

Osallistumista vai vaikuttamista?

Evaluaatio Pohjoiskalotin nuorisodemokratian toiminnasta,
tavoitteista ja funktioista deliberatiivisen demokratian
näkökulmasta

Rasmus Tavaila

Pro Gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta/Kansainväliset suhteet

Syksy 2025

Lapin yliopisto

Työn nimi: Osallistumista vai vaikuttamista? Evaluaatio Pohjoiskalotin nuorisodemokratian toiminnasta, tavoitteista ja funktioista deliberatiivisen demokratian näkökulmasta

Tekijä: Rasmus Tavaila

Tutkinto-ohjelma / oppiaine: Kansainväliset suhteet

Työn laji: Pro Gradu-tutkielma

Sivumäärä: 52 sivua + kyselyaineisto ja 1 liite

Vuosi: 2025

Tiivistelmä:

Tutkielmassa tarkasteltiin nuorisodemokratian toiminnan rakenteita ja käytäntöjä Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisissa maakunnissa. Tutkielma suoritettiin osaksi toimeksiantona Pohjoiskalotin neuvostolle, jolle palautettu erillinen selvitys oli tiivistelmä tästä tutkielmasta. Tehtäväni oli selvittää miten kuntien ja alueiden nuorisovaltuustot toimivat käytännössä. Selvityksen tuli sisältää mm. ketkä valtuustossa istuvat ja miten heidät valitaan, mikä on nuorisovaltuustojen rooli eri hallintotasojen päätöksenteossa, sekä vastaavatko käytössä olevat osallistamisen mallit nuorten tarpeita.

Tutkielman aineisto oli monipuolinen. Se kerättiin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi vuosien 2023 ja 2024 aikana, ja se koostui ensisijaisesti haastatteluista, toissijaisesti kyselylomakkeista sekä lisäksi kansainvälisistä foorumeista, joissa pohjoismaisia nuorisovaltuutettuja oli edustettuna. Aineiston analyysi tehtiin laadullisesti sisällön erittelyn avulla. Tutkielma teoreettisena viitekehyksenä toimi deliberatiivinen demokratia, jota käsiteltiin etenkin Jürgen Habermasin ja John Dryzeikin ajatusten pohjalta.

Tutkielman tuloksia käsitelin kolmessa teemassa: deliberatiiviset käytännöt, nuorten osallistaminen ja nuorisodemokratian rajattu valta-asema. Päätelmäni oli, että Pohjoiskalotin nuorisodemokratia täyttää yhteiskunnallisen- ja laillisen funktionsa, mutta demokraattisessa ja parlamentaarisessa funktiossa on kehitettävää.

Avainsanat: nuorisodemokratia, deliberatiivinen demokratia, poliittinen osallistuminen, julkinen päätöksenteko

Sisällys

1.	Johdanto.....	1
2.	Konteksti.....	2
3.	Nuorisovaltuustot nuorisodemokratian edustajina	5
4.	Deliberatiivinen demokratia	9
4.1	Julkisuus ja rationaalisuus – deliberaation juuret	10
4.2	Deliberaatio	13
4.3	Deliberaatio osana parlamentaarista järjestelmää.....	17
5.	Aineisto ja analyysi	19
6.	Deliberatiiviset käytännöt vahvasti läsnä	24
6.1	Ehdokkuusprosessi ja äänestys	25
6.2	Kokoukset ja päätöksenteko	30
6.3	Keskustelu ja argumentointi	35
7.	Toimiva osallistaminen – nuorten ääni päätöksenteon tukena.....	37
8.	Rajattu valta.....	41
8.1	Vaikuttavuus	41
8.2	Rakenteet	46
9.	Johtopäätökset	48
	Kyselyaineisto	53
	Liite	77
	Lähteet	80

1. Johdanto

Pro gradu-tutkielman tarkoituksena on selvittää millä tavoin Pohjoiskalotin alueen nuorisodemokratia toimii. Nuorisodemokratiasta on säädetty Suomen (2015/410), Ruotsin (Prop. 2013/14:191) ja Norjan (2018/83) nuoriso-, kunta- ja/tai maakuntalaeissa. Nuorisodemokratian tarkoituksena on ollut osallistaa nuoria asuinpaikkojensa päätöksentekoon sekä nostaa heidän ääneensä esille. Pohjoismaiden yhteiskuntien samankaltaisuudesta huolimatta Suomen, Ruotsin ja Norjan mallit nuorisodemokratian toteuttamiseksi eivät ole täysin samankaltaisia keskenään. Ruotsin sisällä on myös alueellisia eroja (Strömqvist 2023, 10). Keskustelua sopivasta äänestysistä ja sen mahdollisesta muuttamisesta, sekä siitä, minkä takia niin suuri ryhmä kuten alle 18-vuotiaat on pitkään jätetty poliittisen vaikuttamisen ulkopuolelle, on käyty myös akateemisissa kontekstissa. Aiemmassa tutkimuksessa on pohdittu mm. sitä, ovatko alle 18-vuotiaat kykenemättömiä edistämään omia etujaan, ja mitä heidän sivuuttamisensa tarkoittaa julkisen päätöksenteon legitimitetille? (esim. Shukra 2017). Yhtenevää näkemystä äänestysien laskusta ei ole syntynyt tutkijoiden ja asiantuntijoiden keskuudessa, mutta fakta on, että nuoriso on ryhmä, joita tehdyt päätökset koskevat pisimpään.

Pohjoiskalotin alueella nuorisodemokratia toteutuu käytännössä sekä kunta- että aluetasojen nuorisovaltuustojen (Ruotsissa ja Norjassa *ungdomsråd/ungdomsfullmäktige*) avulla. Nuorisovaltuustot ovat puoluepoliittisesti sitoutumattomia lasten ja nuorten muodostamia kansalaisraateja, joiden tehtävänä on toimia nuorten näkökulmia ja ideoita esittelevänä asiantuntija- ja vaikuttamiselimenä. Lisäksi nuorisovaltuustojen tarkoituksena on viestiä nuorille kuntien ja/tai maakuntien päättäjien toiminnasta, päätöksenteon prosesseista ja auttaa nuoria löytää keinoja osallistua ja vaikuttaa (Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto Ry, 2025). Tarkastelen Pohjoiskalotin nuorisodemokratian toimintaa nuorisovaltuustojen kautta. Tarkastelussa käytän apuna deliberatiivisen demokratian teoreettista keskustelua. Deliberatiivisen demokratian perusasetelmana on argumentointi ja osallistujien kyky vaihtaa mielipiteitään päätöksentekoprosessin aikana. Julkisen päätöksenteon tueksi perustetut kansalaisfoorumit ja kansalaispaneelit (*citizen jury*) – kuten nuorisovaltuustot – osoittavat erilaisten deliberatiivisten käytäntöjen olemassaolon ja lisääntymisen etenkin kunnallisessa päätöksenteossa (esim. Cockburn 2009 & Croke et al. 2021). Tämän takia deliberatiivisen demokratian teoria toimii hyvin tutkimuskohteen ymmärtäjänä ja selittäjänä.

Nuorisodemokratiaa käsittelevä kirjallisuus on yleisesti yhdistetty kunnalliseen päätöksentekoon ja kehitykseen. Demokratiakasvatuksen, demokratian legitimitetin tai yhteiskunnan sosiaaliseen kestävyys näkökulmasta aihetta on alettu lähestyä enemmän 2010-luvulla, jolloin nuorisovaltuustot alkoivat yleistymään vauhdilla (Sheppard & Patrikios 2013). Lähestyn tutkimuskohteena olevaa nuorisodemokratiaa nuorisovaltuustojen ja niiden valtuutettujen näkökulmasta hyödyntämällä kysymyksiä kuten minkälainen toimija nuorisovaltuusto on, mikä on nuorisovaltuuston suhde julkiseen päätöksentekoon, ja miten nuoret kokevat roolinsa osana päätöksentekoprosessia?

Nuorten kokemuksia poliittisten päätösten seurauksista tutkittiin Pohjoismaissa ahkerasti etenkin Covid-19 pandemian kontekstissa, ja olen hyödyntänyt Pohjoismaiden ministerineuvoston (ja sen alaisten instituutioiden) raportteja aiheesta saadakseni pohjoismaista taustaa ja näkökulmaa omaan lähestymistapaani. Pohjoismaissa nuorten osallistamisen edistäminen on myös nähty toimivan rajat ylittävänä ilmiönä ja ylijärjestyksen integraation edistäjänä. Raporteissa ei käsitellä nuorisodemokratiaa tai nuorisovaltuustoja, mutta nuorison kokemuksia, nuorison roolia kriisitilanteissa ja heidän esille nostamia aiheita on haluttu reflektoida osana julkista päätöksentekoa. (Pohjoismaiden ministerineuvosto 2023a; Kjellander & Sjöblom 2023). Otan myös selvää minäläisiä eroja Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä on nuorisodemokratian suhteen. Lopuksi pohdin nuorisodemokratian toimintaa suhteessa sen tavoitteisiin ja saavutuksiin. *Tutkimuskysymykseni on: millaisia kokemuksia nuorilla on päätöksentekoprosessista ja roolistaan deliberatiivisen demokratian näkökulmasta?*

2. Konteksti

Demokraattinen kestävyys ja demokratian kriisi ovat termeinä nousseet julkiseen keskusteluun länsimaissa liberaaleissa demokratioissa viime vuosina. ”Viime vuosikymmenten aikana haasteita kaikissa vakiintuneissa demokratioissa ovat poliittisen osallistumisen muutos ja luottamuksen rapautuminen demokraattisiin instituutioihin” (Karjalainen 2012, 8). Lisäksi populismi, yhteiskunnallinen polarisaatio ja radikalisoituminen ovat osoittaneet, että demokratialle sekä yhteiskunnalliselle vakaudelle on luvassa haasteita tulevaisuudessa (Kiiski 2017, 5). Pohjoismaat eivät ole tässä poikkeuksellinen ryhmä, vaan samat ilmiöt ovat läsnä myös Pohjolassa. Pohjoismaissa yhteiskunnallinen vakaus on kuitenkin pysynyt hyvällä tasolla, vaikka taloudellinen eriarvoisuus on kasvanut ja poliittinen osallistuminen on edelleen heikohkoa (Pohjoismaiden ministerineuvosto, 2023b).

Suomalaisen puoluepolitiikan uraa uurtava tutkija ja edesmennyt valtio-opin emeritusprofessori Olavi Borg (1935–2020) pohti eläkkeellä ”puuttuuko meiltä malli demokratian viemiseksi uudelle vuosituhannelle rakenteellisesti täysin erilaisessa yhteiskunnassa, jossa sen alkuperäiset ideaalit luotiin” (Borg 2006, 103)? Suomen Kuntaliiton osallistamisen raportissa mainitaan kuntien tarjoavan yhä enemmän mahdollisuuksia osallistua (Piipponen & Pekola-Sjöblom 2019, 1). Yhteiset suunnittelutilaisuudet ja kansalaisraadit olivat kuitenkin käytössä vain 49 % ja 31 % Manner-Suomen kunnissa (emt. 5). Myös Ruotsissa ja Norjassa on pyritty lisäämään kunnan asukkaiden osallistamista kuntademokratiaan dialogia lisäämällä (ks. esim. Langlet, Nordh & Munthe 2019; Balderheim & Rose 2010). Kansalaispaneelien ja -raatien lisääntyvällä käytöllä ja lisääntyvällä dialogilla asukkaiden ja päättäjien välillä tavoitellaan osallistavampaa päätöksentekoa etenkin kunnallisella tasolla. Nämä osallistavammat demokratian muodot voivat olla vastaus Borgin pohdintaan.

Pohjoismaille on tunnuksenomaista varsinkin sananvapaus, tasa-arvo sekä avoin ja vastuullinen hallinto. Lisäksi pohjoismaisiin piirteisiin kuuluu pienet valtaetäisyydet, meillä kuka tahansa voi mennä puhuttelemaan esim. maakuntajohtajaa tai presidenttiä. Näiden arvojen vahvistaminen edellyttää demokratian tukemista ja kehittämistä. 2010-luvulta alkaen erilaiset poikkeustilanteet ja kriisit (esim. 2008 finanssikriisi, 2015 pakolaiskriisi, Covid-19 pandemia, Ukrainan sota, inflaatio) ovat koetelleet yhteiskunnan sietokykyä, ja näihin vastaaminen on vaatinut sekä demokraattista että sosiaalista kestävyyttä. Pohjoismaille on yleisesti ottaen ominaista rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto, mutta äänestysaktiivisuudessa on toivomisen varaa, jossa kehitys polkee paikallaan. Myös rikollisuutta, väkivaltaa ja ilkivaltaa kokeneiden henkilöiden osuus on pysynyt samana. Toisin sanoen yhteiskunnan sosiaalisen kestävyuden kehittämisessä on yhä parantamisen varaa. (Pohjoismaiden ministerineuvosto 2023b.) Nuoriso muodostaa merkittävän osan väestöstä, ja heidän asenteensa ja mielipiteensä tulee muokkaamaan yhteiskuntaa ja vaikuttamaan hyvinvoinnin edellytyksiin (Helve & Wallace 2001, 203). Tämä puolestaan voi joko mahdollistaa tai estää yhteiskunnan (sosiaalisesti) kestävä kehityksen sekä vastata demokratian haasteisiin.

Pohjoiskalotin alue kattaa Pohjoismaissa Suomen (Lapin maakunta), Ruotsin (Norrbotten län) ja Norjan (Nordland, Tromsø, Finnmark fylke) pohjoiset alueet. Maantieteellisesti laajaa aluetta yhdistäviä haasteita ovat mm. epäedullinen väestönkehitys, sosiaaliset ongelmat ja puutteet infrastruktuurissa. Nämä ovat tuttuja haasteita myös muualla maailmassa, missä niin sanotut perifeeriset alueet ovat usein julkisten palvelujen tuottamisessa keskushallinnon taloudellisesta tuesta riippuvaisia. ”Pienistä kylistä muutetaan kirkonkylälle ja kauemmaksi...kun ei ole töitä talot tyhjenevät ja palvelut siirtyvät kauemmaksi, mikä osaltaan kiihdyttää poismuuttoa” (Laukkanen &

Heikkilä 2016, 22). Pohjoiskalotin tulevaisuuden näkymät ovat kuitenkin positiiviset. Luontoon liittyvä matkailuelinkeino ja energiaan sekä luonnonvaroihin kiinnittyvät investoinnit ovat tuomassa alueelle teollisuutta ja työpaikkoja. (Lapin kauppakamari 2023). Investointien ja niiden tuomien hyötyjen realisoinniseksi työvoima on saatava jotenkin pysymään ja lisääntymään Pohjoiskalotin alueella.

Pohjoiskalotin neuvosto on Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisten alueiden yhteistyöorganisaatio, joka koostuu pohjoisten maakuntien aluepolitiikasta vastaavien kehitysviranomaisten (maakuntaliitot) ja elinkeinoelämän edustajista. Yksi neuvoston toiminnan tavoitteista on ”rakentaa Euroopan arktiseen osaan vahvaa pohjoista yhteistyöaluetta”, jota edistetään tukemalla taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kehitystä. (Pohjoiskalotin neuvosto). Yhteispohjoismainen panostus nuorisodemokratian kehittämiseen on jo ymmärretty tukevan tulevaisuuden integraatiotavoitteita, josta tämä tutkielma toimii yhtenä esimerkkinä. Pohjoiskalotin alueet kärsivät nuorten poismuutosta. Yhteisenä huolena on, miten saadaan koulutetut nuoret palaamaan takaisin kotiseuduilleen. Tosiasia kuitenkin on, ettei tämäkään riitä tyydyttämään alueen tulevaa koulutetun työvoiman tarvetta, vaan tarvitaan toimenpiteitä, joilla ihmiset saadaan muuttamaan tänne pysyvästi. Lähestyn tutkielmaa ajatuksella, että nuorten paremmat mahdollisuudet vaikuttaa oman kotiseudun poliittiseen päätöksentekoon parantaa heidän tulevaisuudenuskooaan edistäen heidän haluaan jäädä kotiseuduilleen.

Nordregio on Pohjoismaiden ministerineuvoston alainen kansainvälinen tutkimuskeskus, joka tekee yhteistyötä etenkin aluekehityksen parissa. Reykjavikissa pidettiin lokakuussa 2023 vuoden päätaphtuma *Young Nordics, the Key to a prosperous and green nation*, jossa käsiteltiin haja-asutusalueiden haasteita keskittyen nuorten pois muuttoon. Tapahtumassa kuultiin ministereitä, asiantuntijoita sekä nuoria (*Nordic Rural Youth Panel*). Paneelikeskusteluissa nousi esille avaintekijöitä, jotka edistäisivät nuorten jäämistä ja palaamista kotiseudulle, kuten mm. nuorten osallistaminen päätöksentekoon, palveluiden riittävä määrä ja läheisyys, työn ja asunnon saatavuus sekä sosiaaliset tekijät kuten muistot ja siteet (Islannin infrastruktuuriministeri Sigurdur Johansson; Nordregion tutkija Mari Wøien Meijer; sosiologi Eva Maersk). Päättäjien ja asiantuntijoiden näkemys oli yhtenevä ja selkeä: nuoret on otettava paremmin huomioon, ja he ovat avainasemassa haja-asutusalueiden elinvoiman kannalta.

3. Nuorisovaltuustot nuorisodemokratian edustajina

Kuntien ja alueiden, kuten myös kansalliset ja kansainväliset nuorisovaltuustot on perustettu ajamaan nuorten etuja ja toimimaan nuorten äänenä julkisessa päätöksenteossa, mutta miten ne toimivat käytännössä? Nuorisovaltuusto on yksi muoto kansalaisraadista tai -paneelistä, joilla ”viitataan tavallisista kansalaisista koottuun osallistujajoukkoon, joka käy puntaroivaa keskustelua pienryhmissä sekä edustaa väestön eri ryhmiä pienoiskoossa” (Karjalainen 2012, 12).

Pohjoiskalotin taloudellisen ja sosiaalisen kehittymisen kannalta on tärkeää saada nuoret pysymään tai palaamaan alueelle. Yksi tapa vaikuttaa tähän on parantaa nuorten näkemyksiä tulevaisuudestaan harvaan asutulla alueella, jossa väestörakenne aiheuttaa taloudellisia ja sosiaalisia haasteita alueelle. Nuoren väestön vähentyessä on julkisten palveluiden tuottaminen haastavaa. Palveluiden vähentäminen vaikuttaa alueen pitovoimaan ja myös nuorten halukkuuteen jäädä.

Hyvinvointivaltion sosiaalinen kestävyys on perusta sille, että kansalaiset – etenkin nuoret – haluavat osallistua aktiivisesti ja vaikuttaa yhteiskunnallisiin päätöksentekoprosesseihin. Nuorten tulevaisuudenuskon parantamisen yhdeksi keinoksi on nähty heidän vaikuttamisen mahdollisuuksien parantaminen suhteessa julkiseen päätöksentekoon. Deliberatiivisen demokratian näkökulma korostaa tätä inklusiivisuuden tarvetta. Jo lyhyen aikavälin osallistuminen lisää tietoa parantaen nuorten itseluottamusta ja luottamusta poliittisia instituutioita kohtaan (Fucks & Casalecchi 2012). Lisäksi päätöksiin sitoutuminen paranee sekä deliberatiivisen teorian että tutkimusten mukaan, kun niihin saa itse vaikuttaa (esim. Herne & Setälä 2006; Fuks & Casalecchi 2012; Karjalainen 2012; Curato, Sass et al. 2022).

Nuorisodemokratia ei ole uusi tai vain Pohjoismaainen ilmiö, esim. Euroopan unionin nuorten parlamentti (EYP) perustettiin jo vuonna 1987. Valtiollinen kehitys pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon on suuresti vaikuttanut poliittisen järjestelmän kehitykseen ja sen toimintamahdollisuuksiin, ja nuorisodemokratian kehittäminen on jatkumoa historialliselle demokratiakehitykselle, jossa poliittisia oikeuksia on laajennettu koskemaan alati laajempaa osaa väestöstä (Sänkiäho 2006, 276). Nuoriso ei kuitenkaan pysty osallistumaan demokraattiseen prosessiin samalla tavalla ja samoilla oikeuksilla kuin täysi-ikäinen väestö. Demokratian näkökulmasta tämän voi nähdä ongelmallisena päätöksenteon legitimitetin suhteen. Nuoret muodostavat suuren osan väestöstä ja ovat se väestönosa, jota tehdyt päätökset koskevat kaikkein pisimpään.

Sheppard & Patrikios (2014) tekivät tutkimuksen Skotlannin nuorisoparlamentista, jota he analysoivat edustuksellisuuden ja poliittisen kiinnostuksen näkökulmista. Heidän tutkimusartikkelissaan käy ilmi, että Skotlannin tapauksessa tietyt vähemmistöryhmät (seksuaali- ja sosioekonomiset) ovat jopa paremmin edustettuja suhteessa väestöön ja verrattuna Skotlannin parlamenttiin (2014, 10). Näiden väestöryhmien edustuksen positiiviseen tulokseen vaikuttaa nuorisovaltuustojen suurin poikkeus verrattuna kaupunginvaltuustoihin, ne ovat aikuisten – ja usein nuorisotyöhön tai -demokratiaan perehtyneiden – ohjaamia. Edustuksellisia vääristymiä voi nuorisovaltuustosta riippuen löytyä. Näissä tapauksissa toimintaa ohjaavien aikuisten tulee kiinnittää erityishuomiota siihen, että näitä ryhmiä edustavia nuoria saataisiin motivoitua liittymään mukaan nuorisovaltuusto toimintaan.

Nuorisovaltuustojen ja muiden kansalaisraatien avulla voidaan saada päätöksenteon kohteena olevien mielipide lähes mistä tahansa poliittisen päätöksenteon asialistalla olevasta kysymyksestä. Yleisesti nuorisovaltuustoilta pyydetään kannanottoa heidän arkeensa vaikuttavista palveluista, ja heillä voi olla jo lähtökohtaisesti paremmat tiedot kuin poliitikoilla tai virkamiehillä. (Karjalainen 2012, 33.)

Nuorisovaltuustot pienentävät etäisyyttä nuorison ja virallisen politiikan välillä kolmella tavalla: 1) ne avaavat nuorisolle pääsyn poliittiseen päätöksentekoon, joka usein koetaan kaukaiseksi ja vieraaksi. 2) Nuorisoparlamentit toimivat eräänlaisena polkuna ja kouluna demokratiassa toimimiseen, eli ne ovat koulun ohella toinen demokratiakasvatuksen instituutio. Osallistumalla nuorisovaltuuston toimintaan nuoret saavat poliittista osaamista ja tietämystä. 3) Nuorisoparlamentit voivat lisätä osallistujien aktiivisuutta kansalaisyhteiskunnassa, vapaaehtoistoiminnassa ja järjestöissä toimimiseen. (Matthieu et al. 2020, 3.) Aiemman tutkimuksen pohjalta tiedetään, että nuorten mielenkiinto ja intressit keskittyvät lähellä oleviin ja näkyviin asioihin, kuten kouluihin, liikunta- ja kulttuuripalveluihin. Olennaisena ratkaistavana haasteena on, miten nuoret saataisiin innostumaan ja kiinnostumaan laajemmista yhteiskunnallisista ongelmista ja kokonaisuuksista sekä liittymään niistä käytävään keskusteluun. Suurimpana esteenä on nuorten kokema kyynisyys politiikkaa ja poliitikkoja kohtaan, jonka takia pienempi osuus nuorista kokee olevansa kykenevä antamaan omia näkökulmiaan poliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoprosessiin. (Cockburn 2009, 306.)

Sheppard ja Patrikios lähestyvät tutkimusartikkelissaan *Making Democracy Work by Early Formal Engagement? A Comparative Exploration of Youth parliaments in the EU*. (2013) nuorisoparlamentteja arvioiden niitä neljän eri funktion kautta: 1) yhteiskunnallinen 2) demokraattinen, 3) parlamentaarinen ja 4) oikeudellinen.

Yhteiskunnallisella funktiolla tarkoitetaan yleisesti yhteiskuntaan ja osallistumiseen liittyvien taitojen (*civic skills*) kartuttamista sekä sosiaalistumista päätöksentekoon ja poliittiseen toimintaan. Yhteiskunnallisen funktion voi ymmärtää myös demokratiakasvatuksena, eli nuorisodemokratian yhtenä tarkoituksena olisi opettaa ja kouluttaa nuoria yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Demokraattisen funktion näkökulmasta nuorisovaltuustojen tarkoituksena on aggregoida ja välittää nuorten intressit päättäjille sekä voimaannuttaa nuoria. Demokraattisella funktiolla parannetaan nuorten asemaa sisällyttämällä heidän tarpeensa päätöksenteon lopullisiin tuloksiin, jolloin heidän uskonsa toimijuuteensa ja demokraattiseen prosessiin paranee. Parlamentaarinen funktio on lisätä päätöksenteon legitimitettä ja mahdollistaa agendan monipuolisempi tarkastelu päätöksentekoprosessissa. Laillinen funktio kattaa nuorisodemokratialle säädetyt lailliset velvoitteet. (Sheppard & Patrikios 2013, 756–757.)

Sheppard ja Patrikios päätyvät tulokseen, että kaikista onnistumisista huolimatta Euroopan nuorisodemokratia ja eurooppalaiset nuorisoparlamentit ”eivät täytä potentiaaliaan ja demokraattista funktiotaan nuorten äänten aggregoimisessa ja välittämisessä päättäjille” ([*policy-makers*] emt. 767). Sen sijaan ”nuorisodemokratian käytännöt keskittyvät nuorten poliittisten taitojen kehittämiseen ja heidän sosiaalistamiseensa kohti demokraattisissa rakenteissa toimimista” (emt. 767). Toisin sanoen nuorisodemokratian haasteena on sisällyttää nuorten intressit päätöksenteon lopullisiin tuloksiin. Tämä voi osaltaan selittää miksi suuri osa nuorista kokee kyynisyyttä politiikkaa kohtaan.

Demokratia on sekä toimintaa että tapa tehdä päätöksiä, mutta se on myös institutionoitunut rakenne, eli se vaikuttaa käyttäytymistapoihimme ilman että tiedostamme sitä (Berger & Luckmann 1995, 60–67). Maija Karjalainen on tutkinut kansalaisfoorumien toimintaa osana suomalaisten kuntien päätöksentekoa. *Kansalaisfoorumit osana edustuksellista päätöksentekoa*-selvityksessä (2012) hän päätyi tulokseen:

”Kansalaisfoorumit voivat lisätä osallistumisen yhdenvertaisuutta, motivoida kuntalaisia osallistumaan sekä lisätä demokraattisen päätöksenteon legitimitettä...tuottamalla valistuneen ja harkitun kansalaismielipiteen ne voivat myös parantaa osallistumisen ja päätöksenteon laatua” (Karjalainen 2012).

Vastaavanlaisia tuloksia osallistamisesta ja dialogin lisäämisestä on saatu myös Ruotsissa ja Norjassa (ks. esim. Langlet, Nordh & Munthe 2019; Balderheim & Rose 2010). Karjalaisen selvityksen teoreettisena viitekehyksenä toimi deliberatiivinen demokratia. Selvityksien tulokset

todistavat sen, että kansalaisten osallisuuden parantamisella ja heidän kytkemisellään paikallisen päätöksenteon prosesseihin on positiivisia vaikutuksia.

Koulut ovat yhteisöilleen keskeisiä, mutta nuorten elämässä koulun keskeisyys korostuu.

Demokratian tarkkailijat kuten Alexis de Toqueville ovat kautta aikojen ovat huomauttaneet, että koulut ovat paikkoja, joissa rakennetaan perusteita demokratialle. Toqueville (1805–1859) tarkasteli Amerikan ja Ranskan vallankumouksia sekä niiden yhteiskunnallisia eroja, ja pohti kuinka ylläpitää yhteisön käytäntöjä liberaalidemokratiassa? Hän näki, että yhteisesti jaetulla moraalilla on rooli demokratian pitämisessä toimivana elinvoimaisena. (ks. Welch 2017, 389). Koulutus muovaa tapaa, jolla lapset ja nuoret esittävät kysymyksiä, käsittelevät tietoa ja myöhemmin ymmärtävät julkiseen päätöksentekoon liittyviä aiheita (Clark & Teachout 2012, 12). John Deweyn näkemyksen mukaan koulutus on jopa huomattavasti tehokkaampi työkalu kuin lait: ”koulutus on yhteisön moraalinen vastuu, sen avulla yhteiskunta voi muotoilla omat tarkoituksensa, järjestää omat keinonsa ja resurssinsa ja siten muovata itseään päättäväisyydellä ja taloudella siihen suuntaan, mihin se haluaa siirtyä” (Dewey 1897, 77–80, ks. Clark & Teachout 2012, 12).

Nuoriso on poikkeuksellinen väestönosa, sillä nuoret ovat elämänvaiheessa, jossa he vielä oppivat uutta valmistautuessaan itsenäiseen elämään ympäröivässä maailmassa. Yhteiskunnasta ja sen toiminnasta opitaan koulussa nykyään, ja etenkin Pohjoismaissa ollaan demokratian perustaidoissa kehittyneitä. Esimerkiksi medianlukutaito ja lehdistön vapaus ovat korkealla tasolla. Teknologisen kehityksen myötä mediakenttä on moninaistunut huomattavasti, ja sosiaalisen median yleistyminen on tuonut etenkin nuorille haasteita luotettavan tiedon hankkimisessa. (Weissenfelt, Liukko & Nisula 2019).

Tutkielman kontekstissa nuorisodemokratian voi nähdä demokratiakasvatuksen näkökulmasta instituutiona, jonka tarkoitus on opettaa nuorille demokratiaan osallistumista. Nuorisovaltuustot ovat paikka, jossa nuoriso oppii käytännön toiminnan kautta millä tavoin julkinen päätöksenteko toimii ja miten he voivat käyttää poliittisia oikeuksiaan. Nuorisovaltuustojen valinnassa kouluilla on olennainen rooli. Siellä järjestetään nuorisovaltuustojen vaalit ja kerrotaan vaikuttamisen tavoista.

4. Deliberatiivinen demokratia

Deliberatiivisessa demokratiassa on kyse kollektiivisten päätösten tekemisestä ja poliittisen vallan käyttämisestä tavoilla, joka jollakin tavalla noudattaa päätösten kohteena olevien ihmisten mielipiteitä ja intressejä. Päätösten ja lopputulosten taustalla olevan järjestyksen tulee perustua tasavertaisten yksilöiden väliseen harkintaan ja kanssakäymiseen, jonka areenana toimii usein julkisuus. (Cohen, 2009, 249). Deliberatiivinen demokratia lähestyy päätöksentekoprosessia käytännön kannalta keskittyen kolmeen teemaan. 1) Ketkä osallistuvat päätöksentekoon; osallistujien joukko täytyy olla monipuolinen, jotta riittävän moni näkökulma on edustettuna. Osallistumisen tulee olla avointa, vapaaehtoista ja tasa-arvoista. 2) Deliberaatioon, eli tietyt kanssakäymisen muodot ja toimintatavat päätöksentekoprosessissa, joiden avulla yleisesti hyväksyttävään lopputulokseen päästään. Osallistujien kyky vaihtaa mielipidettä korostuu. 3) Millaisia resursseja päätöksentekoon osallistuminen vaatii osallistujilta. Onko osallistujilla aiheesta riittävästi tietoa ja onko heillä kyky tuoda näkemyksensä esille. Tässä teemassa huomioidaan myös rakenteet ja diskurssit, jotka voivat vaikuttaa kahteen edelliseen.

Deliberatiivinen demokratia:	Deliberatiivinen keskustelu:
Keskusteluun ja harkintaan perustuvaa päätöksentekoa, jossa esityksiä puntaroidaan niiden yleisen hyväksyttävyyden perusteella.	Puntaroivaa ja harkitsevaa keskustelua, jossa kaikki näkemykset ovat yhdenvertaisia keskustelijan taustasta riippumatta.

Tutkielman ja Pohjoiskalotin kontekstissa tiedämme, että päätöksentekoprosessiin osallistuvina osapuolina on vaaleilla valittu kaupungin tai kunnan valtuusto, joka edustaa julkista valtaa. Toisena osapuolena on nuorisovaltuusto, jonka funktiona on edustaa tiettyä väestöryhmää. Voimme olettaa, että nuorisovaltuuston funktiona on myös parantaa deliberaation laatua sekä päätösten legitimitettä. Nuorisodemokratian olemassaolo ja nuorisovaltuustojen perustaminen itsessään perustuu deliberatiivisen demokratian ihanteisiin. Nuorten näkökulmat on haluttu mukaan päätöksentekoprosessiin, ja tämä on varmistettu lainsäädännöllä Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Tarkoitukseni on syventyä toimijoiden väliseen kanssakäymiseen ja ymmärtää mitä päätöksentekoprosessissa tapahtuu. Lähestyn kanssakäymistä nuorisovaltuustojen näkökulmasta keskittyen heidän kokemuksiinsa. Deliberatiivisen demokratian lähestymistapa painottaa näkemysten ja mielipiteiden vaihtoa sekä tämän positiivista vaikutusta lopputulokseen.

Tutkimuskysymykseni lähestyy ilmiötä nuorisovaltuustojen näkökulmasta, joten painotus tulee olla siinä, miten nuorisovaltuustot kokevat oman roolinsa näkemysten vaihdossa. Tästä näkökulmasta voidaan esittää kysymykset: miten nuorisovaltuustojen eriävät mielipiteet vaikuttavat päätöksentekoprosessiin, ja onko nuorisovaltuustojen osallistumisella vaikutusta lopputulokseen? Näihin kysymyksiin vastaaminen tapahtuu lähestymällä päätöksentekoprosessia deliberaation kautta; nuorisovaltuustojen tarkoituksena on toimia nuorten intressiryhmää edustavana asiantuntijana ja vaikuttamisen toimielimenä. Joten, jos deliberatiivisen demokratian käytännöt ja ihanteet toteutuvat, nuorisovaltuutettujen tulisi kokea, a) että heidän osallistumisellaan on merkitystä, b) että he kokevat osallistuvansa tasa-arvoisina ja heidän omat kykynsä riittävät sekä c) että heidän osallistumisellaan on tosiasiallinen vaikutus päätösten lopputuloksiin.

4.1 Julkisuus ja rationaalisuus – deliberaation juuret

Deliberaation alkuperäiseksi kehittäjäksi on yleisesti hyväksytty saksalainen yhteiskuntateoreetikko Jürgen Habermas (s. 1929). Hänen ajatuksensa deliberaatiosta päätöksenteon mallina perustuu julkisuuteen paikkana, jossa yleinen mielipide muodostuu, sekä rationaaliseen debattiin. Habermas pitää valistusajan kahviloissa tapahtunutta keskustelua deliberaation ihanteellisena mallina. Tämä ns. porvarillinen julkisuus on hänen mukaansa valtiollisen ja yhteiskunnallisen kehityksen mukana muuttunut nykypäivän julkisuudeksi, jossa kansalaisyhteiskunta toimii autonomisena alueena. (Habermas 1985, 18–21.) Habermasin näkemyksen mukaan julkisuus on alue tai sfääri (*sphere*), joka sijaitsee yhteiskunnan ja valtion välissä, ja tämä on se alue missä kansalaisyhteiskunnan ja valtion välinen kanssakäyminen tapahtuu. (Habermas 1985, 17; Goode 2005, 3–9).

Julkisella sfäärillä ja siellä tapahtuvalla keskustelulla on tästä syystä olennainen ja tärkeä rooli demokratian ylläpitämisen sekä kehittämisen kannalta. Vapaa keskustelu ja toimiva kansalaisyhteiskunta ovat elintärkeitä julkisen sfäärin ja demokratian toimivuuden kannalta. Autoritaarisissa valtioissa media on valtaapitävän eliitin käsissä ja kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja toimintamahdollisuuksia on minimoitu. Tätä kautta ymmärrämme, että ne ovat työkaluja, joilla valtaapitävät pysyvät vallassa. Syy miksi vapaa julkinen sfääri on uhka diktatuurille ja samaan aikaan vaatimus demokratialle, on sen funktio yleisen mielipiteen muodostajana sekä välittäjänä. Julkisuus mahdollistaa intressien yhdistämisen ja niiden vaatimuksen eliitille, mutta sen vaikutus toimii myös valtiolta ja eliitiltä yhteiskuntaan ja yksilön tasolle.

Olennaista julkisessa tilassa ja julkisuudessa on mielipiteen muodostamisen vapaus. Valtaapitävien tahon ei tule vaikuttaa prosessiin ulkopäin, vaan osallistujien tulisi kyetä hyväksyttävään lopputulokseen keskenään. Nuorisodemokratian kontekstissa tulee painottaa, että nuorisovaltuustot osallistuvat päätöksentekoon julkisen vallan mahdollistamassa kehyksessä. Heidät on *osallistettu* mukaan prosessiin, koska heidän näkökulmansa halutaan mukaan. Yksi tutkielman teemoista on, miten nuorisovaltuustojen mukaan tulo vaikuttaa lopulliseen päätökseen, ja vastaako tämä sekä nuorisovaltuustojen että julkisen vallan nuorisodemokratialle asettamia tavoitteita. Habermasin näkökulman huomioon ottaen nuorisovaltuustojen mukana olon tulisi edistää konsensuksen, eli julkisen mielipiteen muodostusta.

Yhtenä ratkaisuna päätöksenteon prosessiin ja näkökulmana intressien yhteen sovittamiseen voi pitää Jürgen Habermasin tapaa, jossa rationaalisen keskustelun sekä kanssakäymisen avulla muodostetaan julkinen mielipide, ja tätä kautta tehdään päätöksiä. (Habermas 1964, 53). Tavoitteena ei siis ole yksin rationaalisuus tai kanssakäymisen tietty muoto, vaan yleinen ja hyväksytty konsensus – julkinen mielipide. Habermas liittää tällä tavalla julkisuuden mukaan demokratiaan sekä osaksi demokraattista prosessia.

Nuorisodemokratian näkökulmasta tulisi pohtia, kuinka julkista, avointa ja saavutettavaa kanssakäyminen ja intressien vaihto todellisuudessa on. Tutkielman kontekstissa puhun vain nuorisovaltuustoista ja heidän näkökulmastaan, mutta demokratian laatuun vaikuttaa olennaisesti se, kuinka paljon kansalaiset luottavat päätöksentekoprosessiin. Ovatko nuoret tietoisia siitä, mihin asioihin heidän edustajansa vaikuttavat? Ovatko nuoret ylipäänsä tietoisia nuorisovaltuustojen olemassaolosta ja roolista? Aineistoa kerätessä ja aiempaan tutkimukseen tutustuessa olen huomannut, että nuorisodemokratiaa käsitellään vähän julkisuudessa. Mielestäni on perusteltua tehdä johtopäätös, että saatavilla olevaa tietoa nuorisodemokratian perusteista tulisi lisätä julkisuuteen.

Craig Calhoun on teorisoinut, että julkisuus on alue tai paikka, jossa rakennamme sosiaalista solidaarisuuttamme ja sosiaalista identiteettiämme. Jotta yksilöt voisivat elää yhteisönä jossain tietyssä tilassa, vaaditaan sekä kyky että halu toimia ryhmässä. Tämä vaatii sosiaalista taitoa ja solidaarisuutta. (Calhoun 2002, 159.) Calhoun käyttää termiä identiteetin tiheys (*thickness*), jolla hän kuvaa sitä, kuinka kovasti yksilö tuntee tarvetta kuulua johonkin yhteisöön, eli kuinka ohut tai tiheä kuulumisen tunne on. Esimerkiksi kuulumisen tunne omaan perheeseen on oletettavasti suurempi kuin naapurin perheeseen, tällöin oman perheen välillä on enemmän solidaarisuutta, ja se luo tiheämmän identiteetin. Toisin sanoen julkisuus tarjoaa alueen, joka mahdollistaa toimivan yhteisön rakentamisen, ja toimiva solidaarisuutta tunteva yhteisö kykenee tekemään yhteistä hyvää

edistäviä ratkaisuja. Calhoun on siis lisännyt yhteisön jakaman identiteetin ja yhteiskunnallisen kehityksen julkisuuden käsitykseen Habermasin rationaalisen debatin ja konsensuksen rinnalle. (Calhoun 2002, 148.)

Patrikios ja Sheppard (2014) ovat Skotlannin nuorisoparlamenttia käsitelleessä artikkelissa analysoineet millä tavoin nuorisodemokratiaan osallistuminen vaikuttaa nuorten mielenkiintoon politiikkaa kohtaan. Artikkelissaan he nostavat esille Skotlannin nuorisoparlamentin tavoitteet, joita ovat 1) vahva ja inklusiivinen kansallinen identiteetti, 2) nuoret onnistuneina oppilaina, itsevarmoina yksilöinä ja vastuullisina kansalaisina, 3) parantaa riskitilanteissa olevien nuorten ja perheiden mahdollisuuksia, 4) vahvat ja resilientit yhteisöt ja yksilöt jotka kantavat vastuun päätöksistään ja 5) olla lähellä paikallista väestöä ja ymmärtää paikallisia tarpeita ja päätöksentekoa (Patrikios & Sheppard 2014, 4). Tämä lähestymistapa nuorisodemokratian tavoitteisiin linkittyy Calhounin julkisuuden yhteiskunnallisen kehityksen näkökulmaan. Skotlannin nuorisoparlamentin ensimmäinen ja neljäs tavoite korostavat yhteisön solidaarisuutta jaetun ryhmäidentiteetin kautta, joka Skotlannin nuorisoparlamentin tapauksessa nähdään vahvistavan yksilöä.

Nuorisodemokratian prosesseille voi asettaa useita toisiaan läpileikkaavia tavoitteita. Paikallisen päätöksenteon parantaminen on nähty yhdeksi nuorisodemokratian keskeiseksi logiikaksi, mutta sen potentiaaliset positiiviset vaikutukset tulee ymmärtää monipuolisesti. Aiemmin mainittujen nuorisodemokratian funktioiden lisäksi, nuorisodemokratialla voi olla rooli myös ryhmäidentiteetin ja ryhmän sosiaalisen kestävyuden vahvistamisessa. Tästä voi tehdä päätelmän, että Pohjoiskalotin alueen nuorisodemokratian parempi huomioiminen julkisuudessa voisi edistää paikallisen tai alueellisen identiteetin tiheyttä ja sitä kautta voimaannuttaa etenkin nuoria yksilöitä. Tätä kautta nuorisodemokratia ja julkisuus voivat edistää nuorten halua jäädä tai palata kotiseudulleen, ja vastata yhteen Pohjoiskalotin alueen haasteeseen.

Tutkielman kontekstissa julkisuutena – tai julkisena tilana - toimii ne alueet, joissa nuorisovaltuustot ovat kanssakäymisessä keskenään, julkisen vallan edustajien kanssa ja valtuustoihin kuulumattomien nuorten kanssa. Tämän tutkielman lähtökohtiin sisältyy ennakkoletus, että osallistuessaan päätöksentekoprosessiin nuoret saavat positiivisia kokemuksia, jotka voivat vaikuttaa heidän haluunsa jäädä Pohjoiskalotin alueelle. Tämä tarkoittaa, että Calhounin ajatuksen mukaisesti toiminta julkisuudessa tai julkisessa sfäärissä edistäisi yhteiskunnallista kehitystä, alueellista identiteettiä, solidaarisuutta ja sosiaalista kestävyyttä. Palaan tulosluvuissa siihen, onko nuorisovaltuustojen keskustelut ja toiminta habermasilaisittain rationaalista ja konsensukseen pystyvää, ja onko nuorisovaltuustoilla ollut nuorten mielestä yhteisöissään edistävä ja kehittävä vaikutus Calhounin näkemyksen mukaisesti.

Rationaaliseen debattiin ja mielipiteen vapaaseen muodostumiseen pohjautuvaa poliittista päätöksentekoprosessia Habermas kutsuu deliberatiiviseksi demokratiaksi. Deliberatiivisessa demokratiassa olennainen käsite on deliberaatio. Deliberaatio on kehittynyt tarkoittamaan tietäntyyppistä keskustelua, argumentaatiota ja ajatustenvaihtoa, joka pohjautuu Jürgen Habermasin ajatuksiin demokratiasta ja julkisuudesta. Kaiken tämän keskiössä Habermas on pitänyt rationaalisuutta, jonka vaatimukseen ja kritiikkiin palaan myöhemmin. Habermasin ja Calhounin näkemykset julkisuudesta rationaalisen keskustelun sekä yhteiskunnallisen kehityksen mahdollistavana rakenteena painottavat prosessia, ja etenkin millä tavoilla prosessissa toimitaan. Julkisen mielipiteen eli yleisen konsensuksen muodostuksen prosessissa syntyy heidän näkökulmansa yhdistäen solidaarisuutta (rationaalisen) debatin kautta. Deliberaation käsite pyrkii ymmärtämään tätä tapahtumaketjua syvemmin, ja asettaa sille tiettyjä perusvaatimuksia.

4.2 Deliberaatio

Deliberatiivisen demokratian teorian suurnimi John S. Dryzek on käsitteellistänyt deliberaation teoksessaan *Deliberative democracy and beyond*: ”sosiaaliseksi prosessiksi, jossa muista kommunikaatiotavoista poiketen osallistujat ovat kykeneviä vaihtamaan näkemyksiään ja mielipiteitään kanssakäymisen aikana” (2000, 1). Kaisa Herne ja Maija Setälä vievät deliberaation vielä laajemmin poliittiseen kontekstiin. He näkevät deliberaation funktion demokratian perinteisten instituutioiden täydentäjänä: ”Kaikilla deliberatiivisen demokratian määritelmillä on yhteistä ajatus siitä, että kollektiivinen päätöksenteko perustuu julkiseen keskusteluun, johon osallistuvat kaikki ne, joita päätös koskee, tai heidän edustajansa” (Herne & Setälä 2006, 115). Nuorisovaltuustojen näkökulmasta kyse on nuorten poliittisesta osallistamisesta ja heidän äänensä esille tuomisesta. Demokratian ja päätöksenteon kannalta nuorisovaltuustojen mukana olo täydentää päätöksentekoa tukevia näkökulmia ja rikastaa julkista keskustelua (Shukra 2017). Herneen ja Setälän tekstiä myötäillen deliberatiivinen demokratia myös vaatii nuorten osallistumisen niissä tapauksissa, kun päätökset koskevat myös heitä. Tässä tutkielmassa deliberaation käsitteellistämisessä avaintekijöinä ovat näin ollen oletukset siitä, että deliberaatioon osallistuvat voivat vaihtaa kantaansa, ja deliberaation funktiona on olla demokratian ja poliittisen päätöksenteon täydentäjänä.

Deliberaation toimiva hyödyntäminen päätöksenteossa vaatii sen, että harkinta ja pohdinta keskittyvät yhteisen hyvän edistämiseen ja yhteisten etujen ajamiseen. Deliberaation voi ymmärtää kommunikaation muotona, mutta demokraattisessa kontekstissa sitä kannattaa lähestyä laajemmin

prosessina. Päätöksenteon työkaluna deliberaatiota voi käyttää myös epädemokraattiset ryhmät, ja deliberaation itsessään voi nähdä myös epädemokraattisena etenkin siinä tapauksessa, että lopputuloksissa ei huomioida päätösten kohteena olevia. Demokraattisesta näkökulmasta ei riitä vain, että deliberaatioon osallistujat vaihtavat näkökulmia ja puntaroivat vaihtoehtoja. Deliberaation on johdettava päätöksiin, joiden lopputuloksissa on huomioitu yhteinen harkinta ja pohdinta. Ennen kaikkea päätöksentekoprosessissa on täytynyt painottaa päätösten kohteiden olevien asema ja etu (Cohen 2009, 249–251).

Nuorisovaltuustojen kontekstissa deliberaation avulla tehtyjen päätösten tulisi näin ollen huomioida nuorten etu. Tämä ei tarkoita sitä, että nuorten edun tulisi ajaa yhteisen edun yli. Olennaista on, että nuorisovaltuustoja hyödynnettäessä deliberaatiossa, heidän panoksensa harkintaan ja päätöksentekoprosessiin tulisi olla todennettavissa. Tästä näkökulmasta päätösten vaikuttamista tulisi seurata tarkasti, joka vaatii pidemmän aikavälin tarkastelua. Vain tätä kautta on mahdollista tarkastella sitä, onko nuorisovaltuustojen osallistumisella vain nimellistä deliberatiivista arvoa, vai johtaako nuorisovaltuustojen osallistaminen myös lopputuloksiin, joissa nuorten etu tai näkemykset ovat todettavissa.

Deliberaation käytäntöjä ja ns. 'vaatimuksia' kohtaan nostetaan usein epäilyksiä ja vastalauseita. Yleisiä deliberaation kritiikin kohteita ovat epätasa-arvo, tehokkuus, patologia ja naiivi näkemys vallasta. On totta, että deliberaatioon osallistuvien välillä on väistämättä eroja mm. argumentaatiotaidoissa, tiedossa ja kokemuksessa. Hyvinkään toteutettu deliberaatio ei välttämättä heijastu todellisiin lopputuloksiin, jolloin sen toimivuuden ja tehokkuuden päätöksenteon menetelmänä voi kyseenalaistaa. Tällaisessa tapauksessa ongelma voi olla myös päätöksien täytäntöönpanossa.

Patologisella, eli ilmiön luonnetta korostavalla kritiikillä nostetaan esiin deliberaation aikana mahdollisesti tapahtuvaa ryhmäpainetta, jolloin yksilö ei välttämättä kykene tai uskalla tuoda näkemyksiään esille tai argumentoida niiden puolesta. Tähän näkökulmaan liittyy myös deliberaation naiivi näkemys vallankäytöstä: kyvykkäimmät osallistujat ja parhaiten organisoituneet ryhmät saavat usein ajettua omat intressinsä läpi. (Cohen 2009, 253–255). Kritiikin aiheet ja kohteet ovat oikeutettuja, ja deliberaatiota käytettäessä on elintärkeää ottaa ne huomioon. Edellä mainitut ongelmakohdat voivat johtaa ylempänä mainitsemaani ongelmaan, deliberatiivisen prosessin vaikuttavuudesta lopputulokseen. Kaikki osallistujat ja heidän näkökulmansa on otettava tasavertaisina, muussa tapauksessa deliberaatiolla ei välttämättä saavuteta yleistä hyötyä edistäviä lopputuloksia ja yhteisöllistä solidaarisuutta, vaan voimakkaammat ja kykenevämmät yksilöt ja ryhmät päätyvät ylläpitämään vallitsevia olosuhteita. Status quon säilyminen voi ylläpitää epätasa-

arvoista tilannetta, mutta osalle se voi edustaa päinvastoin tasa-arvoista tilannetta. Deliberaatiossa molemmat näkökulmat ja kokemukset tulisi kuitenkin nousta esille tasavertaisina.

Vaihtoehdot ja kritiikki hyväksymälleni näkemykselle koskevat deliberaation rationaalisuuden vaatimusta. Lisäksi on syytä pohtia, ovatko deliberatiiviset prosessit sekä käytännöt todella paras – tai ainoa - mahdollinen vaihtoehto päätöksenteon inklusiivisuuden ja läpinäkyvyyden parantamiseksi. Habermasin näkemyksen pohjalta muodostetulle deliberaation näkökulmalle on luonnollisesti esitetty oma akateeminen kritiikkinsä. Habermasin - ja perinteisesti deliberatiivisen demokratian teorian - näkemys siitä, että keskustelussa ja kanssakäymisessä rationaalisuus on paras tapa saavuttaa julkinen mielipide asettaa demokraattiselle prosessille tiettyjä vaatimuksia (esim. della Porta 2009, 198). Ensinnäkin se sulkee muunlaiset kommunikaation muodot päätöksentekoprosessin ulkopuolelle. Dryzek on itse nostanut esille, että deliberaatiossa on perinteisesti painotettu pyrkimystä autenttisuuteen, mutta suvaitsevampi näkökulma sallisi mm. retoriikan, tunteet ja huumorin (Dryzek 2000, 1).

Monipuolisempi skaala mielipiteiden esittämiseen päätöksentekoprosessin aikana on tärkeää myös nuorisodemokratian kannalta. Nuorilla ei ole yhtä laajaa kokemuspohjaa päätöksentekoprosessien käytänteistä ja rakenteista verrattuna aikuisiin, joten liian kapeaksi määritellyt keskustelutavat voivat asettaa nuoret heikompaan asemaan. Della Portan artikkelissa *Making the New Polis: The Practice of Deliberative Democracy in Social Forums* (2009) käsitellään kuinka aktivistit käyttäytyvät eri sosiaalisten foorumien kontekstissa. Della Portan mukaan sosiaalisille foorumeille (esim. European Social Forum) on ominaista, että ne ovat avoimia, vapaita ja inklusiivia julkisia tiloja, joiden toimintaa ohjaa deliberatiivisen demokratian ideologia (Della Porta 2009, 181 & 183). Hän nostaa artikkelissaan esille, kuinka tutkimukseen osallistujien keskuudessa nousi esille tarve jopa aiempaa monimuotoisemmalle vastakkainasettelulle (*confrontation*), jolloin eri toimijoiden välille voisi kehittyä uusia identiteettejä ja arvoja (emt. 199). Liiallinen rationaalisuuden vaatimus voi ehkäistä Della Portan mainitsemaa vastakkainasettelua ja tukahduttaa keskustelua.

Nuorisodemokratian näkökulmasta aiempaa joustavammat tavat toimia päätöksentekoprosessissa ja kanssakäymisessä voisi della Portan artikkeliin nojaten jopa muuttaa paikallisen demokratian ja päätöksenteon arvoja. Lisäksi vapaammalla keskustelukulttuurilla nuorisodemokratian kontekstissa vaikuttaisi olevan jopa potentiaalia nostaa nuorison poliittisen identiteetin arvoa. Tämä tulkinta vaatii kuitenkin nuorison rinnastuksen sosiaalisten foorumeiden aktivisteihin ja nuorisodemokratian toimintaympäristön yleistämisen liian laajaan sosiaalisen foorumin käsitteeseen. Tästä huolimatta Della Portan huomiot osoittavat, että deliberatiivisen demokratian avoimuus, vapaus ja

inklusiivisuus eivät automaattisesti tuota ns. täydellistä keskustelua. Rationaalisuuden ja vastakkainasettelun välille täytyy löytää tasapaino.

Voiko olla, että olemassa olevat edustuksellisen demokratian instituutiot ja rakenteet ovat liian tylyjä ja epävieraanvaraisia deliberaatiolle? Dryzekin mukaan meidän tulisi löytää vaihtoehtoisia toimintaympäristöjä toimivan deliberatiivisen prosessin takaamiseksi (Dryzek 2000, 7). Tunnettu kritiikki Habermasin rationaaliselle deliberaatiolle ja deliberatiiviselle demokratialle on Chantal Mouffen essee *Deliberative democracy or agonistic pluralism* (1999). Esseessään hän kritisoi deliberatiivista demokratiaa siitä, että sen näkemykset demokratian käytännöistä ja julkisuudesta kuitenkin jättävät huomioimatta politiikan ominaisen puolen – poliittisuuden. Mouffe argumentoi, että tästä syystä deliberatiivinen näkökulma ei ole paras ymmärtämään politiikan todellista luonnetta. Mouffe nosti jo vuonna 1999 esille, että länsimaiset liberaalidemokratiat ovat vaikeuksissa demokratian haasteiden kanssa kuten luottamus instituutioita kohtaan, äänestämisen lasku, poliittisten/aatteellisten ääripäiden nousu. Mouffen mukaan deliberatiivinen demokratia ei rationaalisuudessaan kykene vastaamaan tähän haasteeseen, ja hän esittää ratkaisuksi agonistisen pluralismin, eli kiistelevän moniarvoisuuden (*agonistic pluralism*). Mouffen mukaan deliberatiivisen demokratian teoreetikot ovat julkista sfääriä painottamalla pyrkineet lisäämään moraalin, tasa-arvon ja kansan autonomian demokratian perinteisen intressipohjaisen käsityksen rinnalle. (Mouffe 1999, 745–746.)

Moraalin ja tasa-arvon liiallinen painotus voi laimentaa intressien välistä vastakkainasettelua, joka on politiikan ydin. Poliittisuus itsessään vaatii asioiden vastakkain asettelun. Tasa-arvo on ollut poliittinen aihe hyvin pitkään ja vapaa julkinen sfääri on demokratian elinehto, joten en ole täysin samaa mieltä Mouffen kritiikin kanssa. Yhteisö tarvitsee myös yhteisesti jaetun moraalikäsitteen, jotta politiikka on ylipäättään mahdollista. Täysin vapaa ja kahlitsematon julkinen deliberaatio on kuitenkin mahdottomuus, koska päätöksentekoprosessi ja debatti vaatii toimiakseen yhteisesti hyväksytyt, ymmärretyt ja seuratut säännöt. Mouffen olennaisin argumentti deliberaation kritiikissä on, että valta ja vallankäytön aspekti tulee huomioida ja vastakkainasettelu hyväksyä. Poliitiikka vaatii konfliktisen tilanteen aivan kuten meidän määrittelemisen vaatii sen, että määritellään toiset. Poliitiikka ei ole kuitenkaan vain erontekojä, vaan se on myös yhdistävä prosessi. (Mouffe 1999, 751–752.)

Sosiaalisen valinnan (*social choice*) teoria ottaa Mouffen agonistisen pluralismin tavoin huomioon politiikassa läsnä olevat kilpailevat näkemykset. Sosiaalisen valinnan näkökulma korostaa, että demokratiaan sisältyy aina osallistujien strateginen pyrkimys päästä omiin tavoitteisiinsa. Tämä lähestymistapa osoittaa kritiikkinsä deliberatiivisen demokratian päätöksenteon harmonisuutta ja

konsensusta kohtaan; ”demokraattisessa prosessissa tilanteet ovat aina strategisia, ja osallistujien logiikkaan vaikutta muiden toimijoiden valinnat” (Dryzek 2000, 31). Rationaalisen valinnan teoria (*rational choice theory*) muistuttaa sosiaalisen valinnan teoriaa siinä, että sekin korostaa yksilöiden logiikkaa ja strategisuutta päätöksenteossa. Rationaalisessa valinnassa yksilö ymmärretään toimivan ikään kuin vaihtoehtojen markkinoilla, josta se valitsee itseään parhaiten palvelevan vaihtoehdon. (emt. 2000, 31). Yhteistä sosiaalisen ja rationaalisen valinnan kritiikeissä on, että ne eivät hyväksy deliberatiivisen demokratian vaatimusta sille, että osallistujat ovat valmiita ja kykeneviä vaihtamaan näkemyksiään. Sen sijaan yksilöt valitsevat ja äänestävät joko arvojensa tai intressiensä mukaan, ja deliberaatiolla ei ole näin ollen vaikutusta. Jos osallistujat vaihtavat mielipiteitään on rationaalisen teorian näkökulmasta kyseessä enemmänkin enemmistön manipulaatio. (emt. 34–35). Sosiaalisen ja rationaalisen valinnan teoriat kritisoivat deliberatiivista demokratiaa myös mielipiteiden aggregoimisen huomiotta jättämisestä. Vaikka deliberaatio olisi tapahtunut ja sitä olisi hyödynnetty onnistuneesti, mitä tapahtuu sen jälkeen, kun osallistujat ovat muodostaneet kompromissin ja poliittisen päätöksen. Kritiikin mukaan deliberaation pohjalta muodostettu päätös kohtaa vielä deliberaation jälkeenkin poliittista ja ideologista kielenkäyttöä, joka muokkaa sitä alkuperäisestä toisenlaiseen muotoon (emt 37–38).

Deliberatiivisen demokratian tradition sisällä ei myöskään olla täysin yksimielisiä siitä, miten päätöksenteon tulisi tapahtua. Eriäviä näkemyksiä on mm. siinä tavoitellaanko aina rationaalista yksimielisyyttä, onko deliberaation jälkeen mielipiteiden pluralisimi toivottavaa tai sallittavaa, ja onko deliberaation päätyttävä äänestykseen ollakseen demokraattista? Lisäksi tulee ottaa huomioon se, onko deliberaation tai deliberatiivisten käytäntöjen käyttö mahdollista tai viisasta. Vahvasti latautuneet arvokysymykset ovat yksi teema, jossa rationaalinen keskustelu on haastavaa, ja osallistujat ovat harvemmin kykeneviä vaihtamaan kantaansa. (Herne & Setälä 2016, 116, 120).

4.3 Deliberaatio osana parlamentaarista järjestelmää

Demokratian klassinen malli oli ns. ’suoraa demokratiaa’ (esim. antiikin Kreikka), jossa yhteisö kokoontui tekemään päätöksiä. Kansalaisten suora osallistuminen lainsäädäntöön oli avainasemassa ja kansankokouksella oli suvereeni valta. Klassisessa mallissa deliberaatio ja suora demokratia olivat mahdollisia kaupunkivaltioiden yhteisöjen koon takia, mutta tästäkin huolimatta kansalaisten määrä oli oltava rajattu poliittisen osallistumisen mahdollistamiseksi. (Held, 2006, 11). Yhteisöjen kasvaessa lukumäärällisesti ja maantieteellisesti suora demokratia on muuttunut mahdottomaksi,

joka on ajan saatossa johtanut mm. Pohjoismaissa demokratian edustukselliseen malliin. Nyky-yhteiskunnan perusrakenteisiin kuuluu pluralismi, jossa kilpailevien ryhmien intressit kilpailevat keskenään. Näiden intressien kilpailu ja painoarvo ratkaistaan vaaleilla, ja liberaaleille demokratioille on tyypillistä, ettei yhtä yksimielistä enemmistöä synny. Yleisvaatimus ja avaintekijä tälle järjestelmälle on vallan jakautuminen yhteiskunnassa. Valtaa käyttää eri instituutiot ja se on osa jatkuvasti käytävää neuvotteluprosessia. (emt. 158). Näin ollen nykyinen demokraattinen järjestelmämme pohjautuu harvojen valtaan edustuksellisuuden avulla (*rule by few through representation*) (Bessette 1980, 105).

Joseph Bessette (1980) pohti Yhdysvaltain demokraattista järjestelmää enemmistöperiaatteen näkökulmasta lanseeraten deliberatiivisen demokratian termin. Hänen näkemyksensä mukaan aiemmat demokratiat ja yhteiskunnat olivat herkkiä hylkäämään pohdinnan ja kriittisen ajattelun taitavien puhujien ja houkuttelevien lupausten edessä. Tästä syystä Bessette kokee vaalien ja edustuksellisuuden olevan elintärkeitä yleisen mielipiteen välittämisessä. (emt. 104). Edustajat ovat yleensä koulutetumpia ja kokeneempia verrattuna edustettaviin, joten heidän voi olettaa kykenevän olemaan parempia lainsäätäjiä. Lisäksi edustajien työympäristö ja ilmapiiri on vahvasti neuvottelukeskineen. Pystyäkseen toimimaan edustajana ja lainsäätäjänä heidän tulee kyetä osallistumaan yhteisen mielipiteen muodostamiseen. (emt. 105). Toisin sanoen edustajien lainsäädäntötyössä on kyse deliberaatiosta.

Bessette perustelee tätä näkemystä kahdella erilaisen julkisen mielipiteen avulla. Ensimmäinen julkinen mielipide muodostuu spontaanisti ja sen muodostuminen on nopeaa. Keskustelu ja harkinta jäävät vähäiseksi, jolloin se säilyttää vahvemmin alkuperäisyytensä ilman, että eri intressiryhmät saavat mahdollisuutta muokata sitä. Toinen tapaus on vastakohta, jossa mielipiteen muodostamiselle annetaan aikaa. (emt. 106). Tämä tapahtuu julkisuudessa, jossa eri osapuolet pakottavat toisensa harkitsemaan ja pohtimaan asiaa eri näkökulmista. Toisin sanoen, julkisuuden deliberatiivinen prosessi ei välttämättä muokkaa alkuperäistä mielipidettä, mutta sillä saavutetaan vähintään yleinen hyväksyntä, konsensus tai legitimitetti.

Bessetten esittämä rauhallinen ja hitaampi mielipiteen muodostus vastaa Habermasin deliberaatiönäkemystä, joka korosti yleisesti hyväksytyn mielipiteen tärkeyttä. Bessetten ja Habermasin näkökulmat nostavat esille ajallisen ja määrällisen vaatimuksen deliberaatiolle. Yksi tulkinta onnistuneesta deliberaatiosta perustuu näin ollen lopputuloksen hyväksyttävyyteen, jolloin päätöksenteon tavoitteena on konsensus. Konsensuksen saavuttamista ei tule kiirehtiä, vaan sen muodostumiselle on varattava riittävästi aikaa, jotta näkökulmien esittäminen ja harkinta ehtivät muodostua kaikille hyväksyttäväksi lopputulokseksi. Tästä huolimatta esim. arvokysymyksissä

konsensus ei ole välttämättä mahdollinen, vaikka deliberaatio toteutettaisiin huolella ajallisesti ja määrällisesti.

Jossain vaiheessa deliberaatio ja konsensuksen muodostaminen alkavat olemaan tehotonta. Päätöksiä on tehtävä ja niiden tekemiseen ei ole loputtomasti ajallisia resursseja, jolloin on turvauduttava äänestämiseen. Tässä tapauksessa yleinen tai julkinen mielipide jää eräänlaiseen kiistelevän moniarvoisuuden tilaan, ja kilpailevien näkemyksien kilpailuun palataan myöhemmin. Parlamenttivaalit ovat tästä erinomainen esimerkki.

Edustajien lainsäädäntötyössä on siis deliberatiivisia rakenteita, sillä yksikään laki ei etene tai valmistu ilman asiantuntijoiden lausuntoja, muokkauksia ja useampia käsittelykierroksia. Prosessin deliberatiivisuus ei kuitenkaan välttämättä takaa sen demokraattisuutta, myös oligarkit voivat deliberoida poliittisista päätöksistä. Yksi deliberatiivisen demokratian olennainen vaatimus on, että tehdyt päätökset ajavat päätösten kohteena olevien etuja. Päätöksien tekijät ja päätöksien kohteet on ymmärrettävä ja nähtävä tasavertaisina. Toinen olennainen vaatimus on julkisen ja yleisesti hyväksytyn mielipiteen muodostaminen ja siirtyminen edustuslaitokseen ja lainsäädäntöön. Vaalit ovat yksi mekanismi tämän toteuttamiseen. Voimme olettaa, että vaaleissa valitut edustajat ovat ymmärtäneet julkisen mielipiteen, ja heitä äänestäneet ovat samaa mieltä siitä, miten poliittisen asialistan kohteita tulisi käsitellä. Ennen kaikkea valitut edustajat ovat onnistuneet sanoittamaan ja osoittamaan edustajille olevansa niin sanotusti 'heidän puolellaan' ja ajavansa heidän etujaan. Vaaleissa mitataan myös se, onko istuvien edustajien ymmärrys julkisesta mielipiteestä edelleen kohdallaan. Jos tehdyt päätökset ovat julkista mielipidettä ja edustettavien intressejä vastaan, on odotettavissa, että valta ja päätöksentekijät vaihtuvat vaihtamalla edustajat. Vaalit ovat siis olennainen tapa julkisen mielipiteen välittämisessä lainsäädäntöön. (Habermas 1996; Bessette 1980, 106–108).

5. Aineisto ja analyysi

Aineistonkeruuta ohjasi alkuun tavoite saada selville nuorisodemokratian ja sen toimijoiden oma näkökulma. Esim. miten nuorisovaltuustojen jäsenet kokevat työnsä ja sen vaikutukset, millaisilla foorumeilla nuorisovaltuustot ja -organisaatiot käyttävät puheenvuoroja, sekä miten poliittiset päättäjät niihin vastaavat. Toisin sanoen, alkuun aineistoksi kelpasi kaikki missä sivutaan tai mainitaan nuorisodemokratia pohjoismaisessa kontekstissa. Pohjoismaiden neuvoston sivuilta löytyi kiitettävä määrä erilaisia selvityksiä ja raportteja, joissa käytiin läpi nuorison näkökulmia

julkiseen päätöksentekoon vaikuttamiseen (ks. esim. Damsgård et al 2023 & Pohjoismaiden ministerineuvosto 2023a). Covid-19-pandemia oli poikkeuksellinen ajanjakso, ja sen aikana tehtiin paljon poikkeuksellisia päätöksiä sekä toimenpiteitä, joista yksi oli koulujen käyminen etänä sekä nuorison harrastustoiminnan hetkellinen estyminen. On positiivista huomata, että sekä Pohjoismaiden neuvosto että Pohjoismaiden ministerineuvosto ovat ymmärtäneet kyseisen ajan ja toimenpiteiden poikkeuksellisuuden antamalla nuorisolle mahdollisuuden puhua kokemuksistaan ja mielipiteistään koskien näitä päätöksiä (emt.).

Saatuani toimeksiannon lokakuussa 2023, aloin myös seuraamaan kansainvälisiä tapahtumia, foorumeita ja istuntoja, joissa alueen Nuorisodemokratian edustajat olivat mukana, tai jossa nuoriso tai heidän osallistamisensa oli agendalla. Esimerkiksi Pohjoismaiden neuvoston vuosikokous ja Nordregion vuoden 2023 foorumi olivat tilaisuuksia, joita oli mahdollista seurata etänä. Nordregio forum 2023 oli kyseisen organisaation vuoden päätapahtuma, jonka teemana oli Nuori Pohjola (*Young Nordics*). Vaikka tällä foorumilla ei ollut nuorisoedustajaa Pohjoiskalotilta, toimi tapahtuma oivana esimerkkinä siitä, kuinka nuoret käyttävät puheenvuoroja vaikuttamisen välineenä, mitä aiheita ja näkökulmia nuoret halusivat nostaa esille, sekä miten näihin reagoitiin poliitikkojen ja virkamiesten toimesta.

Alkuperäisenä ajatuksena oli, että aineiston tärkeimpänä osana toimii nuorisovaltuustojen kotisivut, joista selviää esimerkiksi, miten ne valitaan, ketkä niissä istuu, mitä tehtäviä ja tavoitteita niillä on. Joissain tapauksissa avataan konkreettisesti toimintamallit ja jopa kokousten pöytäkirjat ovat saatavilla. Eri nuorisovaltuustojen kotisivut eroavat kuitenkin suuresti siinä, kuinka kattavasti ja selkeästi valtuuston toiminnasta kerrotaan, tämän suhteen tietyt Suomen ja Norjan kunnallisten nuorisovaltuustojen sivut ovat välillä jopa kiitettävän yksityiskohtaisia. Tämä lisää toiminnan läpinäkyvyyttä, ja voi puolestaan edistää nuorison kiinnostusta vaikuttamista kohtaan. Lisäksi tämä helpottaa tutkimusten ja selvitysten tekoa. Aikaisemmat Pohjoismaiden tason selvitykset ja raportit sekä Pohjoiskalotin alueen nuorisovaltuustojen kotisivut eivät kuitenkaan tarjonneet riittävästi tietoa siitä, miten juuri Pohjoiskalotin nuorisovaltuutetut kokevat nuorisodemokratian toiminnan. Tästä syystä päätin, että rakennan uuden primääriaineiston haastatteluilla ja kyselylomakkeilla.

Haastattelujen funktiona on taata riittävän laaja laadullinen materiaali, että siitä voi tehdä validia analyysiä ja että raakahavaintoja nousee riittävästi tuloksia varten. Haastateltavien määrä ei voi kuitenkaan olla liian suuri, ja haastateltavien saaminen on hankalaa, ja tämä asettaa haasteen tulosten yleistettävyyteen. Tavoite oli toteuttaa kuusi haastattelua, joihin olisi osallistunut kaksi nuorisovaltuutettua jokaisesta maasta. Lopulta haastatteluja toteutettiin kolme, yksi jokaisesta maasta. Syynä oli haastateltavien puuttuminen. Mielestäni kolmen haastattelun tulokset eivät voi

validilla tavalla edustaa koko Pohjoiskalotin aluetta, joten päätin lähettää kyselylomakkeen alueen nuorisovaltuustoille. Kyselylomakkeen tarkoituksena oli laajentaa otantaa ja siten parantaa tulosten yleistettävyyttä sekä mahdollistaa vertailu maiden välillä.

Kyselylomake koostui 16 väittämästä, joihin vastattiin asteikolla 1–5, 1 tarkoittaen vastaajanolevan täysin eri mieltä väitteen kanssa ja 5 täysin samaa mieltä. Väittämät oli jaettu 3 kategoriaan: päätöksentekoprosessi, osallistaminen ja tulevaisuudenkuva. Kyselylomakkeiden kysymykset kehittyivät kirjallisuuden pohjalta seuraaviksi:

- päätöksentekoprosessi on informatiivinen
- päätöksenteko prosessi on vapaaehtoinen
- päätöksentekoprosessi on kunnioittava
- päätöksentekoprosessi on merkityksellinen
- päätöksentekoprosessi on sovellettu lapsille ja/tai nuorille
- päätöksentekoprosessi on läpinäkyvä
- osallistaminen on informatiivista
- osallistaminen on vapaaehtoista
- osallistaminen on läpinäkyvää
- osallistaminen on tasa-arvoista
- osallistaminen on turvallista
- osallistaminen merkityksellistä
- koen, että voin vaikuttaa oman kaupungin/kunnan/alueen päätöksentekoon
- koen, että nuoret pystyvät vaikuttamaan oman kaupungin/kunnan/alueen tulevaisuuteen
- nuorilla tulisi olla enemmän vaikutusvaltaa kysymyksissä, jotka koskevat kaupunkia/kuntaa/aluetta
- vaikuttamisen mahdollisuuksilla on merkitystä siihen, haluanko muuttaa muualle

Kyselylomakkeet lähetettiin helmikuun ja toukokuun välillä keväällä 2024. Tapauksissa, jossa nuorisovaltuustolla oli kotisivut, lomake lähetettiin suoraan nuorisovaltuuston sähköpostiin. Muissa tapauksissa lomake lähetettiin kunnan nuoriso- tai vaikutus/osallistamisvastaavalle tai jopa kirjaamoon. Kolmen kuukauden ja yli sadan sähköpostin jälkeen vastauksia tuli Suomesta 36, Norjasta 7 ja Ruotsista 1. Vaikka lomakkeeseen vastanneita oli valitettavan vähän, muodostunut edustus jakautuu positiivisesti eri kokosiin kuntiin (2000–60000 asukasta). Lomakkeeseen ei tarvinnut ilmoittaa ikää tai sukupuolta, ainoastaan kotikunta.

Kokonaisuutena aineisto on monipuolinen, koostuen laadullisesta ja määrällisestä primääriaineistosta haastattelujen ja kyselylomakkeen muodossa. Tukevana osana on laadullista sekundääriaineistosta, joka on koottu nettisivuilta, aiemmista raporteista sekä eri tilaisuuksista. Tästä kokonaisuudesta löytyy erilaisia kuvauksia tutkimuksen kohteena olevasta julkisesta päätöksentekoprosessista ja nuorien roolista siinä. Yhdessä nämä osat muodostavat aineiston, josta käy ilmi sekä Pohjoiskalotin neuvoston kannalta selvitettävät asiat että Pro gradu-tutkielman vaatima syvälinen analyysi: nuorisovaltuustojen toiminnan tapoja ja tavoitteita, sekä nuorten näkökulma ja kokemus siihen, miten heitä on kuultu ja osallistettu.

Tutkielmassani selvitän miten nuorisodemokratia, eli Pohjoiskalotin alueen kunnalliset nuorisovaltuustot, toimivat käytännössä. Pohdintana toimii nuorisodemokratian toimivuus deliberatiivisen demokratian näkökulmasta, ja miten se vaikuttaa Pohjoiskalotin alueen yhteiskunnalliseen vakauteen sekä sosiaaliseen kestävyYTEEN. Tavoitteena on löytää aineistosta selkeitä tuloksia missä nuorisovaltuustojen toiminta edistää tai ei edistä tutkimusasetelman ja -ongelman odotuksia.

Aineiston erotteluvaiheessa on tärkeää löytää teemoja ja luokkia, jotka nostavat esille ja havainnollistavat nuorisovaltuustojen näkökulmasta miksi niiden toiminta on tietynlaista, ja minkä takia. ”Sisällön erittelyä käyttäviksi tutkimuksiksi katsotaan nykyään kaikki sellaiset, joissa joko tilastollisesti tai sanallisesti pyritään kuvailemaan joko dokumenttien sisältöä ilmiönä sinänsä tai niitä ulkopuolisia ilmiöitä, joita sisällön ajatellaan ilmaisevan” (Pietilä 1976, 53). Sisällön erottelu analyysitapana juontaa juurensa Bernard Berelsonin teokseen *Content analysis in Communication Research* (1952), jossa sisällön erittely on määritelty: ”kommunikaation ihmissisällön objektiivista, systemaattista ja määrällistä kuvailua varten soveltuva tutkimustekniikka” (Pietilä 1976, 51). Berelson on siis ollut kiinnostunut ihmissisällöstä, eli dokumenttien sisältö sellaisenaan on ilmiö itsessään. Tämän tutkielman kontekstissa nuorisovaltuustojen toimintaa kuvaileva aineisto edustaa ilmiötä: nuorisodemokratian käytäntöjä, nuorisovaltuutettujen toimintaa sekä niiden suhdetta julkiseen päätöksentekoon. Sisällön erottelu menetelmänä toimii työkaluna näiden kuvailuun. Sisällön erottelu tai sisällönanalyysi pitää sisällään eri lähestymistapoja, joista olen valinnut teemoittelun, jossa painotetaan, mitä kustakin teemasta on sanottu. Ideana on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.)

Mitä nuorisoneuvostojen ja julkisen vallan edustajien välillä tapahtuu, ja miksi nuorisoneuvostot saavat tästä prosessista positiivisen kokemuksen? Mikä on nuorisovaltuuston rooli päätöksentekoprosessissa, ja miksi kanssakäyminen tuottaa hyväksyttäviä tuloksia osallistujien näkökulmasta? Aineistolle esitettävät analyysikysymykset olen valinnut teoriaohjautuvasti:

- miten nuorisovaltuustojen ilmaisussa ilmenee rationaalisuus?
- miten julkisen vallan edustajien (aikuiset) ilmaisussa ilmenee rationaalisuus?
- miten osallistujat huomioivat toistensa näkemykset?
- miten osallistujat reagoivat eriäviin näkemyksiin?
- miten kanssakäyminen vaikuttaa päätöksen lopputulokseen?
- miten inklusiivisuus ilmenee osallistujien kokoonpanosta?
- ilmeneekö osallistujien välillä eri määrää tietoa?
- onko nuorilla ja aikuisilla tasa-arvoinen mahdollisuus tuoda näkökulmansa esille?

Haastattelussa esitetyt kysymykset ovat myös teoriaan sidonnaisia, ja olen jakanut ne neljään teemaan, nuorisovaltuuston valitsemisprosessi, päätöksentekoprosessi, osallistaminen ja tulevaisuus.

- Mistä kuulit nuorisovaltuustosta?
- Millä tavoin nuorisovaltuuston toiminta näkyy kouluissa?
- Miten nuorisovaltuuston viestintä ja näkyvyys toimii nuorille?
- Miten pääsit nuorisovaltuustoon?
- Millainen valitsemisprosessi mielestäsi on?
- Miten valmistaudut kokouksiin?
- Mistä saat tietoa koskien käsiteltäviä aiheita?
- Mitkä asiat ovat tärkeitä, kun näkemyksiä/mielipiteitä tuodaan esille?
- Miten päätöksentekoprosessissa toimitaan, kun näkemykset/mielipiteet eroavat?
- Millä tavoin sinun mielestäsi päätöksentekoprosessissa tulee keskustella?
- Miksi haluat olla mukana nuorisovaltuustossa?
- Miksi nuorien tulee olla mukana päätöksentekoprosessissa?
- Miten näkemyksesi on huomioitu?
- Miten koet, että osallistumisesi on vaikuttanut päätöksentekoprosessin lopputulokseen?
- Millä tavoin osallistumisesi on muuttanut omia näkökulmiasi/mielipiteitäsi?

Kaikkia nuorisovaltuustoja koskee järjestöjen perustoiminnot, kuten budjettisuunnitelmat ja toimintakertomukset, ja kaikkien toiminta sisältää osallistuminen kunnanhallituksen toimielimiin ja työryhmiin, en erikseen avaa niitä käydessäni läpi nuorisovaltuustoja.

Toiminta/järjestäytymissäännöt sekä täydellinen listaus tehtävistä on saatavissa kuntien ja/tai nuorisovaltuustojen verkkosivulta (ks. lähdeluettelo). Keskityn avaamaan lyhyesti nuorisovaltuustojen toiminnan ja vaikuttamisen tapoja sekä niille asetettuja tavoitteita. Yleisimpiin toimintatapoihin lukeutuu esim. aloiteoikeus tai läsnäolo-oikeus. Mielenkiintoisin ja huomiota

herättävin asia on nuorisovaltuustoille esitetyt tavoitteet, sekä niissä ilmenevät erot. Kyseessä voi olla mm. demokratiakasvatuksellisia tavoitteita, laajempaa yhteistyötä tai yksinkertaisemmin nuorison edustaminen. Nuorisodemokratian tavoitteista ja funktioista syvällisemmin tutkielman teoriaosuudessa.

6. Deliberatiiviset käytännöt vahvasti läsnä

Seuraavaksi kerron analyysin tuloksista. Sisällön erittelyssä nousi esille useita havaintoja, johon haastattelukysymyksillä oli selkeästi vaikutusta. Näistä havainnoista muodostui lopulta muutamia selkeitä teemoja. Analyysissä nousi hyvin selkeästi esille, että nuorisovaltuustojen toiminnassa noudatetaan yleisellä tasolla deliberatiivisen demokratian käytäntöjä erittäin kiitettävällä tasolla. Nuorten osallistaminen päätöksentekoon on tapahtunut heidän näkökulmastaan onnistuneesti, ja he kokevat olevansa aidosti osa sitä. Suurin hajonta, mutta selkeästi esille noussut teema oli vaikuttavuus. Toisin sanoen, nuorisovaltuustojen osallistamisessa on kyse kuulemisesta ja mielipiteiden esille tuomisesta, mutta niillä ei koeta olevan vaikutusta lopputulokseen. Vastaava ilmiö on noussut esille myös Sheppardin ja Patrikioksen tutkimuksissa.

Deliberatiivisen demokratian ihanteet ja käytännöt nousevat esille aineiston kaikissa osissa; haastatteluissa, kyselylomakkeissa, kuntien nuorisovaltuustojen kotisivuilla, sekä tapahtumien paneelikeskusteluissa. Tämä osoittaa sen, että nuorisodemokratian rakenteiden, perusteiden ja periaatteiden kehittämisessä deliberatiivisen demokratian käytännöt on valittu ainakin yhdeksi ohjenuoraksi, joko tiedostaen tai tiedostamatta.

Tarkastellessa nuorisodemokratiaa alusta loppuun kokonaisuutena, ottaen huomion valitsemisprosessin, toiminnan nuorisovaltuuston kesken sekä toiminnan julkisen vallan kanssa, deliberatiiviset toimintamallit ovat edustettuina erinomaisesti. Kokonaisuuden tarkastelu on tarpeen, sillä jos nuorisodemokratian toiminnassa ja käytännöissä on valuvikoja vaikkapa valitsemisprosessissa, ne voivat vaikuttaa nuorisovaltuustotyöskentelyyn esim. deliberaation laadun tai edustettavuuden kautta. Nuorison osallistamisessa päätöksentekoon on tärkeää seurata tiettyjä perusteita ja periaatteita. Riittävä informaatio, avoimuus, tarkoituksellisuus ja merkityksellisyys ovat olennaisia, jotta nuoret kokevat osallistumisellaan olevan todellista hyötyä. Huomioimalla nämä tekijät nuorisodemokratia voi täyttää deliberatiivisen demokratian vaatimukset ja samalla tukea sen tarkoitusta.

6.1 Ehdokkuusprosessi ja äänestys

Deliberatiivisessa demokratiassa korostetaan avointa ja osallistavaa päätöksentekoa. Täyttääkseen deliberatiivisen demokratian vaatimukset, nuorisovaltuuston valitsemisprosessin on oltava avointa, tasa-arvoista ja kaikille halukkaille saavutettavissa. Varmistamalla edellä mainitut vaatimukset taataan mielipiteiden moniäänisyys ja riittävän pluraalit vaihtoehdot nuorisovaltuuston tulevilla deliberaatiivisissa prosesseissa. Ehdolle asettuminen nuorisovaltuustoon ja vaaleissa mahdollinen äänestäminen tapahtuu kaikissa maissa kouluissa niiden muodostaessa omat vaalipiirinsä. Tällä menettelyllä varmistetaan kaksi asiaa: tasa-arvoinen alueellinen edustus taajamien ja kylien välillä, sekä valitsemisprosessin läpivienti nuorille ominaisella areenalla ja heille tuttuun aikuisten ohjaamana/valvomana. Suurimmat erot maiden välillä ovat valitsemisprosessin rakenteissa, eli siinä millä tapaa nuoret aggregoivat julkisen mielipiteensä vaikuttamisvallaksi nuorisovaltuuston muodossa. Vaalien synnyttämässä ns. ”hypessä” eli yleisessä huomioarvossa, nuorisovaltuuston tunnettavuudessa, sekä äänestäjien ja ehdokkaiden välisessä suhteessa on myös eroja maiden välillä.

Haastatteluissa nuorten kanssa keskusteltiin, miten he näkevät nuorisovaltuuston valitsemisprosessin kokonaisuutena. Pääsääntöisesti rakenteisiin oltiin tyytyväisiä, eli ehdolla asettuminen ja äänestäminen koettiin helpoksi. Haastateltavat eivät kommentoineet ehdokasasettelua positiivisesti tai negatiivisesti, mutta ehdokkuuden avoimuutta pidettiin toimivana. Haastateltava Ruotsista (H2) mainitsee, että kaikki ehdokkaat ovat tervetulleita, kunhan ehdokas on 13–25-vuotias. Täysin avoin ehdokkaaksi asettuminen on deliberatiivisen demokratian näkökulmasta positiivinen rakenne, sillä yhtäkään näkemystä tai intressiä ei lähtökohtaisesti suljeta pois. Täysin avoin ehdokasasettelu ilman poliittisen ryhmän tai ideologian raameja voi maksimoida osallistuvien näkökulmien pluralismin. Haastateltava Suomesta (H1) nosti kuitenkin esille, että hänen näkökulmastaan heidän koulussaan sosiaalisilla suhteilla on suuri merkitys äänestämiseen. Hänen kokemuksensa oli, että on todennäköisempää saada ääniä, jos on paljon kavereita, ja että ehdokkaan osaamisella ei ole juurikaan vaikutusta äänestämiseen. Norjan haastateltava (H3) koki, että heidän järjestelmässään oli täysin toimiva nykyisellä mallilla.

Kyseiset erot selittyvät henkilökohtaisen kokemuksen lisäksi osaksi sillä, että Ruotsin mallissa on käytössä kaksi erillistä organisaatiota, nuorisovaltuusto (*ungdomsråd*) ja nuorisoneuvosto (*ungdomsfullmäktige*). Ruotsissa nuorisovaltuusto toimii nuorisoneuvostoa laajempaan elimenä, jonka tarkoituksena on toimia nuorisoneuvoston ja muiden nuorten välillä. Nuorisoneuvoston tehtävä on vaikuttaa julkiseen päätöksentekoprosessiin nuorten edustajana ja asiantuntijana (samoin kuin Suomessa nuorisovaltuusto ja Norjassa ungdomsråd). Huomion arvoista on, että Ruotsissa on

alueellisia eroja, ja nuorisoneuvosto ja -valtuusto voivat olla välillä tauolla (esim. Kiirunassa 2022 lähtien). Ruotsin nuorisoneuvostopäivä (*ungdomsfullmäktigedagen*) on joka vuotinen tapahtuma, joka toimii kaikille nuorille avoimena kokoontumisareenana, jonka tarkoituksena on toimia keskustelupaikkana, jossa nuoret voivat aggregoida mielipiteitä ja päättää agendasta. H2 mainitsee, että nuorisoneuvostopäivänä oppilaat peruskoulun kahdeksannelta luokalta ja toisen asteen toiselta luokalta, eli noin 14–17-vuotiaat voivat tavata poliitikkoja ja lisäksi poliitikot keskenään vaihtavat näkemyksiään nuorisoon liittyvissä asioissa. Tässä tapahtumassa voidaan tuoda myös esille nuorisodemokratian eri rakenteet ja niiden toimintatavat. Ruotsin prosessi etenee siis askeleittain: nuorisoneuvostopäivänä perehdytään nuorisovaltuustoon, jonka kautta halukkaat voivat edetä nuorisoneuvostoon, joka toimii asiantuntija- ja vaikuttamiselimenä julkisessa päätöksentekoprosessissa.

Suomessa on käytössä suoraviivaisempi ja yksinkertaisempi järjestelmä, jossa asetutaan ehdolle ja äänestetään. Teorian näkökulmasta järjestelmä ei ole deliberatiivisesti (ja demokraattisesti) yhtä laadukas ja osallistava verrattaessa Ruotsiin. Nuorten mielipiteiden esittäminen, vaihtaminen ja aggregointi puuttuvat ehdokkailta itseltään sekä äänestäjiltä. Ruotsin mallissa nuorilla on myös mahdollista kommunikoida suoraan poliitikoiden kanssa. Nuorisoneuvostopäivä-tapahtuman puuttuessa, tulisi ehdolle asettuvilla nuorilla olla mahdollisuus esitellä näkemyksiään yhteisellä julkisella areenalla, jolloin äänestäjien intressit siirtyisivät nuorisovaltuustoon äänen muodossa. Tämän mekanismin logiikka noudattaa Habermasin julkisuusnäkemystä, jossa julkinen tila toimii kanssakäymisen areenana ja intressien välittäjänä kansalaisten ja valtion välillä. Yleinen mielipide tuottaa kommunikatiivista voimaa (*communicative power*), joka siirtyy vaalien välityksellä hallinnolliseksi voimaksi (*administrative power*) edustuksellisen elimen työssä (Habermas 1996; Dryzek 2000, 24–26).

Norjan malli eroaa edellä mainituista siinä suhteessa, että käytössä on sekä kunta- että maakuntatason nuorisovaltuustoja. Kuntatason valtuustojen valitsemisprosessissa on yhtäläisyyksiä sekä Ruotsin että Suomen kanssa, mutta Ruotsin tapaan Norjassa on alueellista vaihtelua, johon vaikuttaa mm. kunnan väkiluku ja maantieteellinen sijainti. Esim. Nord-Tromsin nuorisovaltuusto koostuu kuuden pienemmän kunnan (Skjervøy, Strofjord, Lyngen, Kåfjord, Kvaenangen, Nordreisa) edustajista. Tromssan kaupungissa on käytössä Ruotsin mallin kaltainen yleinen tilaisuus – nuorisokonferenssi – johon kutsutaan edustajia kaikista kunnan kouluista. (Nord-Troms ungdomsråd, 2024; Tromsø ungdomsråd, 2024).

Norjan maakuntatason (Nordland, Troms & Finnmark, huom. Finnmarkin fylke perustettu uudelleen vuoden 2024 alusta!) nuorisovaltuustojen valitsemisprosessissa osallistuminen

kunnalliseen nuorisovaltuustoon tai nuorisojärjestöön on pakollinen kriteeri. Nordlandin tapauksessa nuori asettuu ehdolle, jonka jälkeen istuvan maakuntanuorisovaltuuston vaalilautakunta haastattelee ehdokasta. Haastattelujen jälkeen Nordlandin maakuntavaltuusto valitsee ehdokkaat vaalilautakunnan suosituksella. Troms & Finnmarkin mallissa kuntien nuorisovaltuustot valitsevat kustakin alueen kunnasta kaksi jäsentä – yhden kumpaakin sukupuolta – jonka jälkeen kuntien nuorisovaltuustot antavat maakuntavaltuustolle suosituksen nimittämisestä. (Nordland fylkeskommune, 2024; Troms og Finnmark fylkeskommune 2024).

Teorian näkökulmasta Norjan malli maakuntatason valitsemisprosessista muistuttaa hieman Bessetin näkemystä, jossa valta on jakautunut eri toimijoille, jotka käyvät neuvotteluja valitsemisprosessin aikana. Valintaprosessi takaa myös sen, että maakunnan nuorisovaltuutetuilla on aiemman osallistumisen takia kokemusta valtuustotyöstä ja vaikuttamisesta. Voi olla tarpeen pohtia, siirtyykö tällä mekanismilla päätäntä- ja vaikutusvaltaa kunnilta maakunnalle. Jos oletamme, että kaikki kyvykkäimmät ja kokeneimmat nuorisovaltuutetut vaikuttavat maakunnan eikä kuntien nuorisovaltuustoissa on mahdollista, että hallintotasojen välille syntyy eroja vaikutuskyvyssä ja poliittisten prosessien ymmärryksessä. En ota kantaa siihen vaikuttaako tämä Norjassa mahdollisesti nuorten poliittisen vaikutusvallan keskittymiseen maakunnalle, koska aineistossa tämä ei noussut esiin. Tutkielman kirjallisuuteen ja teoriaan nojaten, tätä aspektia tulee kuitenkin seurata. Olennaista on kiinnittää huomiota agendan avoimuuteen (Mathieu et al. emt.), jotta prosessin läpinäkyvyys ja alueellinen tasa-arvo päätöksenteossa voidaan taata. Toisaalta on pohjoisten maakuntien intressien mukaista, että kyvykkäimmät vaikuttajat edustavat alueita kansallisella tasolla.

Nuorisovaltuuston valitsemisprosessi, johon haastateltavat viittaavat, kuvaavat poliittista osallistumista ehdolle asettumisen ja äänestämisen muodossa. Ehdokkuusprosessi tarjoaa nuorille mahdollisuuden osallistua poliittiseen päätöksentekoon, ja äänestäminen tarjoaa mahdollisuuden välittää omia intressejä. Deliberatiivisen demokratian näkökulmasta Ruotsin ja Norjan mallit (huom. alueelliset erot) tarjoaa kuitenkin Suomen suorempaa mallia avoimempaa keskustelua ja tehokkaampaa mielipiteiden aggregointia, mutta tämä toteutuu käyttämällä useampaa toimijaa ja areenaa. Molemmissa malleissa edustettavien ja äänestäjien välinen välimatka vaikuttaisi olevan ainakin teoriassa lyhyempi verrattuna julkisen puolen (valtiollinen, kaupunki/kunta) rakenteisiin. Toisin sanoen nuorisovaltuustot eroavat kaupunginvaltuustoista ja muista julkisen vallan edustuksellisista instituutioista (parlamentti, aluevaltuusto jne.) siinä, että nuorisovaltuustojen nuoret tapaavat äänestäjiään jatkuvasti kouluilla pitäen yhteyden avoimempana ja jatkuvampana.

Haastateltavat Suomesta ja Norjasta mainitsevat nuorisovaltuutetuilla pysyy yhteys nuoriin myös vaalien jälkeen. Valtuutettujen ja muiden nuorien välillä on usein sosiaalinen side kuten ystävyys suhde, jonka vuoksi kynnys keskustella nuorisovaltuuston poliittisesta asiasta on heidän näkökulmastaan matala. H3 nostaa esille, että valtuutetut ovat yleensä kaikkien tuntemia henkilöitä, ja että valtuutetut pitävät yhteyttä sosiaalisen median lisäksi myös vierailemalla kouluissa.

Jos hyväksymme väitteen, että valtiotason perinteiseen edustukselliseen politiikkaan kohdistunut arvostelu johtuisi osaksi poliitikkojen liiallisesta etäännyttämisestä kansalaisista, niin nuorisodemokratian deliberatiiviset käytännöt sekä valtuutettujen ja äänestäjien välillä pysyvä yhteys vaikuttaa olevan nykyistä yleistä edustuksellista mallia enemmän legitiimi. Vaikka Pohjoismaissa uskoa demokratiaan voi pitää melko vahvana, samalla usko demokratian toteuttamistapaan laskenut. Edustuksellisen politiikan luottamuspuola kohdistuu etenkin puolueita ja poliitikoita kohtaan. (Pekonen 2006, 78–83). Nuorisovaltuuston valitsemisprosessissa ilmenee avoimuus sekä osallistava lähestymistapa päätöksentekoon.

Äänestäjien käytöksessä on kuitenkin havaittavissa sosiaalisten suhteiden vaikutus äänestyspäätökseen. Asia ei välttämättä osoita rationaalisuuden puuttumista nuorisovaltuuston valitsemisprosessissa. Itsensä kaltaisuus ja empaattisuus ovat vahvoja tekijöitä valitessa äänestettävää ehdokasta, ja nämä edellyttävät läheisyyttä, joka on nuorisodemokratiassa valtion edustuksellisia instituutioita vahvemmin läsnä. Tämä edustuksen malli vastaa Ankersmitin mimeettistä poliittista representaatiota. Kyösti Pekonen on sanoittanut Ankersmitin mimeettisen edustuksen ”toiminnaksi, jossa edustaja pyrkii olemaan mahdollisimman identtinen edustettavan kanssa” (Pekonen 2006, 85). Tutkielman kontekstissa nuorisovaltuuston tulisi olla poikkileikkaus nuorisosta ja heijastaa heidän mielipiteitään. Toisin sanoen sen täytyisi olla, ajatella, tuntea, järkeillä ja toimia kuten nuoriso, jota he edustavat (emt. 85). Koska nuorisovaltuustot ovat olemassa juuri tietyn väestönosan edustamista varten, voisi olla perusteltua todeta mimeettisen edustuksen olevan toimiva lopputulos edustuksellisuuden kannalta. Tässä tapauksessa edustettavan ja edustajana välistä välimatkaa voisi kuvata lyhyenä. Sosiaalisen suhteen (mahdollinen) olemassaolo yhdistettynä lyhyeen välimatkaan voivat mahdollistaa edustajan ja edustettavien välistä solidaarisuutta. Kuten aiemmin mainitsin, Calhounin mukaan yhteisön solidaarisuus on tärkeässä roolissa, kun pyritään tekemään yhteistä hyvää edistäviä päätöksiä.

Asiaa voi lähestyä myös toiselta kannalta. Liian lyhyt välimatka ja ns. ’liiallinen läheisyys’ edustajan ja edustettavien välillä voi johtaa poliittisen toiminnan epävakautumiseen ja rationaalisuuden vähentymiseen. Nuorten äänestämiskäyttäytymisen perusteella

nuorisodemokratian voi todeta olevan hyvin henkilöitynyttä. Poliitiikan henkilökeskeisyys on laajempi trendi politiikassa yleisesti, ja sen on katsottu olevan yksi potentiaalinen syy politiikan epävakauden lisääntymisessä (emt. 90). Jos edustettavien äänestyskäyttäytyminen ei perustu tiettyyn asialistaan, politiikkaan tai ideologiaan, se on todennäköisemmin epävakaa ja vaihtelevaa. Tietyn säännönmukaisuuden puuttuminen edustettavien äänestyskäyttäytymisessä johtaa helposti myös edustajan käytökseen ja rationaalisuuteen. Toisin sanoen, edustajan liiallinen samaistuminen ja liian lyhyt välimatka voi johtaa rationaalisuuden laskemiseen. (emt. 87, 90).

Nuorten, nuorisovaltuustojen ja nuorisodemokratian kontekstissa äänestyskäyttäytymiselle ei saa asettaa liikaa painoarvoa tai vaatimuksia. Peruskoulussa ja toisella oppiasteella olevat nuoret eivät ole välttämättä kiinnostuneita politiikasta ja yhteiskunnasta, tai vaihtoehtoisesti tietoisia nuorisodemokratian toiminnasta ja mahdollisuuksista. Vähäinen kiinnostus, tietämättömyys tai kokemus vaikuttamisen mahdollisuudesta ovat olennaisia tekijöitä, joilla on yhteys äänestysaktiivisuuteen ja -käyttäytymiseen myös täysi-ikäisellä väestöllä. Nuorisodemokratian kontekstissa aineisto viittaa siihen, että kyse on enemmän nuorten yleisestä kiinnostuksesta ja motivaatiosta kuin tietämättömyydestä. Nuorisovaltuutetut antavat positiivisen kuvan osallistumisen merkityksellisyydestä; vain yksi 44 vastaajasta oli hieman erimieltä väitteistä: ”nuorisodemokratian osallistaminen on merkityksellistä” ja ”nuorisodemokratian prosessit ovat merkityksellisiä”. 43 nuorta, tai 97,7 % vastaajista oli samaa tai täysin samaa mieltä. Haasteena vaikuttaisi siis olevan laajemmin nuorten motivaatio ja kiinnostus nuorisodemokratiaa kohtaan.

Riittävän kattavalla tiedolla on olennainen osuus siinä, kuinka aktiivisesti äänestäjät osallistuvat valitsemisprosessiin. Väestöryhmät keillä ei ole perehtyneisyyttä vaalien agendaan ja teemoihin on alhaisempi äänestysprosentti. Lisäksi äänestämättä jättäminen on tutkitusti periytyvää. Informaation määrällä, yleisellä perehtyneisyydellä vaaleihin, sen teemoihin ja valittavan elimen toimintaan ja äänestysaktiivisuuden välillä vallitsee jonkinlainen yhteys. Nuorisodemokratian kannalta kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että nuorilla on riittävästi tietoa nuorisovaltuuston toiminnasta. Kaikki haastatellut kertoivat, että nuorisovaltuutetut itse kertovat nuorille valtuustosta ja sen toiminnasta. Haastatteluissa tämä koettiin myös toimivammaksi sen sijaan että nuorisovaltuustosta olisi puhumassa aikuinen. Heidän näkökulmansa on, että nuoret kokevat nuorisovaltuutetut vertaisinaan ja osaavat tätä kautta suhtautua heidän puheeseensa enemmän tosissaan. H1 Suomesta toteaaakin, että nuorisovaltuutettujen kierrokset ovat toimivia juuri tästä syystä, esim. jos valtuutettu kannustaa nuorta hakemaan valtuustoon, tähän on helppo uskoa. H3 Norjasta totesi kuitenkin nuorisovaltuustojen haasteen suoraan: ”nuorisovaltuusto tiedetään paljon, mutta nuoret eivät yleensä osallistu tai kiinnostu.”

Loogisia syitä tai teoriaan nojautuvia selityksiä sille, miksi osa nuorista ei äänestäisi nuorisovaltuuston vaaleissa ja osallistuisi nuorisodemokratiaan, ei noussut haastatteluissa esille. Haastattelu- ja kyselyaineisto ei myöskään nosta esille tiettyä tai tiettyjä juurisyitä nuorten passiivisuudelle. Välihuomiona haluan huomauttaa, että myös täysi-ikäisen ja äänestysikäisen väestön poliittinen osallistuminen on vähentynyt ja passivoitunut jatkuvasti viime vuosikymmeninä.

Nuorisovaltuuston poliittinen agenda ja asialista ovat nuoria lähellä ja koskevat heitä arjessa. Toki on mahdollista, että nuorisovaltuusto ottaisi kantaa laajemminkin yhteiskunnallisiin asioihin, mutta käytännössä sen rooli nykyisessä muodossa on edustaa nuoria ilman ideologisia näkemyksiä vain tietyissä kysymyksissä. Tällä tarkoitan sitä, että nuorisovaltuustoa tulee osallistaa vain aiheissa, jotka liittyvät nuorten elämään suoraan, kuten esim. koulu ja nuorisotilat. Kunta tai kaupunki voi halutessaan osallistaa nuorisovaltuustoa laajemminkin, mutta sillä ei ole siihen velvoitetta.

Haastattelujen pohjalta huomaamme, että edustajan, eli nuorisovaltuutetun, ja äänestäjän välillä ei ole suurta välimatkaa. Useimmissa tapauksissa heidän välillään on sosiaalinen side, joka on muodostunut nuorisodemokratian vaiheiden ja rakenteiden ulkopuolella. Nuorisovaltuutettujen näkökulmasta tarjolla oleva informaatio on riittävää ja suunnattu nuorille suoraan nuorisovaltuustoilta. Tästä syystä on pohdittava, ovatko myös nuoret äänestäjät sitä mieltä, että heille on tarjottu riittävästi tietoa. Ns. Ruotsin ja Norjan (huom. alueellisia eroja!) mallin mukainen nuorisokokous tai -konferenssi, eli kerran vuodessa tapahtuva päivä, jossa nuoriso kokoontuu keskustelemaan, tarjoaa deliberatiivisen teorian mukaan laadukkaampaa ja laajempaa deliberaatiota, jonka voi olettaa lisäävän myös tietoa Suomen mallia enemmän.

6.2 Kokoukset ja päätöksenteko

Nuorisovaltuustojen toimintaan kuuluu kokoukset sekä nuorisovaltuuston kesken että osallistuminen kaupungin-/kunnanvaltuuston toimintaan mm. eri lautakunnissa. Nuorisovaltuuston omat kokoukset tarjoavat foorumin keskustelulle ja päätöksenteolle, jossa myös valmistellaan vaikuttamista osana julkista päätöksentekoprosessia. Kuten mainittu, yksi nuorisovaltuuston tärkeimmistä tehtävistä on toimia nuorten etuja ajavan vaikuttamiselimenä sekä heidän näkökulmiaan edustavana asiantuntijaelimenä. Toiminnan rationaalisuus nousee esille siinä, miten haastateltavat valmistautuvat kokouksiin. Valmistautumiseen kuuluu mm. ennen kokousta jaettujen materiaalien läpikäynti sekä omien muistiinpanojen tekeminen ja tarkistaminen.

Kaikki haastateltavat kertovat, että heille tarjotaan tietoa ennen nuorisovaltuuston kokouksia, valmiiksi annetun tiedon lisäksi haastateltavat tekevät myös omia selvityksiä ja muistiinpanoja. Omia puheenvuoroja valmistellaan jopa viikko etukäteen ja H3 Norjasta kertoi ottaneensa joskus ottaneensa etukäteen yhteyttä poliitikkoihin puheenvuoronsa tueksi.

Vastaukset osoittavat sitoutumista tietoon perustuvaan päätöksentekoon. Tietoa hankitaan itsenäisesti sekä eri valiokunnilta, nuorisovaltuuston jäseniltä ja aikuisilta, mikä osoittaa avoimuutta ja tiedonsaantia. Haastateltavat valmistautuvat huolellisesti kokouksiin tutustumalla esityslistoihin ja valmistelemalla puheenvuorojaan. Tämä osoittaa erinomaista valmistautumista päätöksentekoon. Kokonaisuudessaan kaikki haastateltavat vaikuttavat ottavan roolinsa nuorisovaltuustossa vakavasti, ja käyttävät säännönmukaisesti omaa vapaa-aikaansa valmistautumiseen. Lisäksi he ovat selvästi tietoisia tilanteista, joissa heidän täytyy perehtyä läpikäytäviin aiheisiin lisää. Haastateltavat tosin sanoen pitävät huolen siitä, että heillä on riittävä määrä tietoa aiheesta.

Omatoiminen ja aktiivinen perehtyminen sekä tiedonhankinta osoittavat nuorisovaltuutettujen arvostavan faktoja, tutkittua tietoa sekä käyttävän näitä hyväksi omissa puheenvuoroissaan. Haastattelutilanteissa ei kysytty miksi nuorisovaltuutetut näkevät näin paljon vaivaa valmistautumiseen, mutta mielestäni voi väittää, että he kokevat olevansa vaikutusasemassa ja tiedostavat ns. vastuunsa muita nuoria kohtaan. On heidän vastuullaan ajaa kaikkien nuorien etuja sekä edustaa heitä asiallisesti ja omien kykyjensä mukaan niin hyvin kuin mahdollista. Väitteeni ollessa tosi, tämä osoittaa, että haastateltavat nuoret ovat hyvin tietoisia ja rationaalisia poliittisia vaikuttajia. Ennen kaikkea tämä nostaa esille nuorisovaltuutettujen motivaation osallistua päätöksentekoon mahdollisimman kyvykkäästi.

Haastateltavat mainitsivat, että kun mielipiteet poikkeavat toisistaan, nuorisovaltuustossa turvaudutaan usein äänestysprosessiin päätösten tekemiseksi. Kaikissa kolmessa haastattelussa mainittiin, että kunnioitus muita valtuutettuja ja jopa heidän eriäviä mielipiteitään kohtaan on tärkein arvo. Kunnioituksen ja avoimuuden arvottaminen korkeimmaksi nuorisovaltuuston toimintaa ohjaavaksi linjaksi kuvastaa hyvin kypsää ja jäsenneltyä lähestymistapaa erimielisyyksien ratkaisemiseksi. Eriävien näkemysten kunnioittaminen on huomattavasti vähäisempää sekä aikuis- että ammattipoliitikkojen sekä luottamushenkilöiden keskuudessa. Valtakunnan ja kuntatason politiikka voi olla nykypäivänä hyvinkin polarisoitunutta, joten on mielenkiintoista pohtia missä vaiheessa ja mistä syistä kunnioituksen arvo politiikassa laskee. On kuitenkin selvää, että kunnioitus on iskostunut nuorisodemokratiaan ja sen rakenteisiin onnistuneesti.

Haastatteluissa keskustelimme myös siitä, miten nuorisovaltuuston ja kaupungin-/kunnanvaltuuston kokouksissa toimitaan eriävien mielipiteiden noustessa, ja löytyykö siinä eroja verrattuna nuorisovaltuustoon. Vastauksissa korostuu, että nuoret asettavat kunnioittavalle käytökselle suurta painoarvoa. Kunnioittava ja tasa-arvoinen käytös koetaan tärkeäksi, sillä kyseessä ei henkilöiden vaan käsiteltävien asioiden ja näkemyksien välinen kilpailu. Erittäin tärkeä huomio – aikuisen rooli nuorisovaltuustossa - nousee myös esiin. H3 Norjasta mainitsee, että sihteerin ja/tai puheenjohtajan tulee olla neutraali kaikissa tapauksissa, eikä heidän tulisi osallistua debattiin tai deliberaatioon: Pahimmassa tapauksessa ”he voivat muuttaa nuorten näkökulman johonkin mitä nuoret itse eivät halua”.

Tästä huolimatta on tärkeää, että nuorisovaltuuston tapaamisia, toimintaa ja neuvotteluja ohjaa aikuinen. Tällä varmistetaan nuorisodemokratian toiminnan laatu ja johdonmukaisuus, mutta myös se, että nuoret kokevat toiminnan ja tapahtumat turvalliseksi sekä saavat tarvittaessa ohjausta. Noin 88 % (39/44) kyselyyn vastanneista nuorista koki heidän osallistamisensa turvalliseksi, n. 9 % (4/44) suhtautui neutraalisti ja yhden nuoren kokemus turvallisuudesta oli kielteisempi.

Kokonaisuutena tarkastellen nuorisodemokratian toimintaan osallistuessaan nuoret pitivät oloaan turvallisena kiitettävällä tasolla. Nuoret tiesivät, kuka aikuinen on vastuussa tapahtuman läpiviennistä, päätöksentekoprosessista sekä heistä itsestään. Aikuisen selkeä asema on tekijä, josta täytyy pitää kiinni myös tulevaisuudessa. Toimintatapojen tarkastelu ja mahdollinen hienosäätö voi kuitenkin olla tarpeen.

Nuorisodemokratian rakenteissa toimivan aikuisen tulee omalla toiminnallaan ja asemallaan tuottaa osallistuville nuorille turvallinen olo ja merkityksellinen toimintaympäristö, mutta aikuisen tulee tehdä se neutraalisti. Aikuisen tulee toimia ns. vain valvojan ja tuomarin asemassa. Muuten vaarana on, että aikuinen voi omalla toiminnallaan muuttaa nuorten keskistä deliberaatiota ja vaikuttaa sen lopputulokseen. Kuten haastatteluissa nousi esille, liian aktiivinen ohjaaminen voi vähintään luoda mielikuvan nuorille, että heidän näkemyksiään pyritään ohjaamaan tiettyyn suuntaan. Hyvin toimivassa deliberaatioprosessissa osallistujien välillä vallitsee tasa-arvoinen toimijuus, kaikille osallistujilla tulee olla samat mahdollisuudet osallistua ja tuoda näkökulmansa esille. Aikuisen rooli on taata tämä asetelma. Kuten mainitsin deliberaation kritiikissä, haasteena on ratkaista eri kyvykkyyksien ja ryhmäpaineen luomat asetelmat deliberaation aikana. Toimintaa ja päätöksentekoprosessia tulisi näin ollen ohjata neutraalisti ja passiivisesti, pyrkien kuitenkin samanaikaisesti takaamaan osallistujien välille mahdollisimman tasa-arvoinen asetelma. Aikuisen liian passiivinen asema voi kuitenkin johtaa osallistujien turvallisuuden tunteen heikkenemiseen. Tämä dialektiikkaa tuo esiin toimivan osallistamisen ja deliberaation haasteet.

Teoria ja kirjallisuus tarjoavat näille haasteille muutamia ratkaisumalleja. Ensimmäisenä Habermasin ja Calhounin näkemyksiin nojaten voimme perustella, että deliberaation tavoitteena on muodostaa konsensus, ja sen muodostamassa prosessissa nuorisovaltuutettujen välinen solidaarisuus kehittyy. Tästä näkökulmasta toimintaa ohjaavan aikuisen liiallinen aktiivisuus ei näyttäydy välttämättä negatiivisessa mielessä, sillä sen avulla päästään haluttuun lopputulokseen, konsensukseen. Tämän näkökulman hyväksyminen vaatii kuitenkin olettamuksen, että liian aktiivinen toiminnan ohjaaminen ei vääristä muodostunutta konsensusta.

Toinen näkökulma on Dyzeikin, Cohenin, Herneen, Setälän ja Mouffen, ajatuksiin perustuen sallia aikuisen passiivisempi asema. Tämä voi mahdollistaa vapaamman deliberaation, jolloin deliberatiivisen prosessin lopputulos myötäilisi enemmän osallistujien intressejä. Sallimalla deliberaation moninaisuus ja vastakkain asettelu, tai Mouffen termein politisoituminen, voi tehdä deliberaatiosta luonnollisempaa ja autenttisempaa. Toisaalta liian vapaa ja kilpailullinen deliberaatio voi johtaa rationaalisuuden vähentymiseen. Della Portan mukaan tällainen vastakkain asettelu voi hyvässä tapauksessa johtaa uusien identiteettien ja näkemysten syntymiseen, mutta toisaalta se voi luoda turvattomuuden tunnetta.

Nuorisodemokratian ja nuorten intressien edistämisen näkökulmasta aikuisen roolin tulee kuitenkin nojata mieluummin passiivisempaan kuin aktiivisempaan suuntaa. Deliberatiivisen prosessin ja lopputuloksen tärkein tehtävä on muodostaa konsensus, joka vastaa nuorten näkemyksiä, ja josta on selkeästi nähtävissä heidän etunsa. Autenttinen ja vapaa deliberaatio nuorten välillä voi kärjistyä ja politisoitua, ja tätä mahdollisuutta ei tule varoa. Kuten haastatteluista kävi ilmi, nuorisovaltuutetut ovat motivoituneita ja vastuullisia toimijoita. Tästä syystä heille tulee sallia vapaa toimintaympäristö päätöksentekoprosessissa ja deliberaatiossa. Niin pitkään, kun yleinen turvallisuuden tunne pysyy näin korkealla, tulisi aikuisten roolia pikemminkin ohjata tarvittaessa passiivisempaan suuntaan. Tämä voi mahdollistaa uusien näkemysten ja identiteettien syntymisen, ja samalla nostaa turvallisuuden tunnetta ja merkityksellisyyttä nuorten välisen solidaarisuuden kehittyessä.

Jatkaen saman teeman parissa, aikuisten roolista ja suhteesta nuorisodemokratian osana ja sen rinnalla, haastatteluissa ja kyselyissä tulee esille, että nuorisovaltuuston osallistuessa kaupungin-/kunnanvaltuuston tapahtumiin deliberaatio voi olla erilaista nuorten ja aikuisten välillä. Tämä heijastaa deliberatiivisen demokratian periaatetta siitä, että eri osapuolten, kuten nuorten ja aikuisten, välillä voi olla erilaisia keskustelu- ja päätöksentekotapoja. Kun haastatteluissa keskusteltiin kommunikaatitavoista nuorten ja aikuisten välillä, esille nousi kolme erilaista huomiota. H2 Ruotsista kertoi, että ”nuoret ymmärtävät toisiaan paremmin verrattuina aikuisiin”,

mutta elämäntilanteen ja näkemysten samankaltaisuus voi vaikuttaa tähän kommunikaatiotapaa enemmän. H1 Suomesta mainitsi aikuisten kielenkäytön olevan ”virallisempaa” ja ”kunnioittavampaa”, josta hänen mukaansa huomasi, että nyt ollaan ”tärkeiden asioiden äärellä”. H3 Norjasta taas korosti, että osallistujien välillä on huomattavia eroja, ja etenkin osa poliitikoista on nuoria kohtaan huomaavaisempia kuin toiset.

Nuorten osallistamisessa on kuitenkin tärkeää, että he voivat osallistua omina itsenään, ja että he kokevat tietojen ja taitojensa olevan riittävät. Päätöksentekoprosessissa ja osallistamisessa tulee tällöin kiinnittää huomiota siihen, että ne ovat informatiivisia, läpinäkyviä ja nuorille mukautettuja. Noin 11 % (5/44) vastaajista oli hieman tai täysin eri mieltä väitteestä ”pätöksentekoprosessi on sovellettu lapsille/nuorille”, n. 10 % suhtautui neutraalisti ja n. 80 % positiivisesti. Joka kolmas suomalainen ja 40 % norjalaisista nuorista oli myös sitä mieltä, että päätöksentekoprosessin läpinäkyvyydessä olisi parannettavaa. Kyselyssä päätöksentekoprosessin sekä osallistamisen läpinäkyvyydellä on tarkoitettu sitä, että nuoret tietävät miten heidän näkemyksensä on tulkittu, miten se on vaikuttanut lopputulokseen, mihin päätökseen heidän mielipidettänsä käytetään ja miksi juuri heidän näkökulmaansa on haluttu hyödyntää. Pohjoismaiden ministerineuvoston julkaisussa *Lasten ja nuorten osallistaminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön* (2020b) on lueteltu periaatteita millä tavoin lasten ja nuorten näkökulmia tulee integroida. Julkaisun periaatteiden laatimisessa on käytetty hyväksi Euroopan neuvoston ja YK:n lasten oikeuksien sopimuksia. Tekstissä läpinäkyvyys nostetaan esille seuraavasti: ”Prosessien tulee olla läpinäkyviä ja informatiivisia. Lapsilla ja nuorilla on oikeus kattavaan, saavutettavaan, monimuotoisuuden huomioon ottavaan ja ikään sopeutettuun tietoon” (Pohjoismaiden ministerineuvosto 2020, 6).

Nuorisovaltuustojen – kuten muidenkin kansalaisraatien – toiminnassa aiheiden valinta niiden muotoilu vaikuttaa siihen, miten osallistujat ymmärtävät aiheen ja miten he siihen valmistautuvat. Näillä tekijöillä on vaikutusta siihen, kuinka laadukas ’kansalaismielipide’ saadaan aikaiseksi. Konkreettinen aihe ja tarkasti rajattu kysymyksenasettelu edesauttavat nuorisovaltuuston osallistumista päätöksentekoprosessiin (Karjalainen 2012, 34). Deliberatiivisessa demokratiassa inklusiivisuus ja läpinäkyvyys (*transparency*) ovat peruspilareita, joiden avulla voidaan ehkäistä paremmin informoitujen ja diskursiivisesti lahjakkaampien ’näkömätöntä’ vallankäyttöä deliberaatiossa (Della Porta 2009, 186, 197).

6.3 Keskustelu ja argumentointi

Deliberatiivinen demokratia korostaa järkevään argumentointiin ja keskusteluun perustuvaa päätöksentekoa. Haastatteluissa nuoret kuvasivat millä tavoin nuorisovaltuustossa käydään keskustelua erilaisista aiheista ja mitkä asiat voivat vaikuttaa siihen, että osallistujat vaihtavat mielipiteitään. Esim. H2 Ruotsista toteaa, että oman asian puolesta saa argumentoida ja puhua rauhassa ilman keskeytyksiä, ja jos valtuutettujen tulee päästä asiasta yksimielisyyteen, järjestetään äänestys kaikkien puheenvuorojen jälkeen. Kuvailtu kommunikaatio- ja argumentaatiotapa vastaa deliberatiivista lähestymistapaa, jossa päätöksiä pyritään tekemään avoimen ja perustellun keskustelun pohjalta. Haastateltavat myös korostavat kunnioittavan keskustelun ja erilaisten mielipiteiden huomioimisen tärkeyttä nuorisovaltuuston kokouksissa. Tämä kuvastaa perustellun vuoropuhelun ja näkemysten vaihdon deliberatiivista periaatetta tietoon perustuvien päätösten tekemiseksi.

Myös kysymyksissä, joissa osallistujien kannat voivat olla vahvoja, kyetään keskustelemaan argumentoivasti. Deliberatiivisen näkökulman kannalta olennainen kyky vaihtaa omaa kantaa deliberaation pohjalta ilmeni myös haastatteluissa. H1 Suomesta mainitsi suoraan, että osallistujille on tyypillistä vaihtaa mielipidettään perustelujen jälkeen, ja vaikka joillakin voi olla vahvojakin kantoja niin eri näkökulmat ja mielipiteet otetaan asiallisesti mietintään. Aiemmin mainittu deliberaation vapaus ja sen autenttisuus nousi esille Norjan H3 kanssa. Nuorisovaltuusto koostuu hyvin erilaisista nuorista, ja tämä vaikuttaa hänen kokemuksestaan siihen, että puhe- ja argumentointitavat ovat hyvin moninaisia. Osa valtuutetuista perustaa argumenttinsa faktoihin, osa omiin kokemuksiin ja osa voi perustella kantaansa suoraan tunteisiin vedoten.

Nuorisovaltuustojen päätöksentekoprosessien sisällä käytävät neuvottelutilanteet sallivat haastattelujen perusteella erilaiset argumentaatiotavat. Haastateltavat kuvaavat omaa argumentointiaan enemmän rationaaliseksi ja faktoihin perustuvaksi, mutta henkilökohtaisiin tunteisiin ja kokemuksiin pohjautuvat puheenvuorot hyväksytään tiedostaen nuorisovaltuutettujen erilaisuus. Deliberatiivisen demokratian näkökulmasta on olennaista, että kaikki saavat mahdollisuuden argumentoida oman näkemyksensä puolesta. Toinen olennainen deliberatiivisen demokratian ominaisuus päätöksentekoprosessissa on, että osallistujat kykenevät vaihtamaan mielipidettään. Kolmantena tekijänä on äänestyksen käyttö siinä tapauksissa, jossa yhteisymmärrykseen ei päästä deliberaation avulla. Toisin sanoen deliberaatio vaikuttaa olevan ensisijainen työkalu, jolla pyritään saavuttamaan konsensus.

Teoreettisen kirjallisuuden pohjalta vaikuttaa, että nuorisodemokratian deliberaation rakenteet ja tavat muistuttavat enemmän monipuolista ja vapaampaa mallia. Kuten moni deliberaation kritiikki nostaa esille, vain tietynlainen ja vain rationaalisuuteen pohjautuva argumentaatio voi johtaa siihen, että vain kyvykkäimmät osallistujat saavat tuotua näkemyksensä esiin. (Dryzek 2000, 64). Erilaisten argumentaatiotapojen, esim. retoriikan ja todistuksen (*testimony*), nähdään mahdollistavan osallistujien puheenvuorot itselleen ominaisimmalla tavalla (emt. 66–67). Nuorisovaltuutettujen näkökulmasta tämä voi olla kannattavaa, sillä monelle valtuutetulle argumentaatio ja puheenvuorojen käyttö valtuuston kontekstissa voi olla uutta ja täysin vierasta. Dryzek itse näkee sekä retoriikan mahdollisuuden että riskin. Hänen näkemyksensä mukaan deliberatiivisen demokratian tulee tiedostaa ja sallia monipuolisesti argumentaatio- ja kommunikointitavat korostaen, että ne eivät ole pakottavia, ja ettei niillä pyritä tekemään yleistyksiä (emt. 167). Toisin sanoen, nuorisovaltuustojen deliberaatioprosesseissa ei tule tavoitella pelkkää rationaalisuutta, kunhan argumentaatio ei johda joko-tai-tilanteisiin tai keskustelun irrottamiseen kontekstista.

Haastateltavat havainnollistavat deliberatiivisen demokratian elementtejä avoimen ja tasa-arvoisen osallistumisen, kunnioittavan vuoropuhelun ja tietoisien päätöksenteon muodostamisessa. Haastatteluissa ei nouse esille eroja, vaan vaikuttaa siltä, että kaikissa maissa noudatetaan samankaltaisia neuvottelu- ja deliberaatiokäytäntöjä, jotka edustavat deliberatiivisen demokratian ns. vapaampaa muotoa. Ns. vapaampi muoto tarkoittaa tässä tapauksessa mallia, joka ottaa huomioon deliberaation yleiset kritiikit. Dryzek korostaa, että neuvotteluprosesseissa, kuten myös nuorisodemokratiassa, tulee aina olemaan tiettyjä ennakkoasetelmia. Ennakkoluulot ja henkilökohtainen tausta ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat deliberaatioon. Tapaukset, jotka koskevat henkilökohtaisia kokemuksia ja vakaumuksia ovat tunteellisesti herkkiä tilanteita, ja niissä on vaikeaa olla rationaalisempi. Tällaisessa asetelmassa tulisi keskittyä siihen mihin deliberaatiolla ja konsensuksella pyritään. (emt. 167–169). Nuorisodemokratian ja nuorisovaltuustojen kontekstissa tämä tarkoittaa yleisesti kaikkien nuorten etuja. Toisin sanoen, polarisoivissakin tilanteissa tulisi sallia jatkossakin eri argumentaatiotavat, kunhan niillä pyritään edistämään edustettavien nuorten intressejä.

7. Toimiva osallistaminen – nuorten ääni päätöksenteon tukena

Nuorison osallistamisella päätöksentekoprosessiin voidaan edistää yhteisön sosiaalista kehitystä ja kestävyyttä. Kehitys tapahtuu laajentamalla demokraattista rakennetta suuremmalle osalle yhteisöä, joka johtaa tässä tapauksessa nuorten henkilökohtaiseen kasvuun ja oppimiseen. Ennen kaikkea tehtyjen poliittisten päätösten legitimitetti paranee, koska isompi osa yhteisöä on ollut mukana päätöksenteossa. Väittämäni on, että liittämällä nuoret laajemmin osaksi päätöksentekoprosessia voidaan heidän tulevaisuudenuskoaan parantaa ja samalla edistää heidän pysymistään kotiseuduillaan. Kyselyissä 24/44 tai n. 55 % nuorista oli samaa mieltä tai erittäin paljon samaa mieltä väitteestä koskien kotiseudulla pysymistä. Sosiaalisella kestävyydellä, päätöksenteon legitimitetillä ja pitovoimalla voi siis olla positiivisia vaikutuksia toisiinsa.

Vaikka nuoret ymmärretään useissa tapauksissa asiantuntijoina heitä koskevissa asioissa, on heidän tietonsa hyödyntämisen suhteen useita haasteita. Nuorten osallistamista tulee lähestyä kokonaisena prosessina, joka alkaa nuorten kutsumisesta ja informoimisesta, ja päättyy tulokseen, johon nuoret ovat tosiallisesti vaikuttaneet. (Corkery & Bishop 2020; Checkoway 2011).

Tutkielmaan osallistuneet nuoret ovat sitä mieltä, että heidän osallistamisensa noudattaa sille yleisesti tärkeitä periaatteita. Pääsääntöisesti nuorisovaltuutetut kokevat olevansa kunnioitettuja ja tasa-arvoisia sekä keskenään että aikuisten toimijoiden kanssa. Jos osallistujien resurssit eroavat suuresti, se voi johtaa mm. ”johtajien” syntyyn ja ”blokkiutumiseen” myös deliberaatiota hyödyntävissä ryhmissä, etenkin jos pyrkimyksenä on saavuttaa yksimielisyys. Tämä voi luoda ongelman tasa-arvon suhteen, etenkin jos pyrkimys yksimielisyyteen estää hiljaisempia yksilöitä tuomasta näkemyksiään esille. Vaarana on Bessetin mainitsema liian nopea ja hätiköity päätöksenteko, jossa aiheen kriittinen tarkastelu jätetään pahimmissa tapauksissa kokonaan tekemättä. Liian nopeassa prosessissa päätöksen pohja voidaan muodostaa yksinkertaisesti enemmistön tahtoon, joka voi perustua vahvaan esim. tunteeseen, arvoon, argumentaatioon tai retoriikkaan. Näissä olosuhteissa faktojen ja harkinnan rooli jää pieneksi, joka voi johtaa huonompaan tai lyhyempään sitoutumiseen päätöstä kohtaan tai jopa luoda epäuskoisuutta päättäjiä tai päätöksentekoprosessia kohtaan.

Deliberatiivinen malli voi kuitenkin tarjota tavan ohittaa tämä este. Hyödyntämällä deliberaatiota pitkällä aikavälillä tapahtuu kaksi asiaa: osallistujien kyky keskustella ja argumentoida kehittyy, ja lisäksi osallistujien välinen sosiaalinen yhteys voi vahvistua. (Della Porta 2009, 203, 205).

Calhounin ajatuksia mukaillen: syventynyt tieto ja osallistujien välinen ymmärrys parantaa dialogia,

joka puolestaan edistää osallistujien kykyä vaihtaa näkökulmiaan. Toisin sanoen deliberaation avulla voidaan rakentaa ryhmälle tai yhteisölle tiheämpää identiteettiä. Tästä syystä nuorten todellinen osallistaminen päätöksentekoon on tärkeää sekä yksilöiden, että yhteisön näkökulmasta. Sen lisäksi, että päätöksenteon legitimitetti kasvaa ja päätöksenteon lopputulokset palvelevat yhteisöään paremmin, samalla voidaan kehittää sosiaalista kestävyyttä.

Toimivan osallistamisen johtaminen sosiaalisen kestävyuden kehitykseen vaatii sen, että nuorten panos on nähtävissä lopputuloksissa. Ilman sitä nuoret eivät koe voivansa tosiasiaassa vaikuttaa panoksellaan, jolloin heidän tulevaisuuden uskonsa ei myöskään parane.

Deliberatiivisessa demokratiassa pyritään siihen, että eri väestöryhmien äänet saadaan kuuluviin, mutta ne tulee myös ottaa huomioon päätöksenteossa. Nuorisodemokratia tarjoaa valtuustotoiminnan ja eri vaikuttamispäivien ja tapahtumien myötä nuorille kanavan tuoda esiin omia näkemyksiään. Nuorisodemokratian vahvuus on äänen esiin saaminen, mutta haasteita on edelleen äänien vaikuttaminen kunnan tai kaupungin päätöksentekoon. On kuitenkin huomioitava, että tämä haaste ei koske vain nuorisodemokratiaa.

Haastateltavien näkökulmasta nuorten osallistumisella paikallisiin päätöksentekoprosesseihin on tärkeä rooli heille itselleen, mutta myös nuorille laajemmin. Haastatteluissa korostettiin nuorten roolia vaihtoehtoisen näkemyksen antajana yhteisönsä tulevaisuuden muokkaamisessa.

Haastateltavien näkemys nuorisodemokratiasta ja nuorista osana päätöksentekoa kuvastaa deliberatiivisen demokratian perustavanlaatuaista puolta, jossa erilaisia ääniä arvostetaan ja niille annetaan valtaa. Kaikki haastateltavat mainitsivat jollain tavalla nuorten kyvyn nähdä aikuisia pidemmälle. H3 Norjasta mainitseekin osan päättäjistä tiedostavan jo kanssakäymisen aikana, että nuorisovaltuutetut ovat tulevaisuuden päättäjiä.

Nuorten näkökulmasta heidän osallistumisensa tärkein anti on tuoda aikuisilta uupuvaa näkökulmaa päätöksentekoon. He kokevat roolinsa olevan sekä nuorten intressien asiantuntijana että heidän etujensa edustajana. Intressien ja edunajajan roolissa nuorisovaltuustot täyttävät tarkoituksensa toimia sekä päätöksenteon että demokratian lisäarvon tuottajana. Toisin sanoen, nuorisovaltuutettujen omasta näkökulmasta nuorisodemokratia on olemassa sekä päätöksentekijöiden tukena, että nuorten intressien kokoajana ja välittäjänä. Lisäksi haastatteluissa nousee esille tulevaisuuden aspekti. ’

H3 Norjasta kuvasi nuorisodemokratian olemassaoloa tulevaisuuden johtajuuden sekä päätöksenteon lopputuloksien pitkäkestoisuuden kannalta, ”me olemme tulevaisuus”. Hänen näkemyksensä ja argumenttinsa nuorista tulevaisuuden johtajina ja päätöksentekijöinä on validi.

Nykyinen nuoriso tulee joka tapauksessa siirtymään valta-asemaan tulevaisuudessa. On perusteltua pohtia miksi heidän vapaaehtoista osallistumistaan ja panostaan yhteisiin asioihin tulisi estää.

Veikko Eranti ja Georg Boldt ovat lähestyneet nuorisodemokratiaa nuorison näkökulmasta; missä he vaikuttavat ja mitä asioita he haluavat nostaa esille. Artikkelissaan *Arkinen, paikallinen, julkinen: nuorten demokratiakäsitystä etsimässä* (2021) he toteavat, ettei nuorten demokratiakäsitys ja poliittinen kulttuuri juurikaan eroa aikuisten vastaavasta (Eranti & Boldt 2021, 86–87). Kuten täysi-ikäinen väestö, myös nuoret kokevat julkiset palvelut tärkeiksi, ja ”nuorten usko siihen, että julkinen sektori voi parantaa heidän elämäänsä näkyy lähes kaikessa (emt. 86)”. Vaikka nuorilla on täysi-ikäiseen ja äänestysikäiseen väestöön verrattuna vähemmän vaikutusvaltaa omaan elämäänsä sekä julkiseen päätöksentekoon, eroja näiden kahden ryhmän välillä on tutkitusti vähän, mitä tulee poliittiseen käytökseen, käsityksiin demokratiasta tai julkiseen valtaan. Miksi nuorten usko julkiseen valtaan tai käsitys demokratiasta ei ole negatiivisempi verrattuna aikuisväestöön? Olisi loogista päätellä, että kapeammat mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä johtaisi erilaiseen näkemykseen suhteessa täysi-ikäisiin, joilla on laajemmat poliittiset vaikutusmahdollisuudet.

Erantin ja Boldtin näkemys on, että ensimmäisillä kokemuksilla osallisuudesta on eniten vaikutusta siihen, millainen poliittinen toimijuus nuorille muodostuu (emt. 69). Tätä näkemystä tukee myös haastattelujen nuorisovaltuutetut; kaikki haastateltavat ovat olleet nuorisovaltuutettuja useamman kauden, ja positiivinen kokemus osallistamisesta ja vaikuttamisesta nuorisovaltuuston välityksellä on saanut heidät kiinnostumaan politiikasta. Kaikki kolme haluavat tulevaisuudessa pysyä aktiivisina vaikuttajina. Isoksi motivaattoriksi mainitaan mm. itseluottamuksen ja ymmärryksen/näkökulmien kehittyminen. Tärkein vaihe on saada nuoret osallistumaan kerran, kolmeen haastatteluun pohjautuen osallistuminen vie nuoret mennessään. ”Motivaationi osallistua ensimmäisellä kerralla oli ilmainen pizza. Nyt olen valtuustossa kolmatta vuotta ja pizzasta on tullut vähemmän tärkeää”.

Kaikissa kolmessa maassa on onnistuttu tuottamaan nuorisovaltuustojen toimijoille positiivinen kokemus. Tämän myötä nuoret ovat oppineet vaikuttaja-asemaan, ja positiiviset kokemukset riittävät ns. vaivanpalkaksi. Kokonaisuutta tarkastellessa Pohjoiskalotin alueen nuoret ovat tyytyväisiä siihen, kuinka heidän äänensä nousee esille nuorisovaltuustossa vaikuttamisen kautta. Kuten todettu, 97,7 % vastaajista (43/44) koki nuorisovaltuuston toiminnan merkityksellisenä. Nuorisovaltuusto on poliittisen toiminnan ja vaikuttamisen areenana onnistunut ja toimiva julkinen tila, jossa nuoret kokevat saavansa äänensä kuuluviin ja näkemyksensä esille.

Linda Corkery ja Kate Bishop käyttävät prosessin voima-termiä (*power of process*) analysoidessaan nuorten osallistamista. He käyttävät prosessin voimaa tarkastellessaan kokonaisuutta miten nuoret osallistetaan ja mitkä tahot/toimijat edistävät nuorten äänen kuulumista. (Corkery & Bishop 2020). Nuorisodemokratian on olemassaolo ja käyttö perustuu lainsäädäntöön sekä arvovalintaan, nuorille halutaan taata vaikuttamisen välineitä. Haastattelu- ja kyselyaineiston pohjalta tiedämme, että nuorten osallistamisen prosessi alkaa kouluista, jotka toimivat valintaprosessin areenana. Kunnilla ja kaupungeilla on nuorisovaltuuston toimintaan erikseen valitut aikuiset, jotka toimivat toiminnan ohjaajina, valvojina ja neuvonantajina. Julkisen vallan voi näin ollen mieltää yhdeksi prosessin päätoimijaksi ja nuorten äänen edistäjäksi.

Toisena osapuolena toimi nuorisovaltuutetut itse, ja heidän roolinsa prosessissa voi jakaa kahteen osaan. Ensimmäisenä nuorisovaltuutetut, joko aiemmat tai nykyiset, jalkautuvat kouluihin kertomaan nuorisovaltuuston toiminnasta ja mahdollisuuksista. Tämän toimintatavan ansiosta nuorisovaltuuston prosessi alkaa nuorten äänellä ja nuorten näkökulmasta: voimaannuttavan kokemuksen saanut nuori kannustaa muita vertaisiaan hankkimaan samaa kokemusta. Prosessin alkaessa oikeista lähtökohdista – nuorilta nuorille ja nuoria varten - voidaan edistää nuorten kommunikatiivisen voiman johtavan hallinnolliseen voimaan siten, että nuorten intressit pysyvät mahdollisimman muuttumattomina. Toiseksi nuoret mahdollistavat omalla toiminnallaan nuorisodemokratian jatkuvuuden. Jos nuorisovaltuutettujen ja nuorisovaltuustojen toiminta olisi pettymys, tai se ei vastaisi sille asetettuja tavoitteita, olisi siitä todennäköisesti jo luovuttu.

Tarkastellessa nuorisovaltuuston prosesseja kokonaisuutena ja nuorten äänen näkökulmasta, voi todeta, että nuorisodemokratiassa ja sen rakenteiden pystyttämisessä on onnistuttu. Tiedämme haastattelu- ja kyselyaineiston perusteella, että nuoret kokevat tulevansa kuulluksi. Kuulluksi tuleminen ei yksinään riitä täyttämään nuorison osallistamisen täyttä potentiaalia. Toteuttaakseen tavoitteensa, kuten nuorten tulevaisuuden uskon parantamisen ja sosiaalisen kestävyiden kehittämisen, tulee nuorten osallistamisen tapahtua nuorten etuja ajatellen.

Debra Cushing (2015) on analysoinut nuorten osallistamista Yhdysvalloissa keskittyen yhteisöjen kehittämisen näkökulmaan. Suunnitelmia nuorten hyödyntämiseksi yhteisön yhteisen hyvän edistämiseksi (*youth master plan*) on tehty ympäri maan, ja pelkästään suunnitelmien laatiminen on edistänyt nuorten asemaa yhteisöjen päätöksenteossa. Ennen kaikkea suunnitelmien laatiminen on nostanut nuoret todelliseksi voimavaraksi, tehden samalla näkyväksi osallistamisen esteitä: ”merkittävä este nuorten osallistumiselle päätöksenteon prosesseihin on vaikeus toimia osallistumisen tulosten mukaan ja taipumus toteuttaa osallistumisprosessi ilman merkittävää seuranta prosessin aikana tehtyjen päämäärien saavuttamiseksi” (Cushing 2015). Nuorten

onnistunut osallistaminen ei tarkoita, että heille tarjotaan mahdollisuus tuoda äänensä esille. Vasta, kun osallistaminen johtaa päätösten lopputuloksiin on nuorison osallistamisessa onnistuttu. Seuraavaksi avaan tulosten viimeistä osiota, jossa käsittelen kyseistä ongelmaa.

8. Rajattu valta

Nostin nuorisodemokratian rajatun valta-aseman esille tutkielman kontekstiosiossa, jossa käsittelin nuorisodemokratian olemassaoloa julkisen vallan kehittämänä työkaluna. Kuten todettu, nuorisovaltuustojen toiminta tapahtuu julkisen vallan edustajien kehittämässä rakenteessa, ja se toimii heidän valvomana ja heidän mahdollistamana. Nuorisodemokratian tavoitteita ja funktioita on tutkittu poliittisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta, ja tulokset ovat usein samankaltaisia; nuorten osallistuminen on harvoin nähtävissä tai todettavissa päätösten lopputuloksista.

Aineistossa nousee esille sama ilmiö. Nuoret kokevat voivansa vaikuttaa päätöksentekoon, mutta pienempi osa kokee kykyä vaikuttaa alueensa tulevaisuuteen (75 % vs .61 %). Toisin sanoen nuoret kokevat, että tulevaisuuden osalta heidän käteensä ovat sidottu. Jos tehdyillä päätöksillä ja osallistumisella päätöksentekoprosessiin ei voi vaikuttaa omaan tulevaisuuteen, voi päätösten ja osallistamisen tarpeen kyseenalaista kokonaisuudessaan. ”Nuoret kaipaavat lisää osallisuutta; mahdollinen poliittinen passivoituminen tapahtuu vasta ensimmäisten, mahdollisten huonojen tain turhauttavien osallistumiskokemusten seurauksena” (Eranti & Boldt 2021, 69). Tässä osiossa avaan nuorisovaltuutettujen näkökulmia siitä, miten he kokevat päätöksentekovaltaa käyttävien hyödyntävän nuorten osallistumista ja panosta.

8.1 Vaikuttavuus

Haastateltavien välillä syntyy eroja siinä, miten he kokevat heidän osallistumisensa, ja etenkin miten se on vaikuttanut päätöksentekotuloksiin. Ristiriidat voi selittää henkilökohtaisella kokemuksella, johon vaikuttaa mm. millä tavoin nuorisovaltuutetut ja heidän esityksensä ja aloitteensa otetaan vastaan. Vaikuttamisen kokemukseen näyttäisi vaikuttavan myös se, kuinka paljon nuorten ääntä pääsee tuomaan esille. Lisäksi aikuisten rooli nousee myös esille. Kommentit koskien aikuisten, poliitikkojen ja/tai päätöksentekovaltaa käyttävien roolia korostavat jälleen heidän tärkeää asemaansa niin positiivisen kokemuksen kuin osallistamisen vaikuttavuuden saralla. H1 Suomesta mainitsee kahden nuorisovaltuustokauden kokemuksella, että ei ainakaan itse koe

nuorisovaltuuston saavuttaneen paljoa. Hän arvelee tämän johtuvan siitä, että lopulliset päätökset tehdään jossain muualla ja todellinen päätösvalta on muilla. H1 sanallistaa kommentissaan poliittisen prosessin suurimman haasteen: ”puhutaan, että nuorisovaltuustolla on iso vaikuttamisen mahdollisuus, loppujen lopuksi jotkut muut päättävät lopputuloksesta”.

H1 ei ole missään nimessä väärässä. Kysymys siitä kenen tarpeita politiikka palvelee, on relevantti ja ajankohtainen. Julkisen palvelutarjonnan jatkuva vähentäminen on yhteinen haaste kaikille Pohjoismailla, ja usein kansalaisille tarjotaan mahdollisuus vaikuttaa vain palvelujen supistamiseen. Jyrki Käkönen on tutkinut millä tavoin kansalaisten intressi toteutuu paikallishallinnossa, ja hän käyttää termiä ”vaihtoehdottoman politiikan tarjoaminen” (Käkönen, 2006, 37). Termillä hän tarkoittaa sitä, että julkinen päätöksenteko ja paikallinen hallinto ei välttämättä palvele eikä hyödynnä ihmisten intressejä. Sen sijaan kaivatuista kunnan asukkaista ja veronmaksajista voi tulla rasite, jos he eivät toimi viranomaisten asettamien suunnitelmien tai poliitikkojen päätösten mukaan. Käkönen tekee päätelmän, että ”politiikkaa ei aina tehdä ihmistä varten vaan ihmiset pyritään sopeuttamaan suunnittelijoiden asettamiin muotteihin, jotka eivät välttämättä vastaa kulloisiakin todellisen elämän kehitystrendejä” (emt. 46).

Käkösen esimerkki Häijään kylästä ja suomalaisen haastateltavan näkemys nostavat esiin demokraattisen haasteen, johon deliberatiivisenkin demokratian on vaikeaa vastata. Poliittinen päätöksenteko on demokraattisesti monivaiheinen prosessi, ja tehtävä päätös joutuu politiikalle alisteiseksi monta kertaa prosessin aikana. Kuten Mouffe on todennut, poliittisuus on politiikalle ominaista. Vaikka lisäisimme deliberaatiota päätöksentekoprosessin jokaiseen vaiheeseen, deliberaatioon osallistujat vaihtuvat myös matkan varrella. Osa näistä prosesseista kulkee viranhaltijoiden kautta, joiden ei ole tarkoitus tuoda päätökseen omia mielipiteitä. Kuitenkin, jos viranomaisilta tarvitaan yksimielisyyttä, asetetaan päätös jälleen deliberaation kohteeksi. Näin ollen lopullinen päätös voi tahattomasti tai tahallisesti erilainen verrattuna alkuperäisen deliberaation lopputulokseen.

Edellä mainitsemani haasteet nostavat esiin kysymyksen paikallisen päätöksenteon monimutkaisuudesta. Palveleeko nykyinen rakenne paikallisia ja jääkö deliberatiivisen demokratian hyödyt saavuttamatta? Demokratian suurempia muotoja on käytetty kunnallistasolla Pohjoismailla niinkin tuoreesti, kun edellisellä vuosisadalla. Esim. Ruotsissa kunnalliskokous (*kommunalstämman*) toimi päätöksentekuelimenä vuoteen 1951 asti (Sundberg, 2005, 167). De Toquevillen vahvan demokratian hengessä Jan Sundberg on sitä mieltä, että suoraa demokratiaa pitäisi hyödyntää missä suinkin mahdollista, ja kunnallinen päätöksenteko on paikallisena sille toimivin taso. Toimimalla oman elämän arkisessa ympäristössä ja siihen liittyvissä kysymyksissä

yksittäinen kansalainen voi ymmärtää kysymyksen paremmin. Avoin deliberatiivinen (suoran demokratian) prosessi pakottaa ottamaan huomioon yhteisen hyvän, ja harjoittaessa demokraattista prosessia kansalaiset muuttuvat suvaitsevammiksi ja aktiivisemmiksi. Vähitellen instituutiot demokratisoituvat, tai niiden vähintään päätöksenteon legitimitetti kasvaa, ja se ”johtaa itseään vahvistavaan vaikutukseen, jossa osallistujien ja osallistumisen kompetenssi nousevat yhä enemmän” (emt. 165). Ruotsissa kunnalliskokoukset päättyivät lopulta äänioikeuden kasvattamiseen, ja jo tuolloin konservatiivit näkivät nuoret vaarallisina radikaaleina, joka johti äänien nostoon (emt. 168).

Käkösen ja Sundbergin esimerkit havainnollistavat, että paikallisella demokratialla on ollut haasteita asukkaiden osallistamisessa päätöksentekoon vuosikymmeniä. Lisäksi tehdyt päätökset eivät välttämättä ole asukkaiden tarpeiden ja halujen mukaisia. Päätöksenteon vaikuttavuus ulottuu selkeästi nuorisodemokratian rakenteita pidemmälle, kenties vaikuttavuuden haaste on korostunut viime vuosikymmeninä. Kuten H1 mainitsi, päätökset tehdään jossain muualla jonkun muun toimesta. Sundbergin kuvaama ideaali Ruotsin kunnalliskokouksesta demokraattinen prosessi vastaa erinomaisesti deliberatiivisen demokratian ihanteita ja tavoitteita, mukaan lukien osallistujien kompetenssin nousu. Tämän myötä on hyvä pohtia, onko aiemmin käytössä olleet ”suoremman demokratian” käytännöt onnistuneet poliittisen päätöksen vaikuttavuuden haasteessa paremmin, ja tulisiko meidän harkita käytäntöjemme muokkaamista.

Haastatteluissa tuli myös positiivisia kommentteja liittyen kuulluksi tulemista ja nuorten äänen esille tuontia. H2 Ruotsista on tyytyväinen siihen, kuinka usein nuorisovaltuusto saa mahdollisuuden tuoda näkemyksensä esille, ja hänen kokemuksensa on, että nuorisovaltuustolla on ollut hyvä vaikutus. Tämä osoittaa toimijuuden ja tehokkuuden kokemusta osana päätöksentekoprosessia ja samalla yhtä deliberatiivisen demokratian positiivista tuotosta. Aktiivinen osallistaminen on johtanut mielekkääseen kuvaan osallistumisesta, prosessista ja omasta roolista siinä. H3 Norjasta taas totesi, että aiemmin nuorisovaltuuston näkemyksiä saatettiin jopa vähätellä vakavammissa asioissa, mutta korosti että nuorisovaltuuston ja poliitikkojen välisessä suhteessa on tapahtunut hänen aikanaan kehitystä.

Kyselyissä tulokset olivat selkeästi heikompia. Kyselylomakkeessa vaikuttaminen oli jaettu kolmeksi erilliseksi kysymykseksi: ”koen, että voin vaikuttaa oman alueeni päätöksentekoon”, ”koen, että nuoret pystyvät vaikuttamaan oman alueen tulevaisuuteen” ja ”nuorilla tulisi olla enemmän vaikutusvaltaa oman alueensa kysymyksissä”. Suomalaisista nuorisovaltuutetuista n. 75 % oli sitä mieltä, että he voivat vaikuttaa päätöksentekoon. Kysyttäessä kuinka he kokevat voivat vaikuttaa alueensa tulevaisuuteen tulos romahtaa n. 58 %, ja n. 95 % nuorista oli sitä mieltä, että

nuorilla tulisi olla enemmän vaikutusvaltaa. Norjan tapauksessa n. 14 % (1/7) oli sitä mieltä, että nuorilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa alueensa tulevaisuuteen siitä huolimatta, että he kokevat voivansa vaikuttaa päätöksentekoon.

Nuorisovaltuutettujen kokemuksen mukaan kyky vaikuttaa päätöksentekoon, ja kyky vaikuttaa tulevaisuuteen eroavat toisistaan. Tarkemmin sanottuna, nuorisovaltuustojen jäsenet kokevat vaikuttavansa jollakin tavalla päätöksentekoon, mutta tällä ei ole vaikutusta alueen tulevaisuuteen. Näin ollen tulevaisuudenuskon ja päätöksiin vaikuttamisen välillä vaikuttaa puuttuvan kausaalinen yhteys. Tästä huolimatta nuorten ylivoimainen enemmistö, n. 93 % (41/44), toivoo että heillä olisi enemmän vaikutusvaltaa alueensa päätöksenteossa.

Kuten alussa mainitsin, lähestyin tutkielmaa ajatuksella, että vaikuttamisen mahdollisuuksilla olisi positiivinen yhteys nuorten haluun jäädä kotiseuduilleen. Norjan ja Ruotsin osalta tämä väite pitää paikkansa, n. 88 % kyselyyn vastanneesta oli sitä mieltä, että vaikuttamisella on merkitystä.

Suomen osalta tilanne on päinvastainen: vain n. 47 % (17/36) nuorisovaltuutetuista koki vaikuttamisen mahdollisuuksilla olevan roolia tulevaisuuden asuinpaikan suhteen. Johtuuko tämä eroavaisuus nuorisodemokratiasta ja sen toiminnasta vai jostain muusta syystä on tässä tutkielmassa hankalaa todistaa. Jos hyväksymme esittämäni deliberatiivisen demokratian teorian olevan oikeassa, nuorisovaltuutettujen näkökulmat ja asenteet vaihtuvat nuorisovaltuustossa toiminnan kautta.

Aiemmin haastateltavat nuorisovaltuutetut totesivat, että osallistumisella on ollut vaikutusta heidän näkemyksiinsä, ja muutoksella on ollut positiivinen vaikutus heidän haluunsa osallistua.

Näkökulmien ja asenteiden muuttumisella voi olla nuorten tulevaisuudenuskoon positiivinen, neutraali tai negatiivinen vaikutus.

Joka tapauksessa kyselylomakkeen esiin nostaman selkeän eron myötä voi tehdä johtopäätöksen, että Norjan (Ruotsin suhteen väitettä ei tehdä samoilla argumenteilla) nuorisodemokratian malli onnistuu jossakin Suomen mallia paremmin, ja kyseisten onnistumisten ansiosta norjalaiset (ja ruotsalainen) nuorisovaltuutetut kokevat todennäköisemmäksi jäädä kotiseudulleen, jos vaikuttamisen mahdollisuudet parantuvat. On kuitenkin painotettava mahdollisuutta, että näkemysero tulevaisuudesta ja asuinpaikasta ei liity nuorisodemokratiaan millään tavoin. Koska nuorisovaltuustojen todellista vaikuttavuutta ei ole (vielä) tutkittu, pyrin vastaamaan tähän problematiikkaan osallisuuden käsitteen avulla. Osallistamisen eri tavoilla voidaan vaikuttaa nimenomaan kokemukseen vaikuttavuudesta.

Eranti ja Boldt näkevät, että osallisuuden tavoitteena tulisi olla vallan siirtyminen osallistujille (Eranti & Boldt 2021, 68–69). Näin ollen nuorisodemokratian tulisi pyrkiä lisäämään nuorten

valtaa, tarkemmin sanottuna vaikutusvaltaa koskien päätöksiä joihin nuorten näkökulma on haluttu. Suoraviivaisin tapa edistää vallan siirtymistä, olisi lisätä nuorisovaltuustoille lisää työkaluja poliittiselle vaikuttamiselle. Nykytilanteessa nuorisovaltuustojen yleisiin vaikutustapoihin kuului mm. läsnäolo-, puhe- ja aloiteoikeus, mutta yhdessäkään tapauksessa ei ollut käytössä kaikki edellä mainitut työkalut. Eranti ja Boldt tarjoavat osallisuuden edistämiseksi seuraavaa:

”Osallisuutta lisäävän ja demokratian elinvoimaa vahvistavan osallistumismenetelmän tulisi helpottaa nuorten äänen kuulumista tavalla, joka ei kohtuuttomasti nojaa esim. kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman tuomaan etulyöntiasemaan. Tavoitteena olisi jokaisen mahdollisuus osallistua omista lähtökohdista käsin”. (emt. 68–70).

Toimivan osallistumisen vaatimuksena olisi näin ollen mahdollisuus osallistua tasavertaisesti, ja deliberatiivinen demokratia tukee Erantin ja Boldtin näkemystä. Osallisuus on myös linkitetty demokratian elinvoimaan, joka on niin ikään linjassa deliberatiivisen demokratian kanssa. Tutkielman aineisto ja tulokset puhuvat sen puolesta, että Pohjoiskalotin alueella osallistaminen on kiitettävän tasavertaista sekä vapaata. Myös käytännössä osallistaminen noudattaa deliberatiivisen demokratian vaatimuksia ja ihanteita. Haasteena edelleen on ymmärtää, millä tavoin siirtää toimiva osallisuus ja osallistaminen todelliseksi vaikuttamiseksi.

Dryzek on kuvannut tutkielman kontekstissa vallitsevaa tilannetta, jossa tietyn ryhmän intressit eivät välity julkisen päätöksenteon prosesseihin ja lopputuloksiin: ”kyseinen ryhmä on rajattu poliittisen asialistan osalta perifeeriseen asemaan ja parhaimmillaan saa vain symbolisia tuloksia” (Dryzek 2000, 88). Dryzek käsittelee ns. inklusiivista valtiota äänestämisen, edustuksellisuuden poliittisten oikeuksien kautta, ja hän käsitteellistää poliittisesti inklusiivisen valtion erilaisista ideologisista näkökulmista. Alkuperäiskansojen todellisen edustuksellisuuden yhteydessä tekstissä nousee esille vaihtoehto, jossa ”valtio ottaa aktiivisen roolin poistamalla esteitä tiettyjen ryhmien poliittiselta vaikutusvallalta ja kehittää väyliä (*channels*), joiden avulla vaikutuksen voi tuntea hallinnossa” (emt. 90).

Dryzekin teoksessa mainittu inklusiivisen valtion malli ei suoranaisesti tarjoa ratkaisua deliberaation tai deliberatiivisen demokratian kautta, mutta tämä lähestymistapa mahdollistaa pohtia ratkaisua nuorisodemokratian vaikuttavuus ongelmaan. Tutkielman kontekstissa vaihdamme inklusiivisen valtion termin inklusiiviseksi kunnaksi, ja huomioimme nuoret ja nuorisovaltuustot ryhmänä, joiden vaikutusvallan esteitä inklusiivisen kunnan tulisi poistaa. Tämän aiheen pohdinnan kautta siirryn tutkielman viimeiseen tulokseen, jossa käsitteelen julkisen päätöksenteon ja nuorisodemokratian rakennetta.

8.2 Rakenteet

On tullut selväksi, että nuorisodemokratian ja julkisen päätöksenteon suhteen rakenteissa on jotain pielessä, muussa tapauksessa nuorisovaltuustoilla olisi selkeitä vaikutuksia päätösten lopputuloksiin. Todellinen vaikutus lopputuloksiin ei ole löydettävissä nuorten kokemuksista, eikä aiempi tutkimus tai kirjallisuus aiheesta puolla vaikuttavuuden puolesta. Toki, vaikuttavuus ja päätöksenteon kohteina olevien edun huomiointi on ollut haasteena paikallistasolla aiemminkin ja nuorisoa laajemmin.

”Vaikuttamismahdollisuudet ovat nuorten toivelistoilla osallistavissa foorumeissa ympäri Euroopan vuodesta toiseen. Näyttääkin siltä, että vaikka nuoret saavat mahdollisuuksia esittää ideoita, niitä ei toteuteta samassa mittakaavassa” (Eranti & Boldt 2021, 88). Näiden havaintojen pohjalta on mietittävä rakenteellisia aspektoja. Nuorisodemokratian poliittisen vaikuttamisen työkaluihin kuuluu eri oikeuksia, mutta meidän on löydettävä keinoja uudistaa rakenteita siten, että poliitikot ja virkamiehet ottavat nuorten esitykset ja intressit huomioon. On pohdittava nuorison osallistumisen tarkoitusta, miksi nuorisovaltuusto on haluttu osallistaa poliittiseen päätöksentekoon? Aineiston pohjalta yksi ongelma vaikuttaa olevan nuorison näkökulmien arvottaminen.

H1 Suomesta kertoi, että aikuisten agenda voi ajaa nuorten edelle. Esimerkiksi nuorisovaltuuston aloitteet saattavat jäädä käsittelyssä vähemmälle tai nuorten esille nostama asia saa aikuisten käsittelyssä uuden merkityksen. Täysin vastaavanlaista negatiivista kokemusta ei noussut esille Ruotsin ja Norjan haastatteluissa. Tässä voi olla myös syy siihen, minkä Suomen tapauksessa nuoret eivät koe vaikutusmahdollisuuksilla olevan merkitystä asuinpaikan valintaan. Norjan tapauksessa nuorisovaltuutettujen ja kunnan aikuispoliitikkojen välillä on mahdollista debatoita, mutta nuorten näkökulmat ei tästä huolimatta ole välttämättä samanarvoisia. H3 mainitsi, että nuorten näkemyksiä ja argumentteja voidaan käyttää valikoiden aiheen mukaan. Tarkoittaen sitä, että jostakin ”vakavammasta” aiheesta debattia ei yleensä käydä. H2:lla Ruotsista oli hieman poikkeava lähestyminen ja kokemus verrattuna muihin haastateltaviin. Hänen mielestään nuorten ja aikuisten välillä ei vallitse eriarvoisuutta. Hän korostaa, että nuorisovaltuuston näkemys otetaan hyvin vastaan.

Haasteena vaikuttaa näin ollen olevan tapauskohtainen eriarvoinen arvostus nuorisovaltuutettujen ja kunnan aikuispoliitikkojen välillä. Teorian ja kirjallisuuden näkökulmasta näkökulmien ja argumenttien epätasa-arvoa voi lähteä kehittämään lisäämällä deliberaatiota nuorisovaltuuston ja aikuisten välille. Siinä tapauksessa, jos uusia kanssakäymisen rakenteita ja mahdollisuuksia lähetään rakentamaan nuorisovaltuuston ja julkisen vallan välille, tulee deliberatiivisen demokratian

käytäntöjä seurata tarkasti. Kunnan aikuispoliitikoilla ja byrokratian virkahenkilökunnalla on erittäin todennäköisesti enemmän taustatietoa, kokemusta ja itsevarmuutta omien kantojensa esittämiseen. Tästä syystä ei riittäisi, että nuoria voimaannutettaisiin, vaan aikuisia osallistujia tulisi myös ns. ei-voimaannuttaa tasavertaisemman asetelman takaamiseksi.

Deliberatiivisessa demokratiassa osallistujien kyky vaihtaa mielipidettään on tärkeimpiä ominaisuuksia. Yksi teoreettinen haaste aikuisten ja nuorten välisessä deliberaatiossa olisikin, miten suhtautua tilanteisiin, joissa nuoret vaihtaisivat alkuperäisiä näkemyksiään enemmän aikuisten näkemyksien mukaiseksi deliberaation myötä. Teorian tämän tulee olla mahdollista, mutta näin tapahtuessa nuorisovaltuusto ei toimisi sen alkuperäisen tarkoituksen, nuorten etujen ajamisen mukaisesti.

Deliberaation päämääränä voi sanoa olevan demokraattiseen autenttisuuteen pyrkiminen ja demokraattisen prosessin sekä päätösten legitimointi. Sen voi nähdä tähtäävän myös ratkaisemaan demokratian luottamus- ja kiinnostusvajeen, jota käsittelin lyhyesti alussa. Dryzekin näkemys on, että demokratian haasteet voi ratkaista suuntaamalla kohti deliberaation juuria, eli eriävien diskurssien kilpailuun julkisessa sfäärissä. Dryzekin diskursiivisen demokratian malli ajaa modernia deliberaatiota, jossa (versus Habrmasin rationaalisuusvaatimus) tulee sallia erilaiset puhe- ja argumentointitavat. Vain avoimella osallistumisella deliberatiivisiin prosesseihin voi oppia deliberaation ihanteet, kuten avoin, tasa-arvoinen ja kunnioittava argumentointi. Toisin sanoen deliberaatio kuuluu kaikille, ja sen pyrkimyksenä on ennen kaikkea yhteistä hyvää edistävät päämäärät. (Dryzek 2000, 162–175).

Vastaus pulmaan, jossa nuoriso vaihtaa näkemystään deliberaation seurauksena, piilee deliberaation päämäärissä, ei niinkään sen tarkoissa toimintatavoissa tai -vaatimuksissa. Käyttämällä deliberaatiota työkaluna aktiivisesti, ja kiinnittämällä huomattavasti aiempaa enemmän huomiota päätösten lopputuloksiin, nuorisodemokratia ja julkinen valta oppivat toisiltaan pitkällä aikavälillä. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäisissä kysymyksissä ei haittaa, vaikka nuorisovaltuutetut vaihtaisivat kantansa ns. nuorten etujen vastaiseen kantaan, sillä toisessa tapauksessa aikuispoliitikot tekevät samoin. Lisäksi deliberaatiota tulisi viedä myös kuntien kokoushuoneista julkisiin tiloihin, kuten kirjastoihin ja kouluihin, jotta useampi näkökulma ja diskurssi voisi löytää tiensä deliberaatioon. Calhounin hengessä lisäämällä deliberaatiota nuorisodemokratian ja julkisen vallan välille parantaisi myös osapuolien välistä solidaarisuutta, ja Della Portan mukaan jopa muuttaa yhteisen päätöksenteon arvoja. Nuorisodemokratian ja nuorisovaltuutettujen hyödyntäminen tulee nähdä voimavarana ja resurssina, joiden avulla julkisesta päätöksentekoprosessista tulee aiempaa autenttisempaa ja legitiimimpää. Heidän osallistamisensa

toimii kiitettävällä deliberatiivisen demokratian toimintamallien mukaan, mutta heidät on kohdattava aiempaa tasa-arvoisempana osallistujana. Tästä huolimatta on taattava, että deliberaatio tapahtuu mahdollisimman tasaväkisistä lähtökohdista. Toisin sanoen, deliberaation rakenteita täytyy tarvittaessa muokata siten, että aikuisten/kunnan poliitikkojen asemaa ja näkemystä on ns. heikennettävä.

9. Johtopäätökset

Tarkastellessa Pohjoiskalotin alueen nuorisodemokratiaa Sheppardin ja Patrikioksen tavoin yhteiskunnallisen, demokraattisen, parlamentaarisen ja oikeudellisen funktion näkökulmasta, voi todeta, että kehityskohteita vielä löytyy nuorisodemokratian potentiaalin todelliseksi hyödyntämiseksi.

Yhteiskunnallisen, tai demokratiakasvatuksen funktion kannalta on keskeistä, että nuorisovaltuustossa toimimisen kautta nuoret oppisivat poliittisen osallistumisen taitoa ja sosiaalistuvat yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Yhteiskunnallisen funktion näkökulmasta tärkeintä olisi siis, että nuoret pysyisivät mukana julkisessa päätöksentekoprosessissa myös tulevaisuudessa. Tällä funktiolla voi edistää taitavien ja tietävien päättäjien jatkumoa, jonka välityksellä kaupunki tai kunta voi odottaa positiivisempia näkymiä myös tulevaisuudessa. Funktion toetutumisen kannalta jatkuvuus nousee avainasemaan. Aineisto osoittaa, että alueen nuorisovaltuutetut kokevat ainakin tällä hetkellä poliittisen osallistumisen mielekkääksi, ja näkevät itsensä sen osana todennäköisesti myös tulevaisuudessa. Nuorisodemokratian nykyiset toimintatavat onnistuvat sosiaalistamisessa hyvin nuorisovaltuuston nuorten osalta, ja nuoret kokevat oman vaikuttamisroolinsa tärkeäksi.

Yhteiskunnallisen funktion näkökulmasta kehittämisen kohtana on tiedon, taitojen ja sosiaalistumisen levittäminen laajemmalle. Kuten todettu, nuorisovaltuusto on erinomainen työkalu tähän, ja sitä tulisi hyödyntää aiempaa enemmän kouluympäristössä. Laajan osallistumisen ja vapaan sekä monipuolisen intressien aggregoinnin foorumi, jota olen kutsunut ns. Ruotsin malliksi, mahdollistaa niin aikuisten, nuorisovaltuuston kuin laajemman nuorison kanssakäymisen. Nuorisovaltuustopäivän hyödyntäminen aiempaa yleisemmin, voisi synnyttää kilpailua niin näkemysten kuin ehdokkaidenkin kesken. Kilpailuasetelman kehittymisen kautta nuorisovaltuustojen toiminta saisi aiempaa enemmän huomiota, ja tämän kautta yhteiskunnallisen päätöksenteon prosesseihin sosiaalistuminen voi levitä nuorison keskuuteen aiempaa enemmän.

Demokraattinen funktio, eli nuorten etujen edistäminen, heidän voimaannuttamisensa ja nuorten näkökulmien sekä intressien aggregointi ja välittäminen julkiseen päätöksentekoon on suurin haaste. Nuorten kannalta demokraattisen funktion tärkein tavoite on nuorten aseman parantaminen sekä ennen kaikkea heidän tarpeiden saaminen julkisten päätösten lopullisiin tuloksiin. Tämän funktion toteutuminen on tärkein ja nopein reitti nuorten tulevaisuuden uskon parantamiseen. Demokraattisessa funktiossa on käytännössä kyse nuorisodemokratian vaikuttavuudesta ja nuorten uskosta ja luottamuksesta julkista päätöksentekoa kohtaan. Kyseisen funktion haaste käsittelee vaikuttavuutta demokratian toiminnan kautta.

Toimivassa demokraattisessa prosessissa valta päätöksenteosta on jaettu osallistujien kesken tasapuolisesti, yhdellekään yksittäisellä toimijalla ei saa olla muita enemmän valtaa. Demokratiassa on kuitenkin ominaista, että toimijat organisoituvat samanmielisiin ryhmiin, jolloin demokraattisessa prosessissa on lopulta kyse kilpailevien näkemysten ja niitä edustavien ryhmien välisestä kilpailusta. Tämän tutkielman aineiston lisäksi aiempi tutkimus on osoittanut, nuorisodemokratian vaikuttavuuden ongelman. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että nuorisodemokratia ei ole tasavertainen ryhmä kuntien - ja kaupunkien demokratian rakenteessa verrattuna aikuisiin poliitikoihin ja virkahenkilöstöön. Aineistossa nousi esille, että heidän suhtautumisensa nuorisovaltuustoon on riippuvaista henkilöstä, ja tilanteissa, jossa nuorisovaltuustoa auttaa asiantunteva aikuinen, tapahtuu kehitystä vähintään nuorten kokemuksessa.

Tämänhetkisessä tilanteessa nuorisovaltuusto ei ole yleisillä vaaleilla valittu osa kunnan- tai kaupunginvaltuustoa. On siis perusteltua, ettei sillä ole tasavertainen asema aikuispoliitikkojen kanssa. Ongelman ratkaisemiseksi kunnan-/kaupungin valtuustoon tulisi lisätä erikseen paikka tai paikkoja nuorison edustukseen. Samaa mekanismia käytetään laajasti kansallisen tason parlamenteissa vähemmistöjen kanssa (esim. Ahvenanmaa, saamelaiset). Toinen tapa ratkoa demokraattisen funktion ja vaikuttavuuden ongelma olisi lisätä kunnan-/kaupunginvaltuustoon aikuisedustaja ja poliitikko, jonka tärkein tehtävä olisi edustaa nuoria. Intressien vääristymisen estämiseksi ja legitimitietin takaamiseksi edustajan tulisi olla jollain tapaa vastuussa nuorisovaltuustolle, tai vähintään jatkuvassa dialogissa nuorisovaltuuston kanssa. Demokraattisen funktion ratkaiseminen vaatisi toisin sanoen uutta koskien lainsäädäntöä kuntien ja kaupunkien päätöksentekoprosessia ja demokratiaa.

Näin pääsemme laillisen funktion pariin, jonka tarkoituksena oli, että nuorisodemokratia täyttää sille asetetut lailliset velvoitteet. Jätän tarkemman analyysin tästä funktiosta tekemättä, koska en ole käynyt lakitieteellisiä opintoja, mutta kommentoin kuitenkin lyhyesti edellisen aiheen

näkökulmasta. Parhaan tietämykseni mukaan nuorisodemokratian laillinen funktio täyttää sille asetetut vaateet, mutta demokraattisen funktion ja nuorisodemokratian vaikuttavuuden kannalta on aiheellista aloittaa keskustelu siitä, tulisiko nuorisodemokratian asemaa pohtia uudelleen. Nykyinen järjestelmä toimii osaltaan hyvin, ja jos nykyiseen tilanteeseen tyydytään, ei laillisessa funktiossa ole kehityskohteita. Lainsäädäntöä kuitenkin ohjaa poliittiset päätökset ja vaaleilla valitut edustajat. Tapauksessa, jossa nuorisodemokratian ja nuorisovaltuustojen roolin sekä vaikutuksen nousisi politiikan asialistalle, voisi syntyä yleinen vaatimus lainsäädännön uudistamiselle. Toisin sanoen lailliseen funktioon vaikuttaa se, millä tavoin nuorisodemokratiaa käsitellään julkisuudessa ja sen välityksellä kunta- ja kaupunkidemokratiassa.

Viimeinen funktio on parlamentaarinen, jossa nuorisodemokratian tavoitteena on lisätä päätöksenteon legitimitettiä ja mahdollistaa agendan monipuolisempi tarkastelu päätöksentekoprosessissa. Julkisen päätöksenteon legitimitettiä ja nuorisodemokratian suhdetta olen aiemmin jo käsitellyt, ja kuten todettu, parlamentaarisen funktion näkökulmasta kehitettävää löytyy tietyiltä osin. Nuoriso kokee tulewansa hyvin kuulluksi, joten nuorisovaltuustojen kyky monipuolistaa agendaa toteutuu vähintään jossain määrin. Pohdittavana on, tapahtuuko agendan muodostumisen puhtaasi ns. ylhäältä alaspäin, eli päättääkö kunnan-/kaupunginvaltuusto yksin minkä aiheiden parissa nuorisovaltuustoa hyödynnetään. Parlamentaarisen funktion toteutumisesta katseltuna olisi toivottavaa, että nuorisovaltuustolla olisi kyky ja mahdollisuus vaikutta sekä kommentoida agendaa ja sen osia kokiessaan sen tarpeelliseksi. Tässä tapauksessa nuorisovaltuustojen ja kunnan-/kaupunginvaltuuston välistä dialogia ja kanssakäymistä tulisi lisätä, jolloin intressien välinen kilpailu lisääntyisi. Calhounin näkemystä mukaillen, lisääntynyt kanssakäyminen näiden toimijoiden välillä myös lisäisi solidaarisuutta, jonka kautta yhteistyö agendan muodostamisessa voisi helpottua. Parlamentaarisen funktion toteutuminen auttaa demokraattista funktiota sekä päinvastoin. Olennaisinta on, että kehitysaskeleet kyseisten nuorisodemokratian aspektien saralla edistävät nuorison vaikutuskykyä, ja tätä kautta uskoa tulevaan.

Yleisesti on helppo todeta, että vaikuttamishalu kohdistuu lähielämän arkisiin yksityiskohtiin ja sellaisiin palveluihin, joita on mahdollista kohdata paikallisesti ja esittää helposti toteamiskelpoisia ratkaisuja (Paakkunainen & Mykkänen 2021, 16). Käytännössä kuvan nuorten demokratiakäsityksestä ja poliittisesta kulttuurista saa tarkastellessa, millä tavoin he uskovat saavansa käännettyä muiden nuorten sekä valtaapitävien päät esittämänsä idean kannalle (Eranti & Bolgdt 2021, 64).

Vaikuttavuutta voi pitää yhtenä nuorisodemokratian suurimmista haasteista. Aiemmasta poiketen on kehitettävä menetelmiä, joiden avulla nuorisodemokratian toimijat kykenevät seuraamaan osallistumisensa todellisia vaikutuksia. Yksi juurisyy nuorten osallistamisen vaikuttavuudelle nousi esille aineiston keruussa; nuorisodemokratian seuranta ja dokumentointi on vähäistä.

Selkeyttääksemme nuorisodemokratian vaikutusta ja roolia osana kuntien ja maakuntien julkista päätöksentekoprosessia tulee ensin rajata mihin nuorison osallistamisella oikeasti pyritään, eli miksi se on olemassa. Jos tavoitteeksi määritellään tosiasiallinen vaikuttaminen, on silloin myös aloitettava seurantaprosesseja, joiden avulla tehdään nuorten kädenjälki ja edut nähtäviksi. Kutsun tätä tavoitteiden tarkkaa määrittämistä strategiseksi menetelmäksi. Yhdysvalloissa käytössä ollut *Youth Master Plan* osoittaa, että jo kirjaamalla nuorisodemokratian tavoitteita ja työkaluja edistetään heidän poliittista toimijuuttaan (Flanders 2015). Pohjoiskalotin alueella nuorisodemokratian kehittäminen strategisella menetelmällä on jo alkanut; toimeksiantoni toimii sen ensimmäisenä askelmana.

Nuorisodemokratian kehittämisen toiseksi menetelmäksi nimeän rakenteellisen uudistamisen. Vaikuttavuuden haasteeseen voi vastata laventamalla nuorisovaltuuston käytössä olevia poliittisia työkaluja. Nuorisovaltuustojen yleisimmät vaikutuskeinot ovat aloite-, läsnäolo- ja puheoikeus, mutta yhdessäkään tapauksessa nuorisovaltuustolla ei ollut kaikkia edellä mainittuja oikeuksia käytössään. Nuorisovaltuustoille tulisi suoda kaikki edellä mainitut työkalut sekä kunnanvaltuustoissa että niissä jaostoissa, joissa käsitellään edes välillisesti nuorten elämään vaikuttavia teemoja. Etenkin kulttuuriin, liikuntaan ja vapaa-ajan palveluihin nuorten tulee saada vaikuttaa entistä tehokkaammin. Koulu sekä harrastusmahdollisuudet ovat lähimpänä nuorten arkea, ja näiden teemojen ympärille nuoria on helpoin motivoida osallistumaan. Lisäksi suosittelen viemään eteenpäin Ruotsin mallin mukaista nuorisovaltuustopäivää (*ungdomsfullmäktigedagen*). Nuorisovaltuustopäivä tarjoaa nuorille avoimen julkisen tilan, jossa keskustella ongelmista ja tavoitteista. Yhteinen julkinen tila tarjoaa mahdollisuuden aiempaa tehokkaampaan poliittisen agendan aggregointiin sekä siitä argumentointiin. Nuorisovaltuustopäivä mahdollistaa myös nuorisovaltuutettujen keskinäisen kanssakäymisen ja nuorisovaltuustojen ulkopuolella olevien nuorten välisen kanssakäymisen. Tämän myötä myös nuorisovaltuustovaalien äänestäminen voisi kehittyä enemmän asialistaan pohjautuvaksi, kun nykyään siihen vaikuttaa ennen kaikkea sosiaaliset suhteet.

Strategisen ja rakenteellisen kehitysmenetelmän lisäksi nuorisodemokratian kehittämistä voi tukea lisäämällä sen toimintoja koskevaa tietoa. Julkisuuden menetelmän tarkoituksena on lisätä etenkin nuorisovaltuustoon kuulumattomien nuorien käsitystä siitä, mitä aiheita nuorisovaltuustoissa

käsitellään ja miten nuorisovaltuuston ajamat asiat edistyvät. Julkisuuden lisäämisellä voidaan edistää tietoisuuden lisäksi yhteisön solidaarisuutta, mutta myös lisätä painetta poliittista valtaa käyttäviä päätöksentekijöitä kohtaan. Julkisuuden menetelmä toimisi näin ollen kaikkien nuorisodemokratian funktioiden kautta, edistäen sen neljää eri aspektia (Sheppard & Patrikios 2013).

Näkemykseni mukaan nuorisodemokratian tutkimuksessa tulisi perehtyä tulevaisuudessa etenkin vaikuttavuuden aspektiin. Tämä vaatii pitkäkestoista seurantaakin sekä dokumentointia. Ymmärtämällä paremmin nuorisodemokratian vaikuttavuuden esteitä ja edistäjiä, voimme mahdollisesti kehittää demokratiaan rakenteita, jotka vastaavat uuden vuosituhaten yhteiskunnallisiin haasteisiin. Toinen tarpeellinen lähestymistapa nuorisodemokratiaan on julkisuuden ja tietoisuuden näkökulma. Ottamalla selvää kuinka tietoisia eri väestö- ja ikäryhmät ovat nuorisodemokratiasta ja sen toimintamalleista voimme oppia ymmärtämään poliittista aktiivisuutta ja passiivisuutta paremmin. Etenkin nuoremman sukupolven poliittisen aktiivisuuden kehittämistä tulisi edistää demokratian legitimitetin ja sosiaalisen kestävyysnäkökulmasta.

Yhteenvetona todettakoon, että nuorisodemokratian tutkimuksessa on paljon askelia otettavana, mutta se voi myös tarjota huomattavasti mahdollisuuksia demokratian kriisien ratkaisemiseen. Lisäksi nuorisodemokratian aiempaa laajempi käsittely voisi parhaassa tapauksessa vastata maakuntien väestöllisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin haasteisiin. Ennen kaikkea sen tulisi kuitenkin suuntautua nuorille, ja tarjota heille tietoa sekä työkaluja vaikuttaa yhteisöjen päätöksiin, joiden kanssa he elävät kaikkein pisimpään.

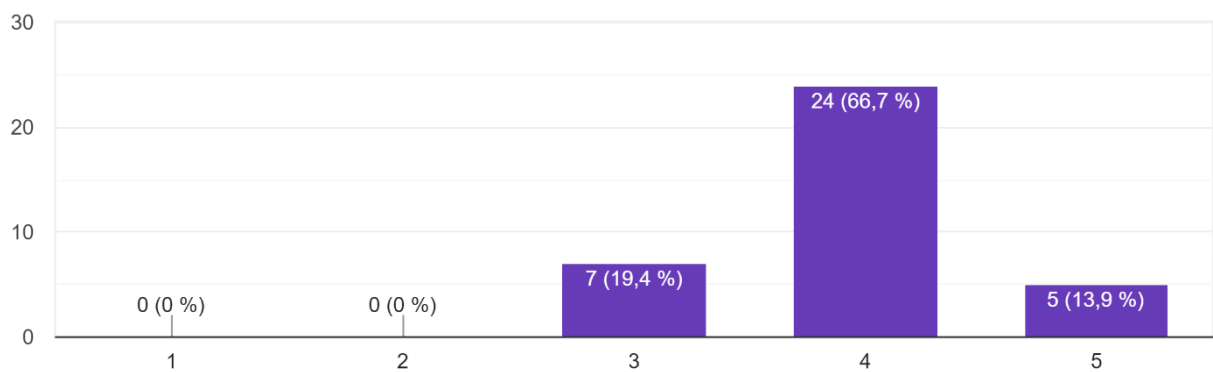
Kyselyaineisto

Kyselyaineisto:

Suomi:

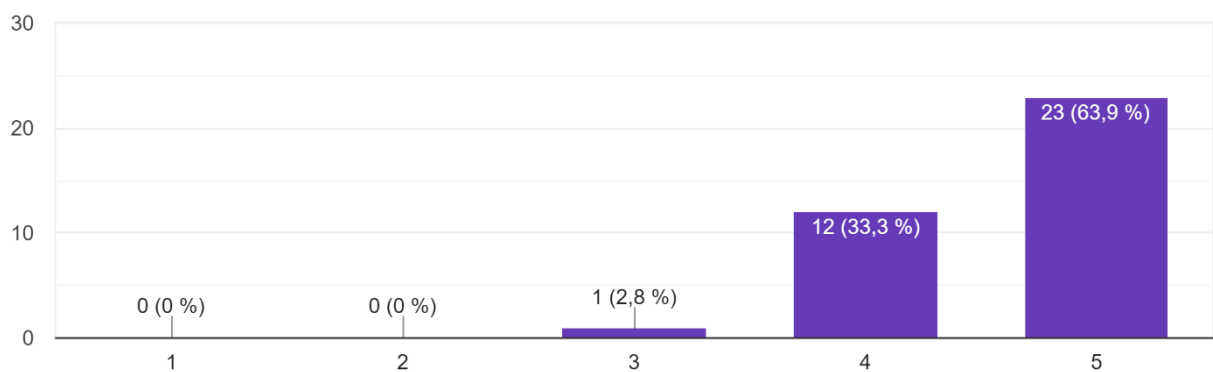
1) Prosessi on informatiivinen. Minulle tarjottiin tietoa käsiteltävästä aiheesta riittävästi ja se oli helposti ymmärrettävää.

36 vastausta

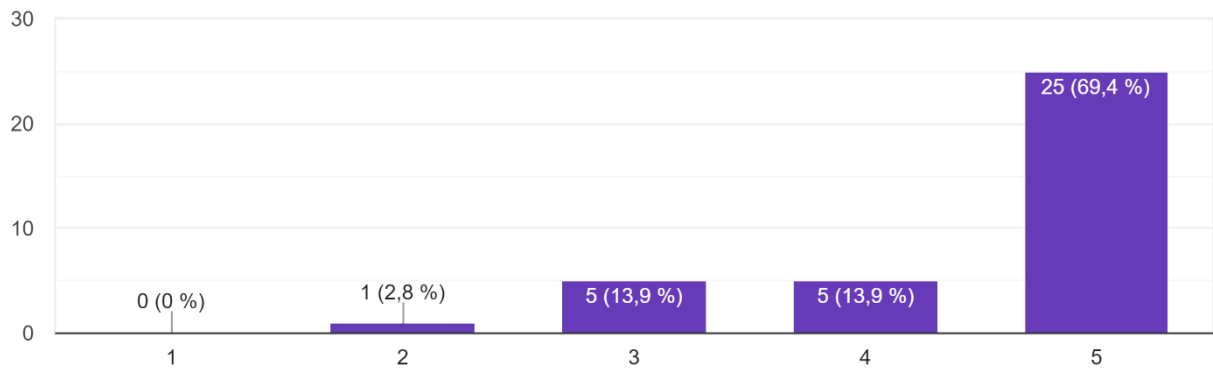
2) Prosessi on vapaaehtoinen. Minua ei ole painostettu ilmaisemaan näkemyksiä ja mielipiteitä.

36 vastausta

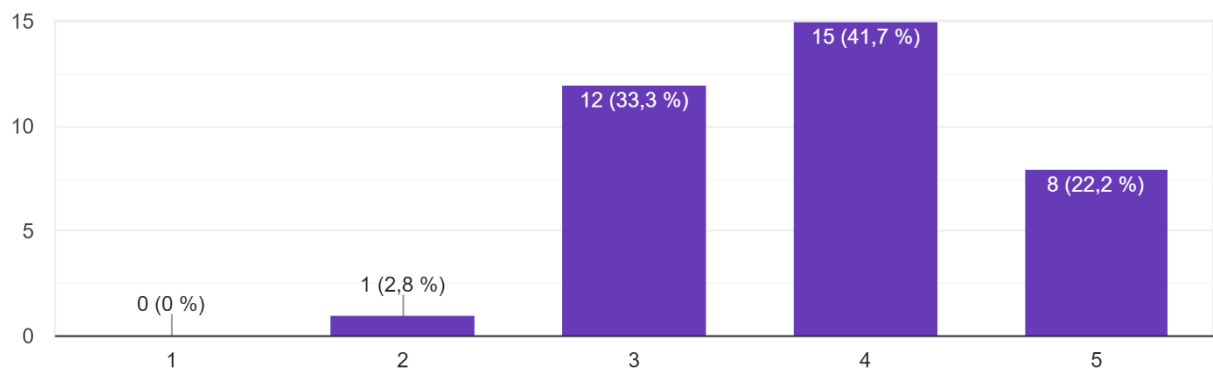
3) Prosessi on kunnioittava. Esittämiäni näkemyksiä ja mielipiteitä on käsitelty kunnioittavasti.

36 vastausta

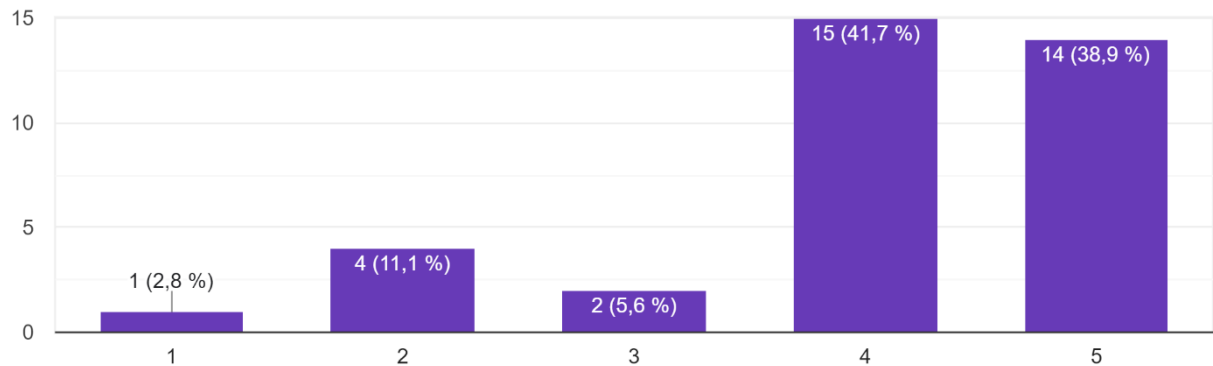
4) Prosessi on merkityksellinen. Asiat ja teemat, joihin olen mielipiteeni ilmaissut, on merkitystä omassa elämässäni.

36 vastausta

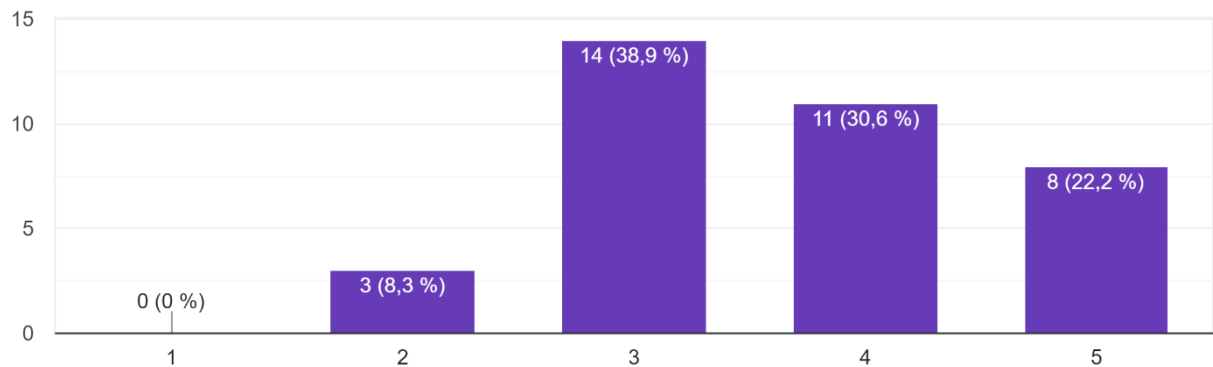
5) Prosessi on sovellettu lapsille ja/tai nuorille. Minulla on ollut mahdollisuus käyttää hyväksi tietojani, valmiuksiani ja kykyjäni.

36 vastausta

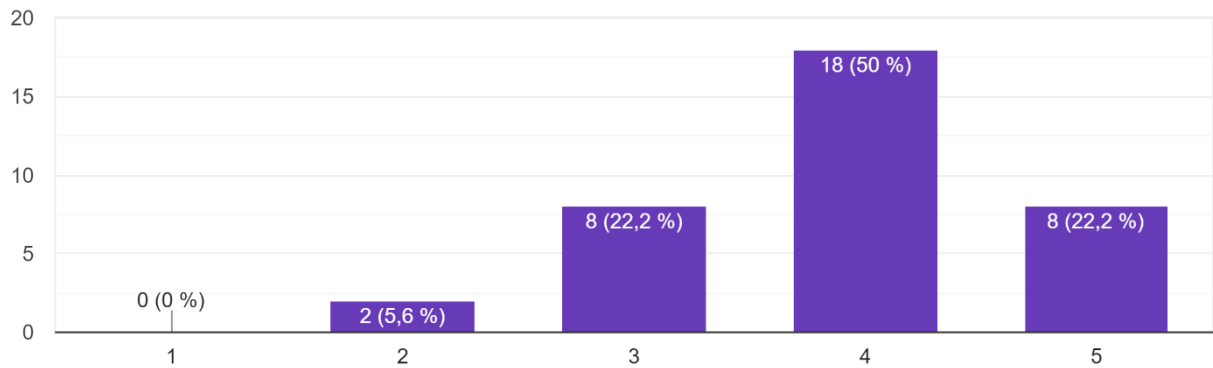
6) Prosessi on läpinäkyvä. Tiedän miten näkemykseni ja mielipiteeni on tulkittu. Tiedän miten näkemykseni ja mielipiteeni on vaikuttanut lopputulokseen.

36 vastausta

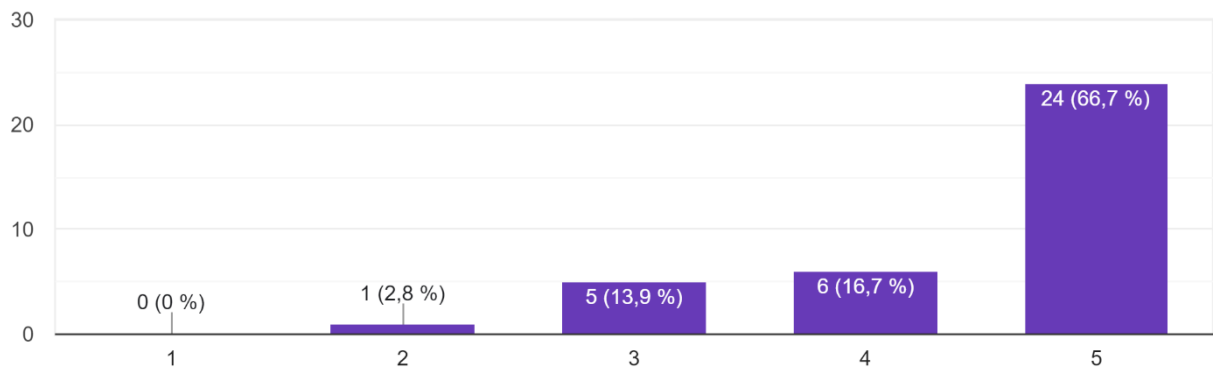
1) Osallistaminen on informatiivista. Minulle kerrottiin roolini. Tiedän miksi osallistun ja kenen näkökulmia edustan. Minulle tarjottiin lisää tietoa aiheesta ennen osallistumista

36 vastausta

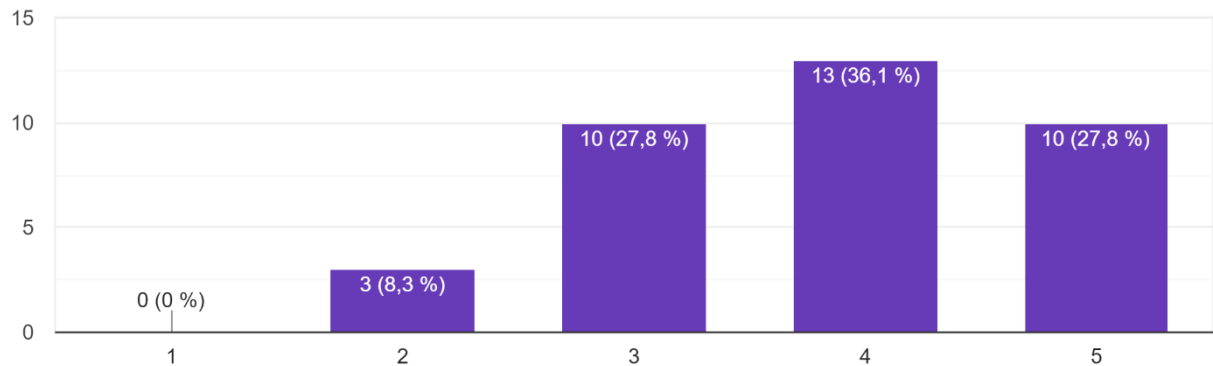
2) Osallistaminen on vapaaehtoista. Minua ei painostettu osallistumaan.

36 vastausta

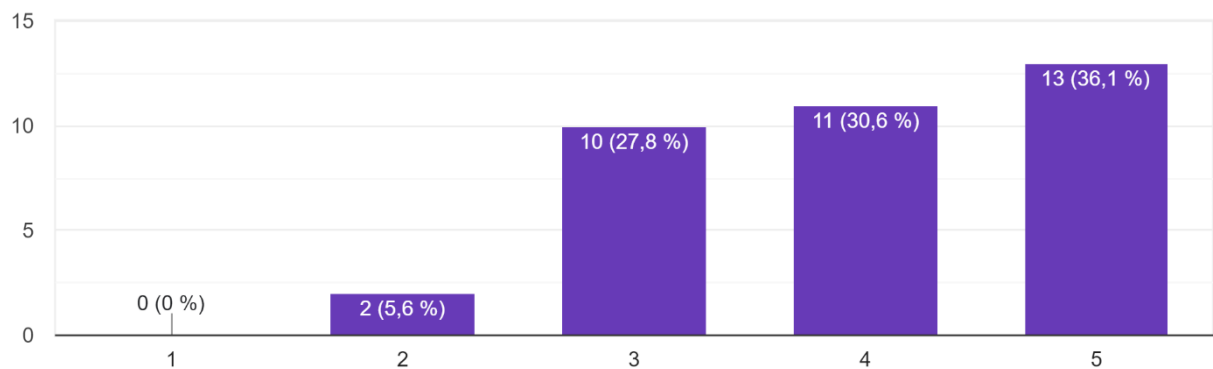
3) Osallistaminen on läpinäkyvää. Tiedän, miksi juuri minut valittiin päätöksentekoprosessiin, ja tiesin mihin päätöksentekoprosessiin osallistun.

36 vastausta

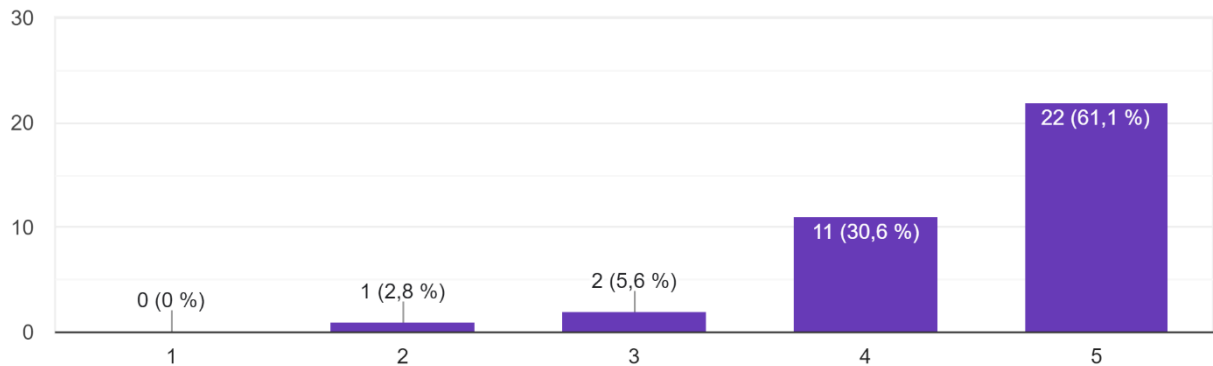
4) Osallistaminen on tasa-arvoista. Kaikilla osallistujilla oli samat kyvyt ja tieto. Muilla ei ollut parempia mahdollisuuksia tuoda näkemyksiään esille.

36 vastausta

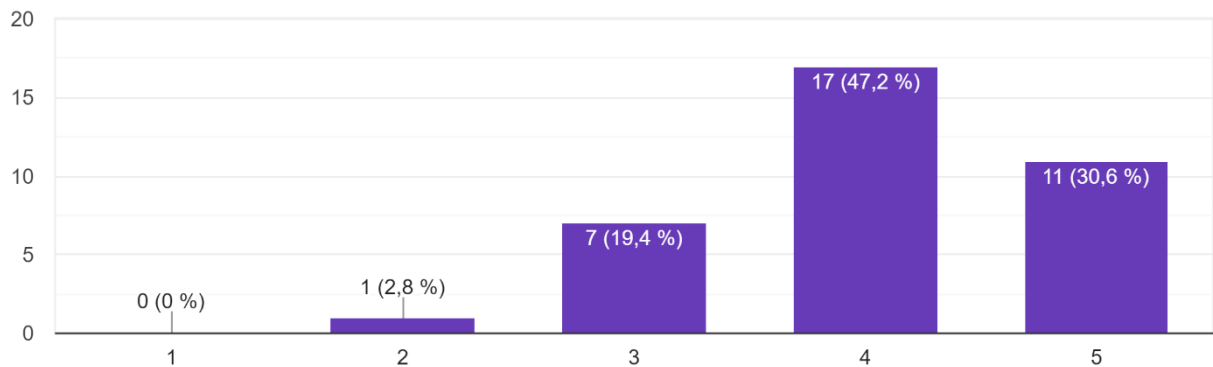
5) Osallistaminen on turvallista. Minulla oli turvallinen olo osallistua. Tiesin koko ajan, kuka aikuinen oli vastuussa minusta ja päätöksentekoprosessista.

36 vastausta

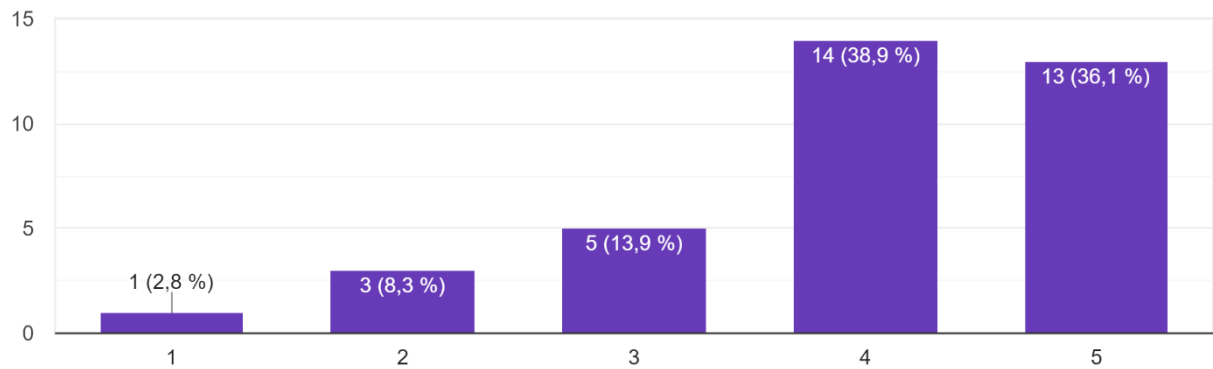
6) Osallistaminen on merkityksellistä. Olen tyytyväinen että osallistuin päätöksentekoon. Koen, että osallistumisellani oli merkitystä.

36 vastausta

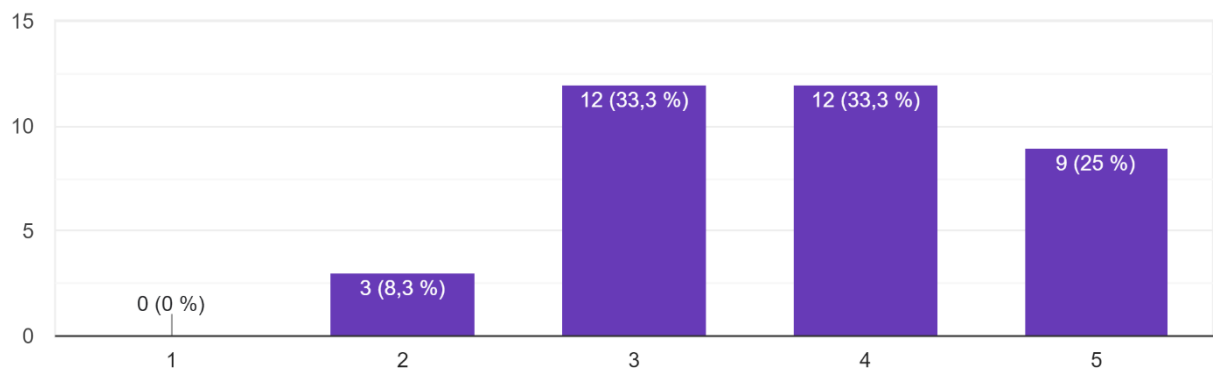
1) Koen, että voin vaikuttaa oman kaupungin/kunnan/alueen päätöksentekoon.

36 vastausta

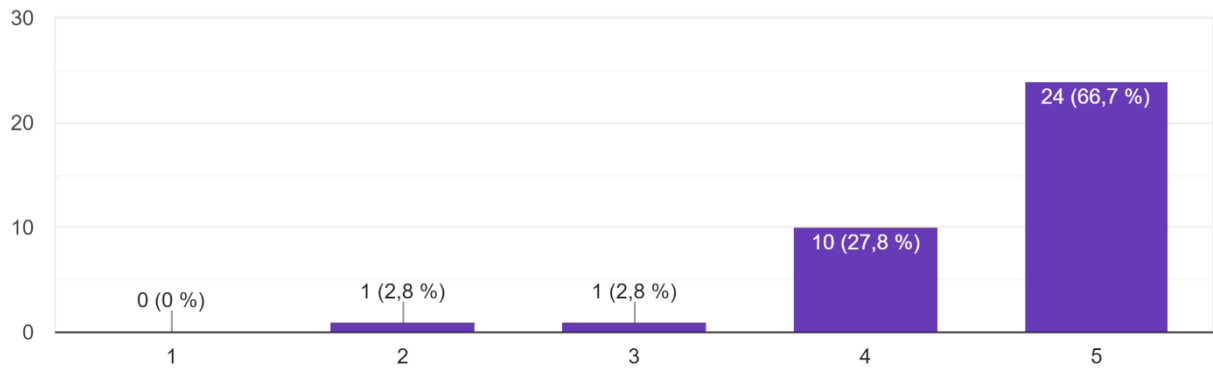
2) Koen, että nuoret pystyvät vaikuttamaan oman kaupungin/kunnan/alueen tulevaisuuteen.

36 vastausta

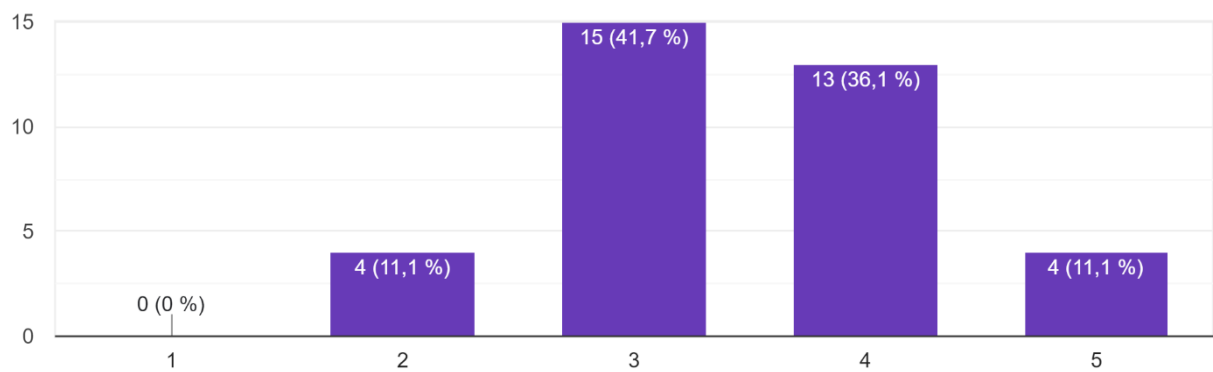
3) Nuorilla tulisi olla enemmän vaikutusvaltaa kysymyksissä, jotka koskevat omaa kaupunkia/kuntaa/aluetta.

36 vastausta

4) Vaikuttamisen mahdollisuuksilla on merkitystä siihen, haluanko muuttaa muualle.

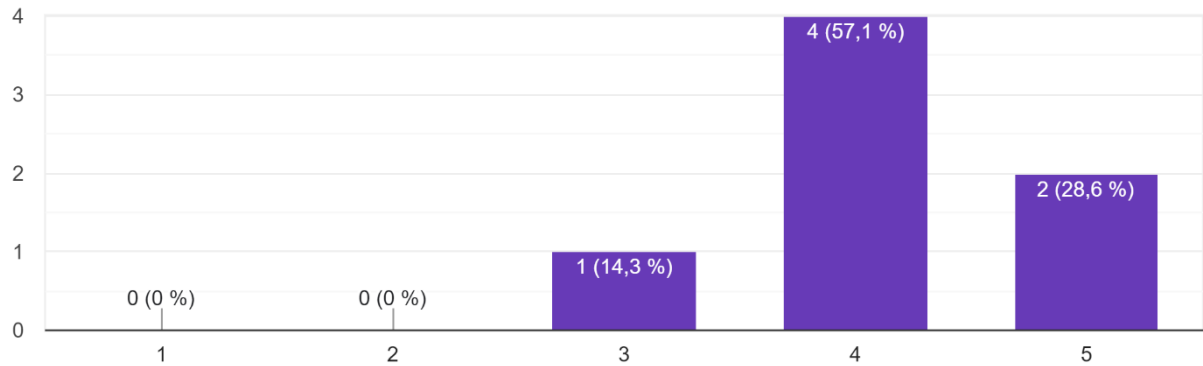
36 vastausta

Norja:

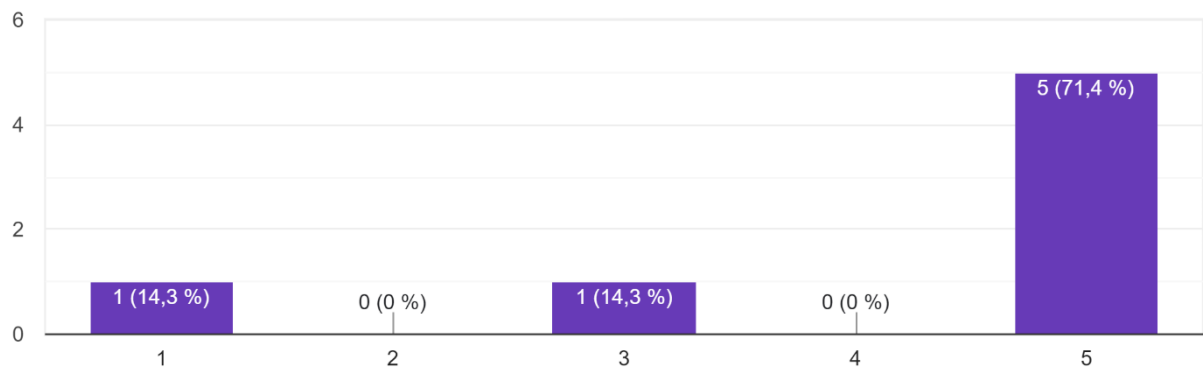
1. Prosessen er informativ. Jeg fikk tilstrekkelig informasjon om dette emnet, og det var lett å forstå.

7 vastausta

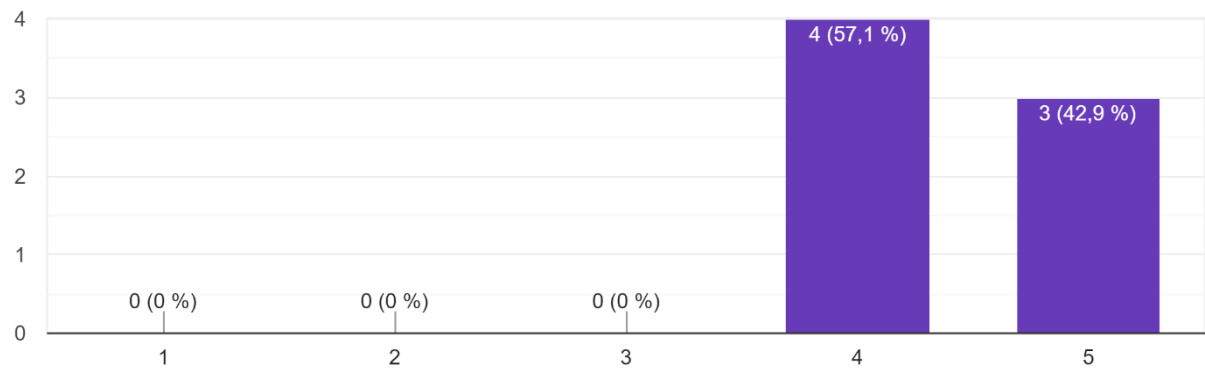
2. Prosessen er frivillig. Jeg har ikke blitt presset til å uttrykke meninger.

7 vastausta

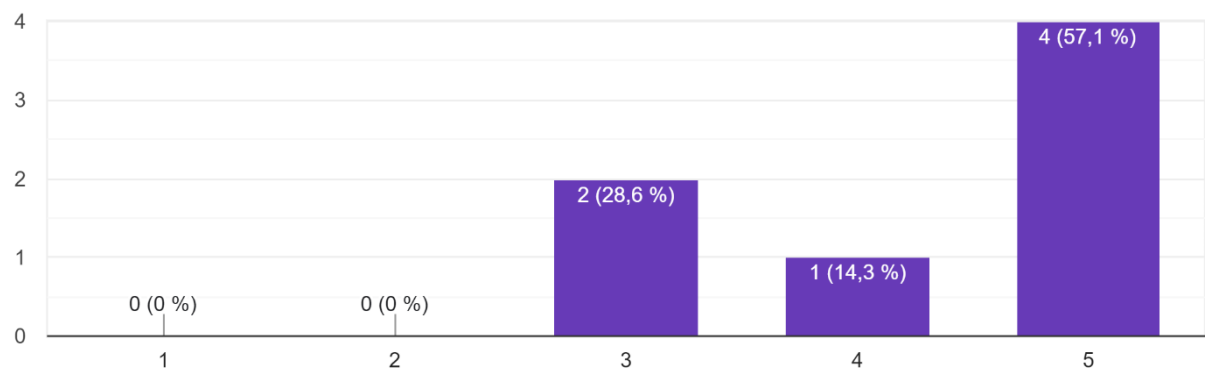
3. Prosessen er respektfull. Synspunktene jeg har gitt uttrykk for har blitt behandlet med respekt.

7 vastausta

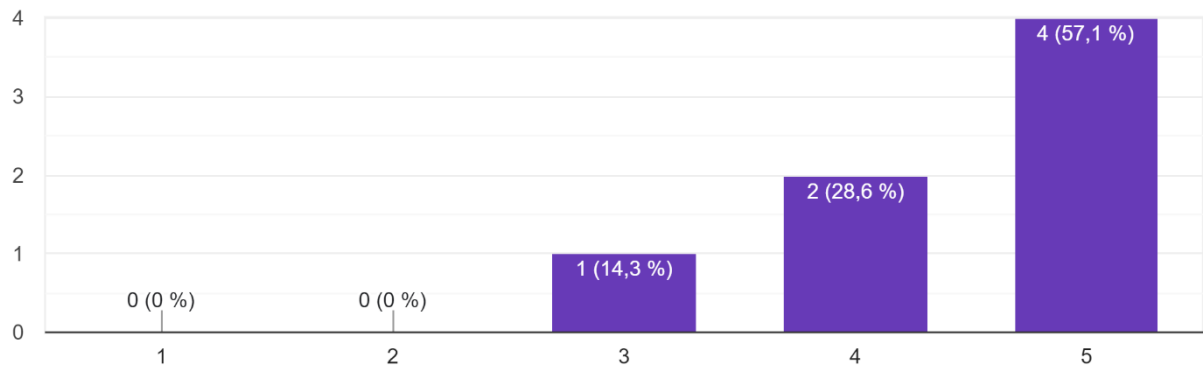
4. Prosessen gir mening. Problemene og temaene jeg har uttrykt min mening om har betydning i mitt eget liv.

7 vastausta

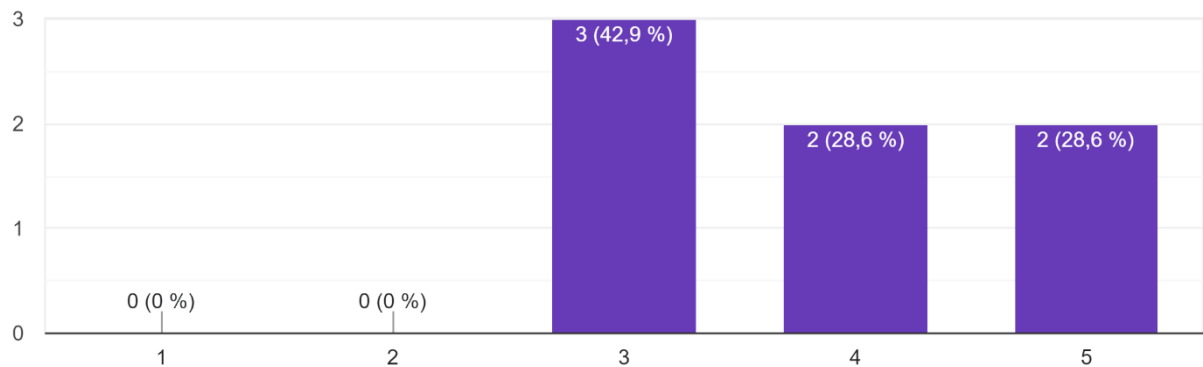
5. Prosessen har blitt brukt på barn og/eller ungdom. Jeg har hatt muligheten til å bruke min kunnskap og mine evner.

7 vastausta

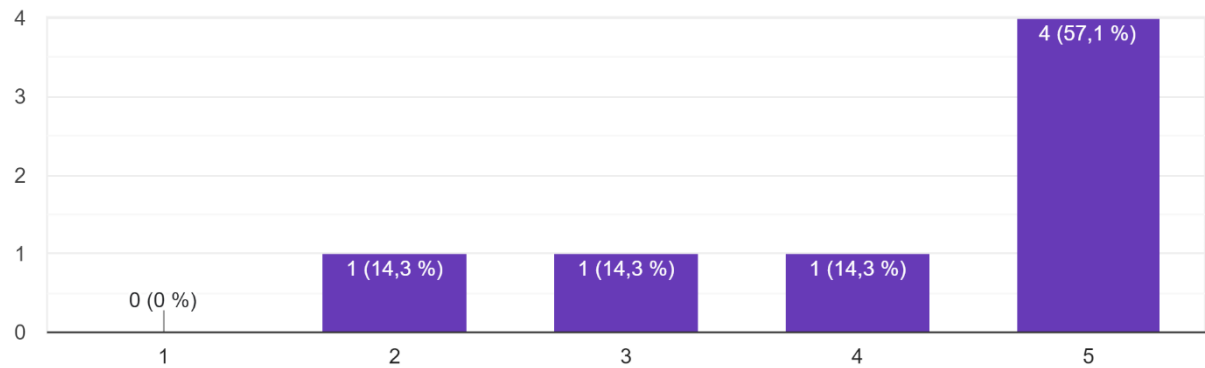
6. Prosessen er gjennomskiktig. Jeg vet hvordan mine synspunkter har blitt tolket. Jeg vet hvordan mine synspunkter har påvirket resultatet.

7 vastausta

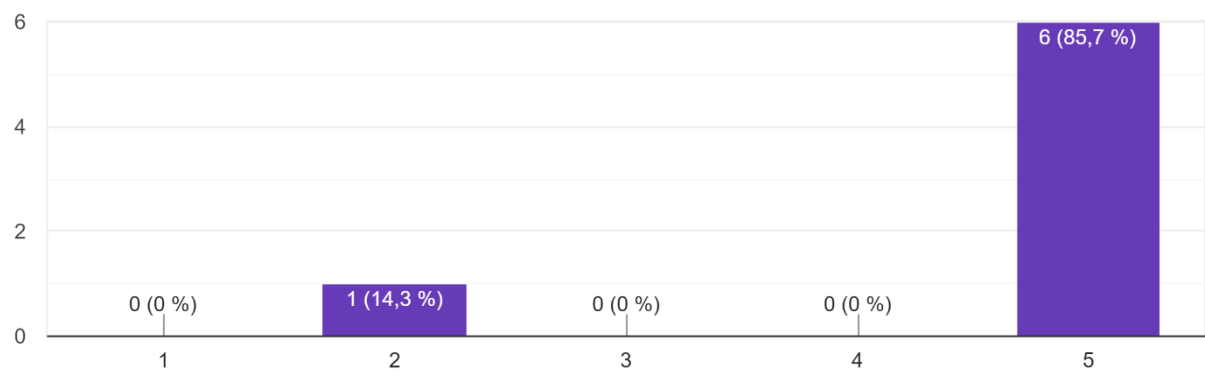
1. Deltakelse er informativ. Jeg ble fortalt min rolle. Jeg vet hvorfor jeg deltar, og hvilket perspektiv jeg representerer. Jeg fikk mer informasjon om dette før jeg deltok.

7 vastausta

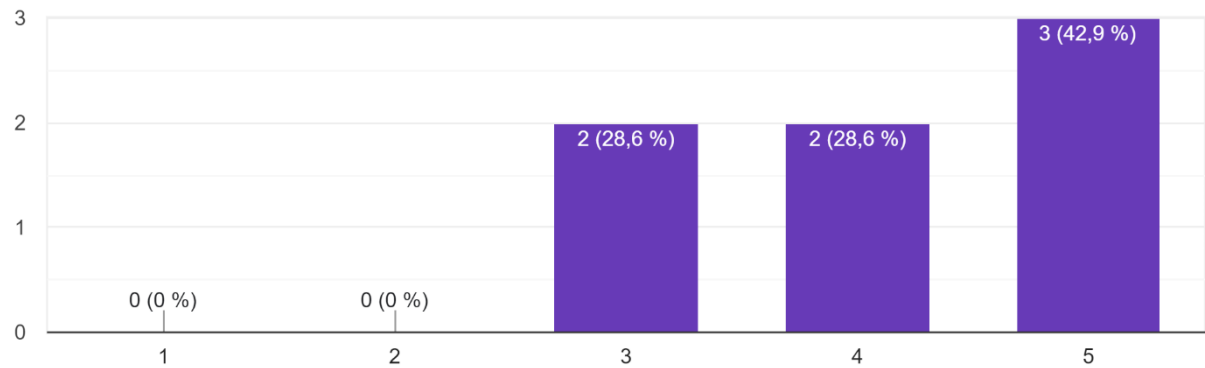
2. Deltakelse er frivillig. Jeg ble ikke presset til å delta.

7 vastausta

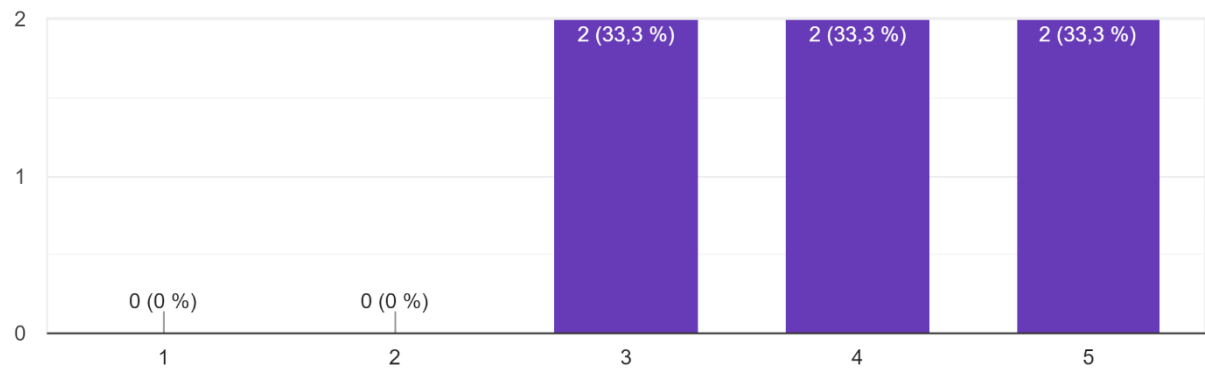
3. Deltakelse er transparent. Jeg vet hvorfor jeg ble valgt ut til beslutningsprosessen, og jeg visste hvilken beslutningsprosess jeg ville delta i.

7 vastausta

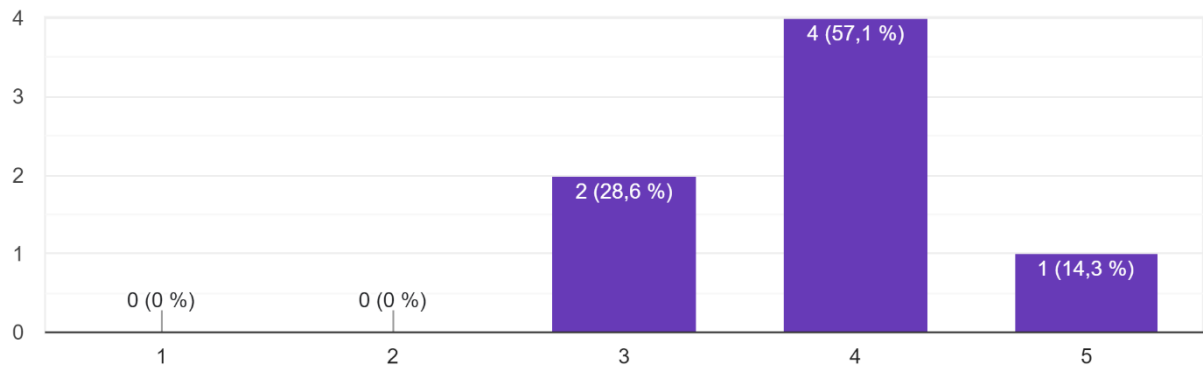
4. Deltakelse er likeverdig. Alle deltakerne hadde samme evner og kunnskap. Andre hadde ingen bedre mulighet til å uttrykke sine meninger.

6 vastausta

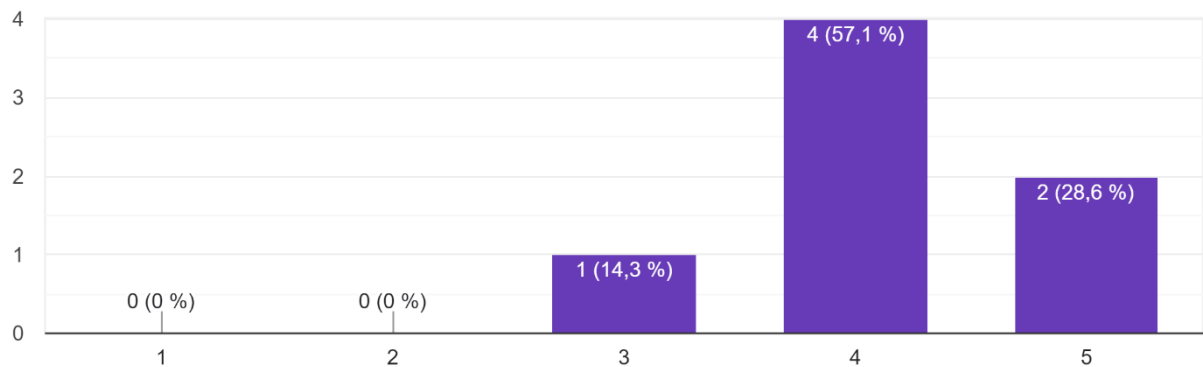
5. Deltakelse er trygg. Jeg følte meg trygg ved å delta. Jeg visste alltid hvem som var ansvarlig for meg og beslutningsprosessen.

7 vastausta

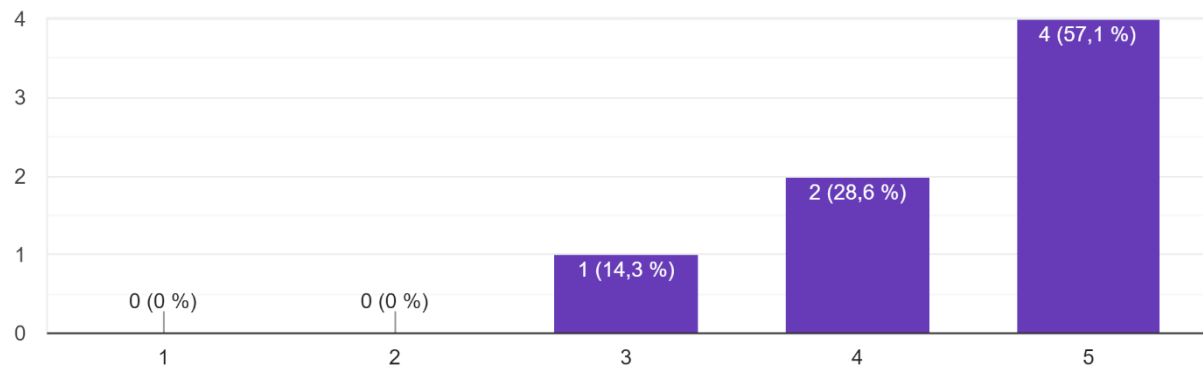
6. Deltakelse er meningsfylt. Jeg er glad for at jeg deltok i beslutningsprosessen. Jeg føler at min deltakelse betydde noe.

7 vastausta

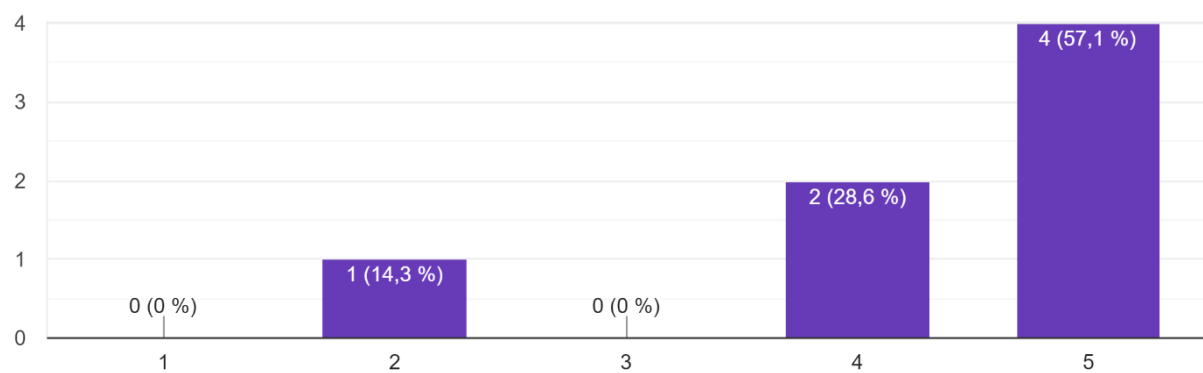
1. Jeg føler at jeg kan påvirke beslutningsprosessen i min by/kommune/region.

7 vastausta

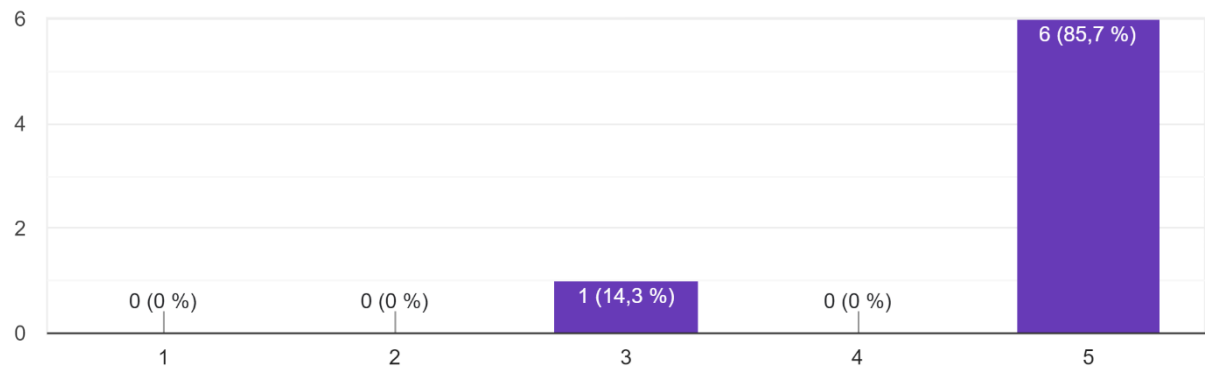
2. Jeg føler at unge mennesker kan påvirke fremtiden til sin egen by/kommune/region.

7 vastausta

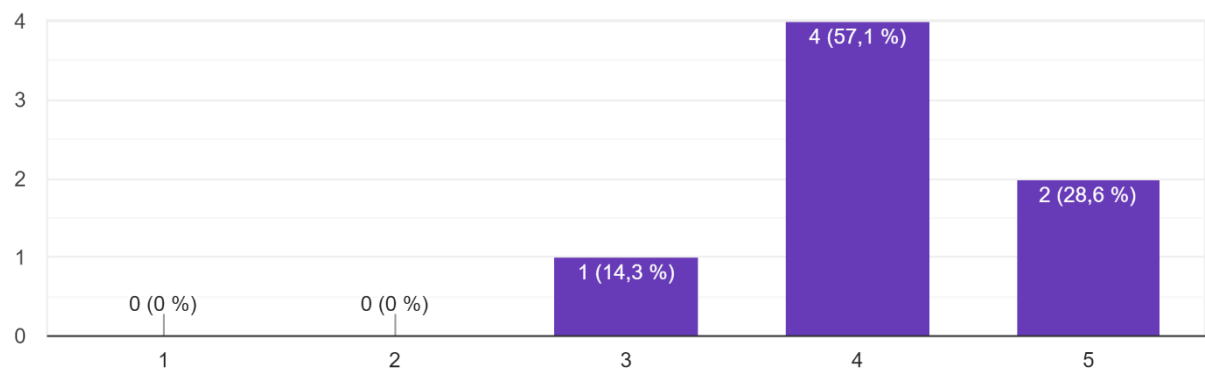
3. Unge mennesker bør ha større innflytelse på spørsmål knyttet til egen by/kommune/region.

7 vastausta

4. Mulighetene til å påvirke spiller en rolle i min vurdering om jeg vil flytte et annet sted.

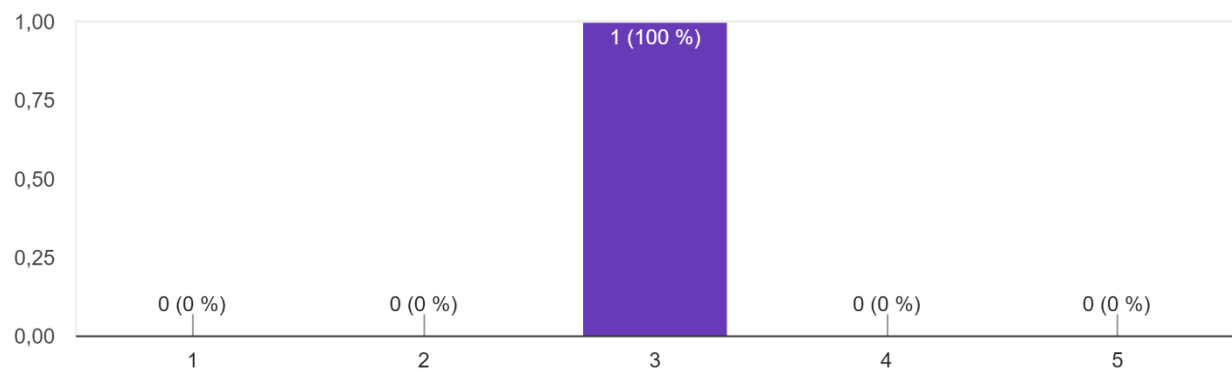
7 vastausta

Ruotsi:

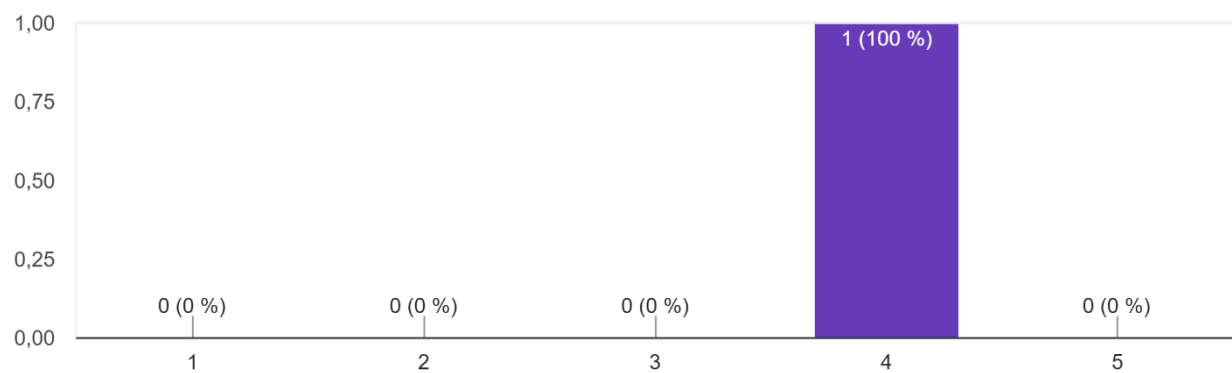
1) Processen är informativ. Jag fick tillräcklig information om detta ämne och det var lätt att förstå.

1 vinstaus

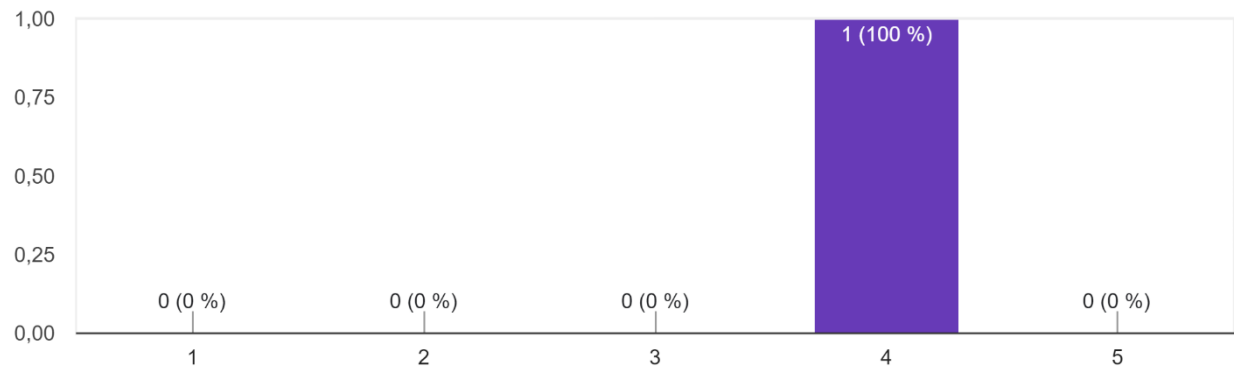
2) Processen är frivillig. Jag har inte blivit pressad att uttrycka åsikter.

1 vinstaus

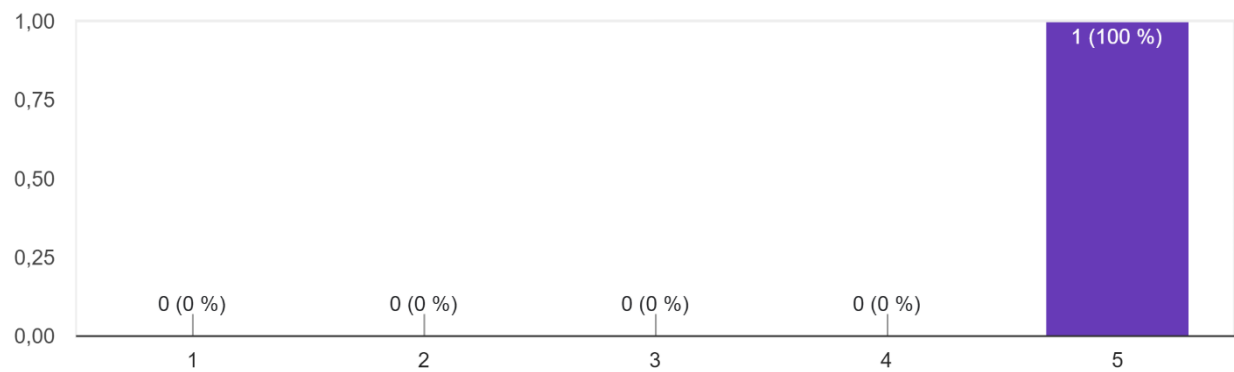
3) Processen är respektfull. De åsikter som jag har uttryckt har behandlats med respekt.

1 vinstaus

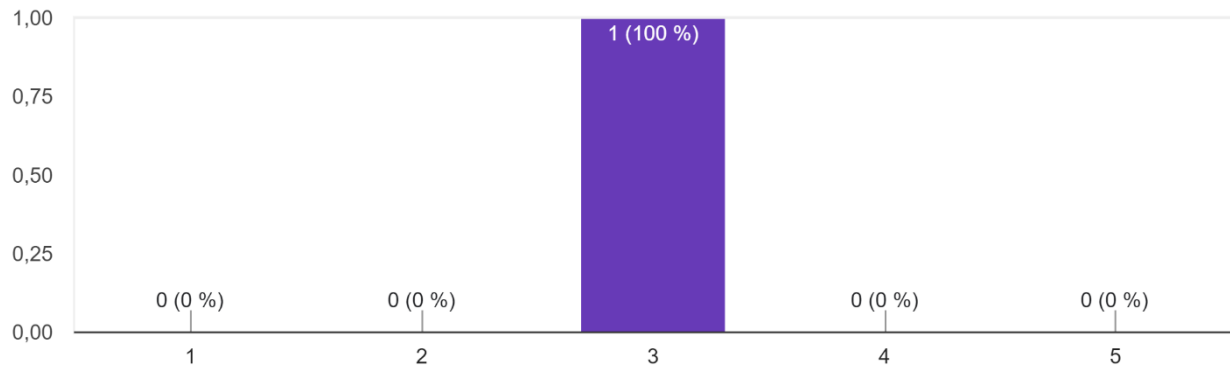
4) Processen är meningsfull. De frågor och teman som jag har uttryckt min åsikt om har betydelse i mitt eget liv.

1 vinstaus

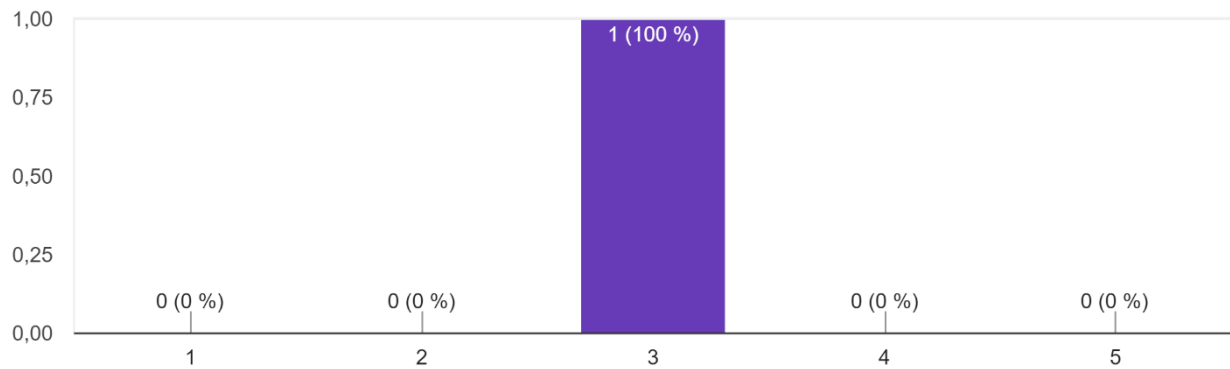
5) Processen har tillämpats på ungdomar. Jag har haft möjlighet att använda mina kunskaper, min kapacitet och mina förmågor

1 vastaus

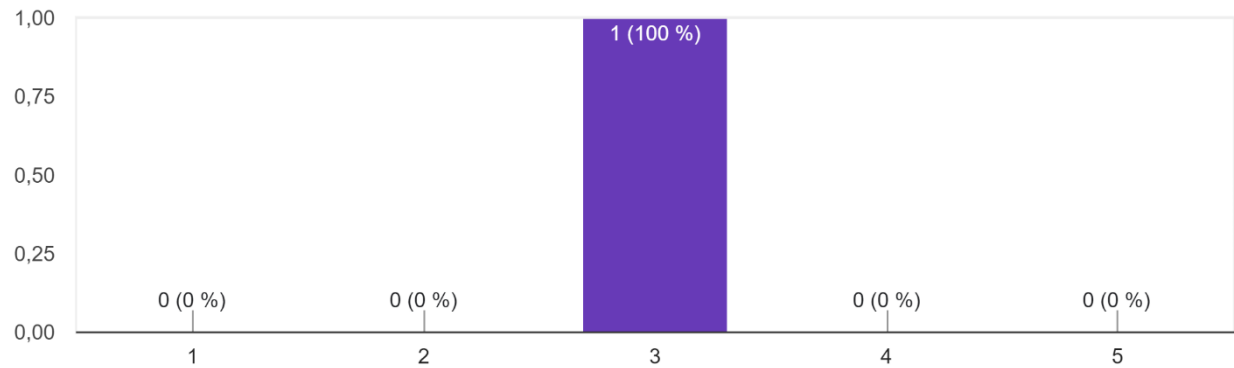
6) Processen är transparent. Jag vet hur mina åsikter har tolkats. Jag vet hur mina åsikter har påverkat resultatet.

1 vastaus

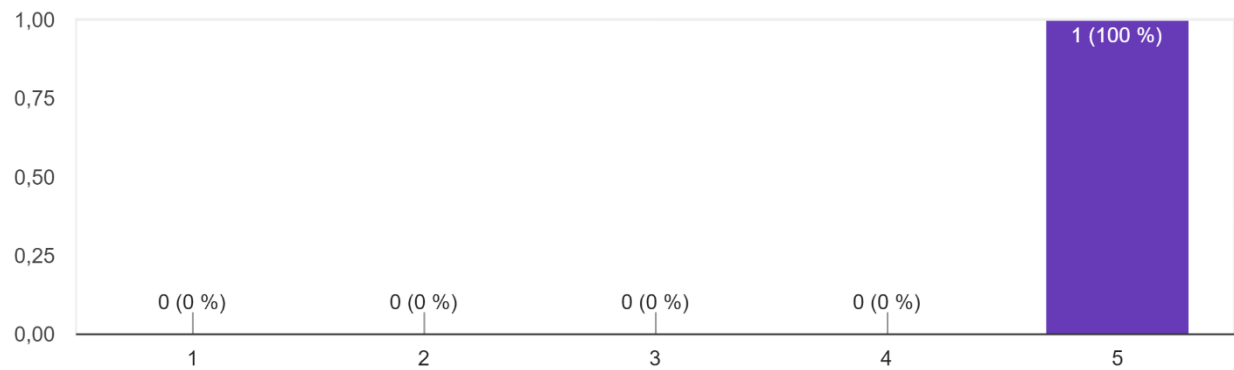
1) Delaktiggörande är informativ. Jag fick höra min roll. Jag vet varför jag deltar och vems perspektiv jag företräder. Jag fick mer information om detta innan jag deltog

1 vastaus

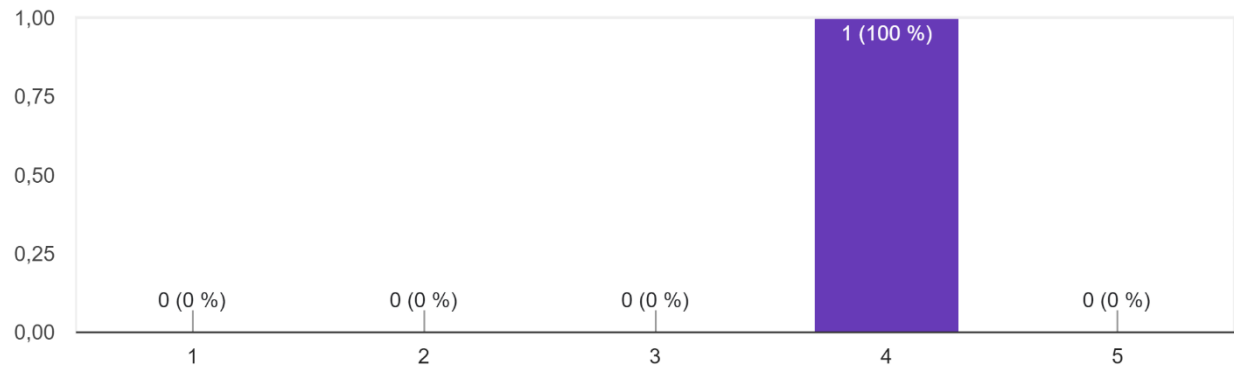
2) Delaktiggörande är frivillig. Jag blev inte pressad att delta.

1 vastaus

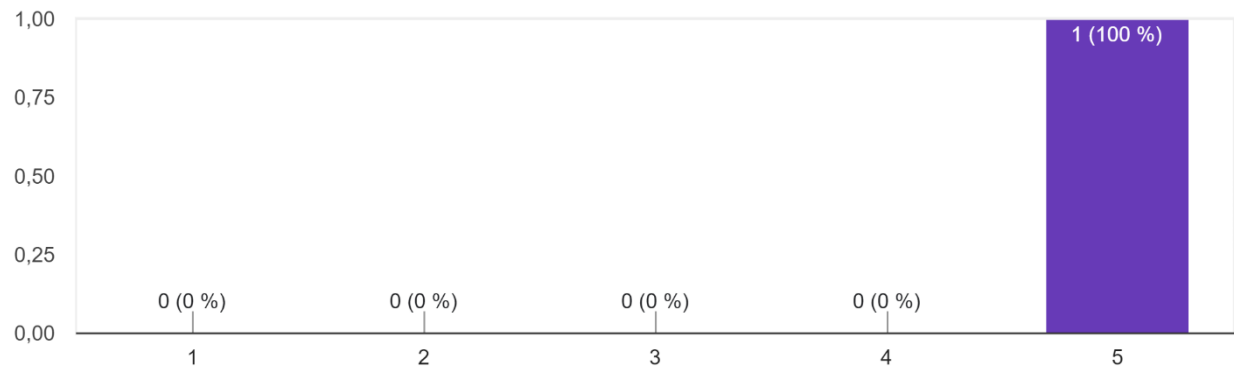
3) Delaktiggörande är transparent. Jag vet varför jag valdes in i beslutsprocessen, och jag visste vilken beslutsprocess jag skulle delta i.

1 vinstaus

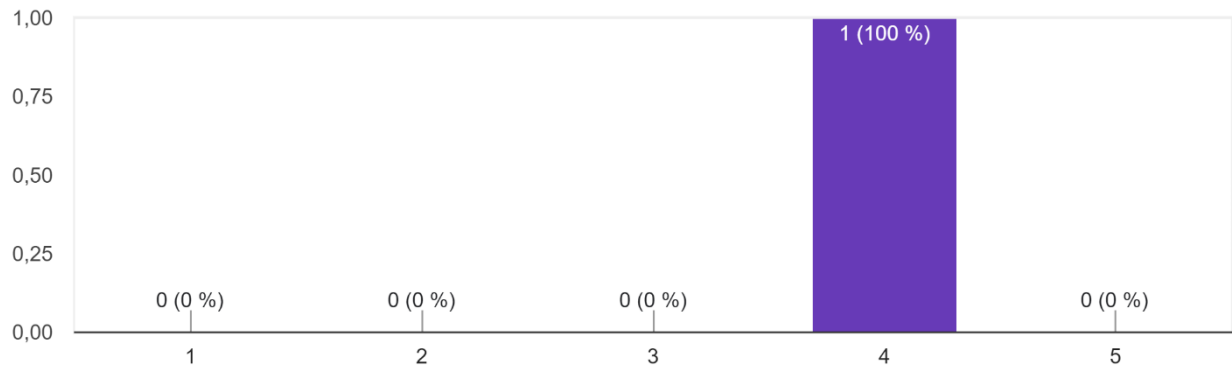
4) Delaktiggörande är jämlik. Alla deltagare hade samma förmågor och kunskaper. Andra hade inte bättre möjligheter att framföra sina åsikter.

1 vinstaus

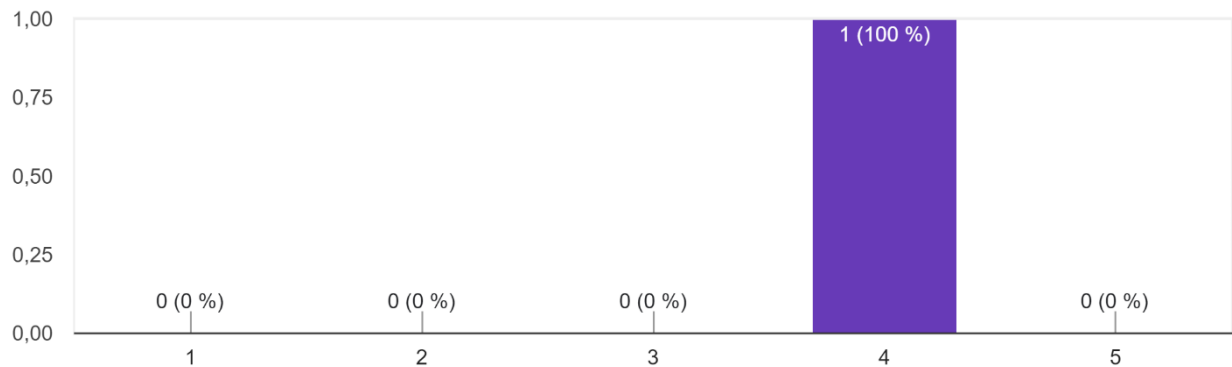
5) Delaktiggörande är trygg. Jag kände mig trygg med att vara med. Jag visste hela tiden vem som hade ansvaret för mig och beslutsprocessen.

1 vinstaus

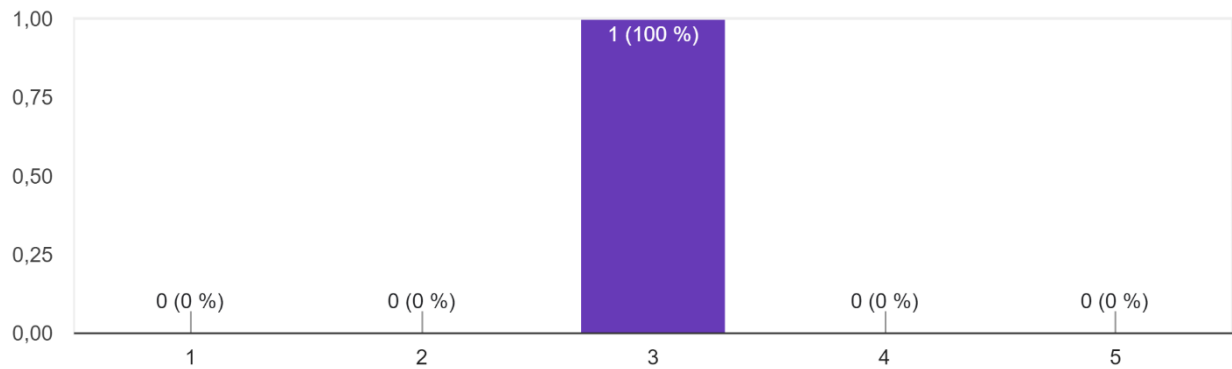
6) Delaktiggörande är meningsfull. Jag är glad att jag deltog i beslutsfattandet. Jag känner att mitt deltagande betydde nåt.

1 vinstaus

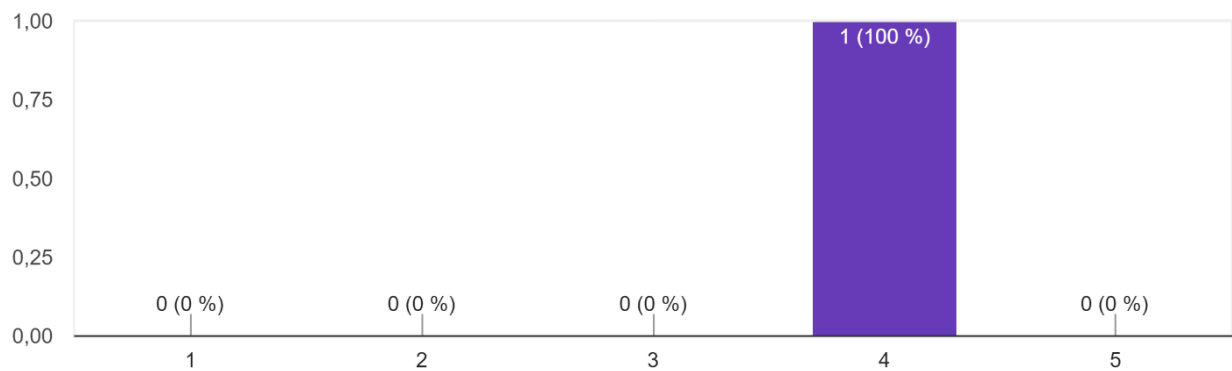
1) Jag känner att jag kan påverka beslutsprocessen i min stad/kommun/region.

1 vinstaus

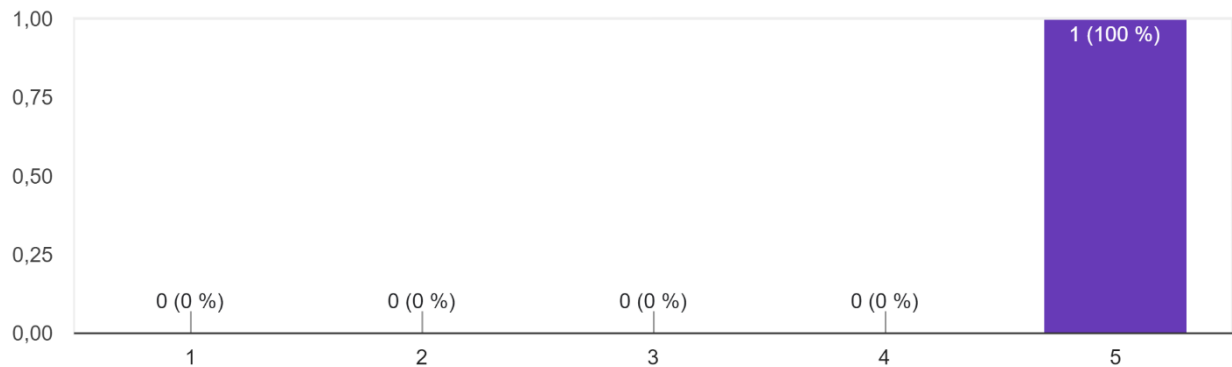
2) Jag känner att ungdomar kan påverka framtiden för sin egen stad/kommun/region.

1 vinstaus

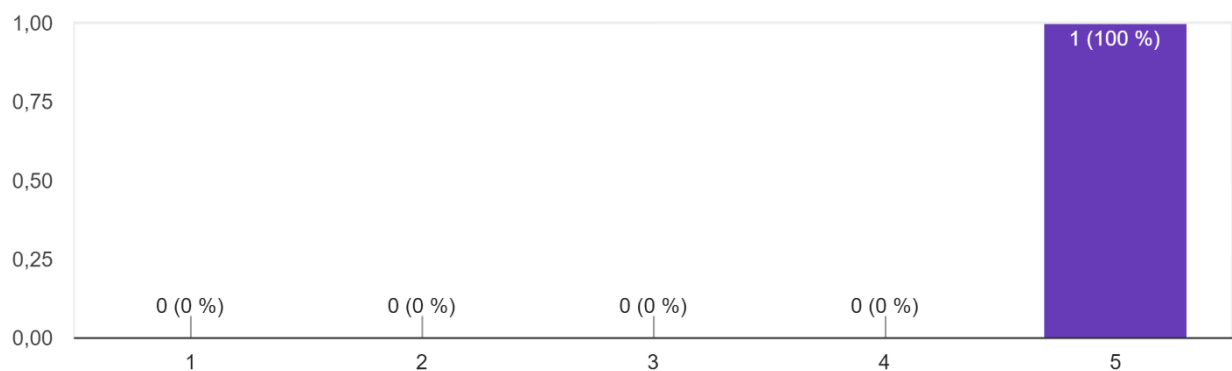
3) Ungdomar borde ha större inflytande över frågor som rör deras egen stad/kommun/region.

1 vastaus

4) Möjligheterna att påverka spelar en roll om jag vill flytta någon annanstans.

1 vastaus

Kuntatason organisaatiot:

Suomi:

Rovaniemen nuorisovaltuusto <https://www.rovaniemi.fi/Kaupunki-ja-paatoksenteko/Paatoksenteko/Toimielimet-ja-lautakunnat/Nuorisovaltuusto>

Tornion nuorisoneuvosto <https://www.tornio.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/nuorisotyö/nuorisoneuvosto/>

Inarin nuorisovaltuusto <https://www.inari.fi/fi/osallistuminen/osallistu-ja-vaikuta/vaikuttamistoimielimet/nuorisovaltuusto.html>

Sallan nuorisovaltuusto <https://www.salla.fi/hallinto-ja-paatoksenteko/toimielimet/muut-toimielimet/nuorisovaltuusto/>

Ruotsi

Boden ungdomsfullmäktige <https://www.boden.se/kommunen/organisation-och-styrning/ungdomsfullmaktige>

Haparanda ungdomsråd <https://www.haparanda.se/kommun-och-politik/kommunala-rad>

Gällivare ungdomsrådet <https://gallivare.se/kommun-och-politik/kommunens-organisation/radgivande-organ/ungdomsradet>

Norja

Tromsø Ungdomsråd <https://tvibit.net/tur>

Narvik Ungdomsråd <https://www.narvik.kommune.no/politikk/slik-styres-narvik/kommunale-rad/ungdomsradet/>

Vadsø Barne- og ungsomsråd <https://www.vadso.kommune.no/politikk/vadso-ungdomsrad/>

Nord-Troms ungdomsråd <https://www.nordtromsportal.no/om-oss.504564.no.html>

Nordland Ungdommens fylkesting <https://www.nfk.no/politikk/ombud-rad-og-utvalg/ungdommens-fylkesrad/>

Troms og Finnmark Ungdommens fylkesråd <https://www.tffk.no/politikk/rad-og-utvalg/ungdommens-fylkesrad/>

Liite

9.10.2023

TOIMEKSIANTO / TUTKIMUS- / GRADUAIHE

TEEMA: Millä tavalla nuorisodemokratia toimii ja toteutuu Pohjoiskalotin eri alueilla – tilanneselvitys ja kehittämis ehdotuksia

TAUSTA:

Pohjoiskalotin neuvosto (PKN) on vuonna 1967 perustettu alueiden välinen yhteistyöorganisaatio, jonka jäseninä ovat maakuntien aluekehityksestä vastaavat organisaatiot sekä elinkeinoelämän edustajat. (www.pohjoiskalotinneuvosto.fi) Lappilaiset jäsenet ovat Lapin liitto, Lapin ELY-keskus ja Lapin kauppakamari sekä Lapin kuntien edustaja. Ruotsista mukana ovat Norrbottenin lääninhallitus, Region Norrbotten, Norrbottenin kuntaliiton valitsema kuntaedustaja sekä Norrbottenin kauppakamari. Norjaa edustavat Nordlannin, Tromsin ja Finnmarkin maakuntahallinnot sekä elinkeinoelämää Innovasjon Norge Arktis.

Neuvoston sihteeristö toimii Lapin liiton alaisuudessa ja puheenjohtajuus kiertää alueiden kesken ja tällä hetkellä puheenjohtajana on Norjan Nordland.

PKN toimii pääosin Pohjoismaiden ministerineuvoston tuella. Siten käytännön toiminta noudattaa ministerineuvoston vahvistamaa aluekehityksen ja -suunnittelun toimintaohjelmaa 2021–2024, jonka yksi tavoite on **esitellä ja kehittää kansalaisvaikuttamisen malleja ja työkaluja, joilla vahvistetaan paikallisdemokratian toteutumista.**

Pohjoiskalotin alueet kärsivät nuorten poismuutosta. Yhteisenä huolena on, miten saadaan koulutetut nuoret palaamaan takaisin kotiseuduilleen. Tosiasia kuitenkin on, ettei tämäkään riitä tyydyttämään alueen tulevaa koulutetun työvoiman tarvetta, vaan tarvitaan toimenpiteitä, joilla ihmiset saadaan muuttamaan tänne pysyvästi.

Väittämät:

Kansalaisvaikuttamisen mahdollisuudet ovat yksi tekijä, jolla on merkitystä alueen pitovoimalle. Nuorten positiivinen kokemus omasta mahdollisuudesta (= vallasta) vaikuttaa asuinpaikkansa kehitykseen on yksi merkittävä lisätekijä siinä, missä nuoret näkevät oman tulevaisuutensa olevan.

TEHTÄVÄ:

Kuntien, alueiden, kansalliset ja kansainväliset nuorisoneuvostot (Pohjoismaiden nuorisoneuvosto, Barentsin nuorisotyöryhmä) on perustettu ajamaan nuorten etuja ja toimimaan nuorten äänenä julkisessa päätöksenteossa. **Miten tämä toteutuu käytännössä?**

Toimeksiannon tulisi selvittää seuraavaa:

- Miten nuorisoneuvostojen jäsenet valitaan eli ketä niissä istuu?
- Mikä rooli nuorisoneuvostoilla on eri hallinnontasojen päätöksenteossa? Ovatko ne organisaatioita, joita kuullaan mutta ei kuunnella?

- Onko nuorisoneuvostoilla itsellään aloiteoikeus vai ovatko ne vain mielipiteen ja näkemysten esittämiskanavia?
- Vastaavatko käytössä olevat osallistamisen mallit nykynuorten toiveita ja tarpeita?
- Onko nuorilla itsellään ehdotuksia jostakin paremmasta menetelmästä saada nuorten äänet kuuluviin?
- Löytyykö muualta esimerkkejä hyvistä toimintamalleista, joista Pohjoiskalotti voisi ottaa oppia (ns. best practices)?

TOTEUTUS:

Selvityksen toteuttamisaika on **marraskuu 2023-huhti-/toukokuu (?) 2024.**

Aineisto:

- kirjallinen, netistä löytyvä materiaali nuorisoneuvostojen toiminnasta (jäsenet, käsiteltävät asiat, päätösten vaikuttavuus ja toteutuminen)
- kansainvälisten nuorisolle suunnattujen tapahtumien seuranta (nettilähetykset, kirjallinen materiaali, muistiinpanot)
- tarvittaessa täydentävät haastattelut nuorisoneuvostojen jäsenten kanssa
- suosituksia nuorisodemokratian vahvistamiseksi (esim. ryhmähaastattelu kansainväliselle porukalle esiin tulleista käytännöistä ja kehittämistoiveista)

RAPORTOINTI:

- Pohjoiskalotin neuvostolle kirjallinen raportti kesäkuussa 2024 ruotsin- tai englanninkielellä.
- mahdollisesti suullinen tulosten alustava raportointi PKN-kevätkokouksessa huhti-(touko-)kuussa 2024, josta julkaistaan netissä uutisartikkelin PKN-kotisivulla,
- työn väli- ja seurantaraportointi sopimuksen mukaan PKN-pääsihteeri Paula Mikkolalle

MUUTA:

PKN on varannut selvityksen tekemiseen **pienen rahoituksen**, joka voidaan maksaa sopimuksen mukaan.

YHTEYSTIEDOT:

Pohjoiskalotin neuvosto
pääsihteeri Paula Mikkola
puh. 040 7118 380
sposti paula.mikkola(at)lapinliitto.fi
www.pohjoiskalotinneuvosto.fi
www.nordkalottradet.org

Pohjoiskalotin neuvosto
PL 8056
96101 Rovaniemi

Lähteet

- Baldersheim, Harald & Rose, Lawrence E. (2010). Hvordan fungerer lokaldemokratiet? *Kommunal- og regionaldepartementet*. Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo. DOI: https://www.regjeringen.no/contentassets/13d9e9ee0b9745199a7074274b48ed13/hvordan_fungerer_lokaldemokratiet.pdf.
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas. (1995). Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. 2. painos. *Suomentaja Vesa Raiskila. Helsinki: Gaudeamus (Alkuteos The Social Construction of Reality julk. 1966)*.
- Bessette, Joseph M. (1980). Deliberative democracy: The majority principle in republican government. Teoksessa (toim.) Goldwin, Robert A. & Schambra, William A. *How democratic is the constitution?* American Enterprise for Public Policy research. Washington D.C. 102-116.
- Borg, Olavi. (2006). Demokratian tulevaisuus ja enemmistön tahto. Teoksessa Käkönen Jyrki & Paastela, Jukka (toim.) *Demokratia ja poliittinen osallistuminen: Scripta in honorem professoris Heikki Paloheimo sexagesimum annum complentis*. Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos.
- Calhoun, Craig J. (2002). Imagining solidarity: Cosmopolitanism, constitutional patriotism, and the public sphere. *Public culture*, 14(1), 147–171.
- Checkoway, Barry. (2011). "What is youth participation?" *Children and youth services review* 33:2. 340-345.
- Cockburn, Tom. (2009). 28 Children and deliberative democracy in England. *A handbook of children and young people's participation*. 306.
- Cohen, Joshua. (2009) Reflections on Deliberative Democracy. Teoksessa: (toim.) Christiano, Tomas & Christman, John Philip. *Contemporary debates in political philosophy*. Wiley-Blackwell. 247-265.

- Corkery, Linda, and Kate Bishop. (2020). "The power of process: shaping our public domains with young people." *The Routledge Handbook of Designing Public Spaces for Young People*. Routledge. 150-165.
- Croke, Rhian, Dale, Helen, Dunhill, Ally, Roberts, Arwyn, Unnithan, Malvika, & Williams, Jane. (2021). Integrating sustainable development and children's rights: A case study on Wales. *Social Sciences*, 10(3), 100.
- Curato, N., Sass, J., Ercan, S. A., & Niemeyer, S. (2022). Deliberative democracy in the age of serial crisis. *International Political Science Review*, 43(1), 55–66. <https://doi.org/10.1177/0192512120941882>
- Cushing, Debra Flanders. (2015). Promoting youth participation in communities through youth master planning. *Community Development* 46:1. 43-55.
- Damsgård, Mette Gervin., Rosenberg, Anna., Schultz, Oliver., Eveborn, Lova., Eriksson, Axel., Kittelsen, Jonas., Lynseth, Thea & Svendsen, Tine. (2023) Including youth in the shaping of the global Biodiversity framework. *Nord 2022: 023*. Nordic Co-operation. The Nordic council.
- Dewey, John. (1897) My Pedagogic creed. *School Journal* 54.
- Dryzek, John S. (2000). *Deliberative Democracy and Beyond*. New York: Oxford University Press.
- Eranti, Veikko & Boldt, Georg. (2021) Arkinen, paikallinen, julkinen: nuorten demokratiakäsitystä etsimässä. Teoksessa: *Nuorisopolitiikka ja poliittinen nuoriso: objekteista subjekteiksi?* (2021) Paakkunainen, Kari & Mykkänen, Juri (toim.). Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimuseura, Hansaprint: Turku.
- European Youth Parliament. *Who we are; What we do; Peer and Civic Education*. n.d. Verkkosivu. Viitattu 6.11.2024. <https://eyp.org/>
- European Youth Parliament Finland. *Join.; Events*. Verkkosivu. Viitattu 6.11.2024 <https://eypfinland.org/en/>
- Fuks, Mario & Casalecchi, Gabriel. (2012). Trust and political information: attitudinal change in participants in the youth parliament in Brazil. *Brazilian Political Science Review* 6 (1), 70–89.
- Fukuyama, Francis., & Immonen, Antti. (2020). *Identiteetti: Arvostuksen vaatimus ja kaunan politiikka*. Docendo.
- Goode, Luke. (2005). *Jürgen Habermas: Democracy and the public sphere*. Pluto Press.

- Habermas, Jürgen, Lennox, Sara & Lennox, Frank. (1974) The Public Sphere: An Encyclopedia Article (1964). *New German Critique* (3), 49-55.
- Habermas, Jürgen. (1985). Julkisuus. *Media & viestintä*, 8(3).
- Habermas, Jürgen. (1996). *Between Facts and Norms: Contributions to discourse theory law and democracy*. (W. Rehg, Trans.). Cambridge: Polity Press & Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Held, David. (2006). *Models of democracy*. Polity.
- Helve, Helena & Wallace, Claire (2001) *Youth, Citizenship and Empowerment*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited.
- Herne, Kaisa & Setälä, Maija. (2006). Teoksessa *Demokratia ja poliittinen osallistuminen: Scripta in Honorem Professoris Heikki Paloheimo Sexagesimum Annum Complentis*. Käkönen, Jyrki, & Jukka Paastela (toim.). Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos. 115–127.
- Joke Matthieu, Julien Vrydagh, Didier Caluwaerts & Silvia Erzeel (2020) The democratic credentials of youth parliaments. The case of the Belgian Jeugd Parlement Jeunesse, *The Journal of Legislative Studies*, 26:2, 204-222, DOI: [10.1080/13572334.2020.1731982](https://doi.org/10.1080/13572334.2020.1731982)
- Karjalainen, Maija. (2012). *Kansalaisfooromit edustuksellisessa päätöksenteossa*. Oikeusministeriön julkaisu 51/12 Selvityksiä ja ohjeita. Oikeusministeriö.
- Kiiski Kataja, Elina. (2017). *Demokratian vaikeuksista kohti tulevaisuuden osallisuutta*. Sitra muistio. Sitra.
- Kjellander, Tove & Sjöblom, Lisa. (2023). Child and youth participation during crisis. *Nordic Welfare Centre*.
- Kuntaliitto. *Sosiaalinen kestävyys*. <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen/sosiaalinen-kestavyys> (haettu 4.4.2024)
- Käkönen, Jyrki. (2006). Häijää, kylä, joka ei kuihtunut pois: toteutuuko kansalaisten intressi paikallishallinnossa? Teoksessa *Demokratia ja poliittinen osallistuminen: Scripta in Honorem Professoris Heikki Paloheimo Sexagesimum Annum Complentis*. Käkönen, Jyrki, & Jukka Paastela (toim.). Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos. 37–48.
- Langlet, Lena; Nordh, Anders & Munthe, Nils. (2019). Medborgardialog i styrning. *Sveriges Kommuner och Landsting*. 2019:15. DOI:

<https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/medborgardialogistyrningforettstarktde/mokratisktsamhalle.65241.html>.

Lapin kauppakamari. (2023). *Pohjoisen alueen investointipotentiaali*. Ramboll Finland Oy. Selvitys toteutettu osana Lapin kauppakamarin hallinnoimaa *Vihreän siirtymän teollisen strategian toteutus ja viestintä -hanketta (AKKE)*.

Laukkanen, Marjo & Heikkilä Markku. (2016). *Arktinen kattaus*. Ulkoministeriön Eurooppatiedotus. Lönnberg Print & Promo Oy.

Mouffe, Chantal. (1999). Deliberative democracy or agonistic pluralism? *Social research*. Vol 66: no 3. 745–758.

Paakkunainen, Kari & Mykkänen, Juri (toim.). (2021) *Nuorisopolitiikka ja poliittinen nuoriso: objekteista subjekteiksi?* Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimuseura, Hansaprint: Turku.

Patrikios, Stratos & Shephard, Mark. (2014). Representative and Useful? An Empirical Assessment of the Representative Nature and Impact of the Scottish Youth Parliament, *The Journal of Legislative Studies*, 20:2, 236-254, DOI: [10.1080/13572334.2013.829278](https://doi.org/10.1080/13572334.2013.829278)

Pekonen, Kyösti. (2006). Ovatko puolueet ja poliitikot ”liian kaukana” vai ”liian lähellä” äänestäjiä? Teoksessa *Demokratia ja poliittinen osallistuminen: Scripta in Honorem Professoris Heikki Paloheimo Sexagesimum Annum Complentis*. Käkönen, Jyrki, & Jukka Paastela (toim.). Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos. 78–95.

Pietilä, Veikko. (1976). *Sisällön erittely*. 2. korj. p. Helsinki: Gaudeamus.

Piipponen, Sirkka-Liisa & Pekola-Sjöblom, Marianne. (2019) Osallistaako kunta, osallistuuko kansalainen? *Kuntaliiton julkaisusarja*. 2019:3.

Pohjoiskalotin neuvosto. *Pohjoiskalotin neuvoston toiminta*.
<https://pohjoiskalotinneuvosto.fi/neuvoston-toiminta/> (haettu 27.9.2023).

Pohjoismaiden ministerineuvosto. (2023a). Children and Young People in the Nordic Region – a cross-sectoral strategy for the Nordic Council of Ministers 2016-2024. *PolitikNord* 2023:724. DOI: <https://pub.norden.org/politiknord2023-724/>

Pohjoismaiden ministerineuvosto. (2023b). Pohjola – kestävä ja integroitunut alue? Visio 2030:n tilanneraportti 2023. *PolitikNord* 2023:726. DOI: <https://www.norden.org/fi/publication/pohjola-kestava-ja-integroitunut-alue-visio-2030n-tilanneraportti-2023>

Pohjoismaiden ministerineuvosto. (2020a). Pohjoismaat, yhdessä – Suomen puheenjohtaja kauden ohjelma 2021. *PolitikNord 2020:708*. DOI: [10.6027/politiknord2020-708](https://doi.org/10.6027/politiknord2020-708)

Pohjoismaiden ministerineuvosto. (2020b). Lasten ja nuorten osallistaminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön: Periaatteet ja suhtautumistapa. *PolitikNord 2020:016*. DOI: <http://dx.doi.org/10.6027/nord2020-016>

Sanyal, Paromita & Rao, Vijayendra. (2018) *Oral democracy – Deliberation in Indian Village Assemblies*. Cambridge University Press.

Schwarzkopf Foundation Young Europe. (2021). *EYP Strategy 2021-2025*. European Youth Parliament. DOI: <https://eypp.org/content/uploads/2022/11/strategydocumentprint.pdf>

Shephard, Mark & Patrikios, Stratos. (2013). Making Democracy Work by Early Formal Engagement? A Comparative Exploration of Youth parliaments in the EU. *Parliamentary Affairs*. Volume 66, Issue 4, October 2013. 752-771. <https://doi.org/10.1093/pa/gss017>

Shukra, Kalbir. (2017). Extending democracy to young people: is it time for youth suffrage? *Youth and Policy (116)*, 62–78.

Strömquist, Lina. (2023). *Ungdomsråd: inflytning eller ”youth-washing”? – En studie om ungdomsrådens möjligheter att göra ungdomars röster hörda och delaktiga i en hållbar stadsutveckling*. Sveriges lantbruksuniversitetet.

Sundberg, Jan. (2006). En bortglömd direkt demokrati: kommunalstämman i Sverige. Teoksessa *Demokratia ja poliittinen osallistuminen: Scripta in Honorem Professoris Heikki Paloheimo Sexagesimum Annum Complentis*. Käkönen, Jyrki, & Jukka Paastela (toim.). Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos. 160–179.

Suomen Nuorisovaltuustojen liitto ry. (2025). *Mikä on nuorisovaltuusto*. Verkkosivu. <https://nuva.fi/mika-on-nuorisovaltuusto/>. Luettu 29.7.2025.

Sänkiäho, Risto. (2006). Suomalaisten suhtautuminen demokratiaan. Teoksessa *Demokratia ja poliittinen osallistuminen: Scripta in Honorem Professoris Heikki Paloheimo Sexagesimum Annum Complentis*. Käkönen, Jyrki, & Jukka Paastela (toim.). Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos. 276–299.

Tuomi, J. kirjoittaja & Sarajärvi, Anneli. (2013). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 10., uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Vanhanen, Matti. (2022). *Suomen uusi ulko- ja turvallisuuspolitiikka Ukrainan sodan kontekstissa*. Luento 18.11.2022. Lapin yliopisto.

Weissenfelt, Jukka; Liukko, Matti & Nisula, Juho. (2019). *Some ja nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä*. Ebrand Group Oy.

Welch, Cheryl. (2017). Tocqueville. Teoksessa: *Political Thinkers from Sokrates to Present* (toim.) Boucher, David & Kelly, Paul. Oxford University Press. 389-409.